

www.politikin-zabavnik.co.yu

ПОЛИТИКИН

ЗАБАВНИК

10. 8. 2007. • ИЗЛАЗИ ПЕТКОМ • ГОДИНА LXIX • ЦЕНА 99 ДИНАРА • БРОЈ 2896

БИН
Македонија
Slovenija
Sverige
USA
Hrvatska
Црна Гора

2.40 KM
75.00 DEN
500.00 SIT (2.09 EUR)
28.00 SEK
3.50 USD
12.00 KN
1.20 EUR

ISSN 0032-339-X
9 770032 339010
PRINTED IN SERBIA

02896

СТИЖУ
Т-ЗРАЦИ!

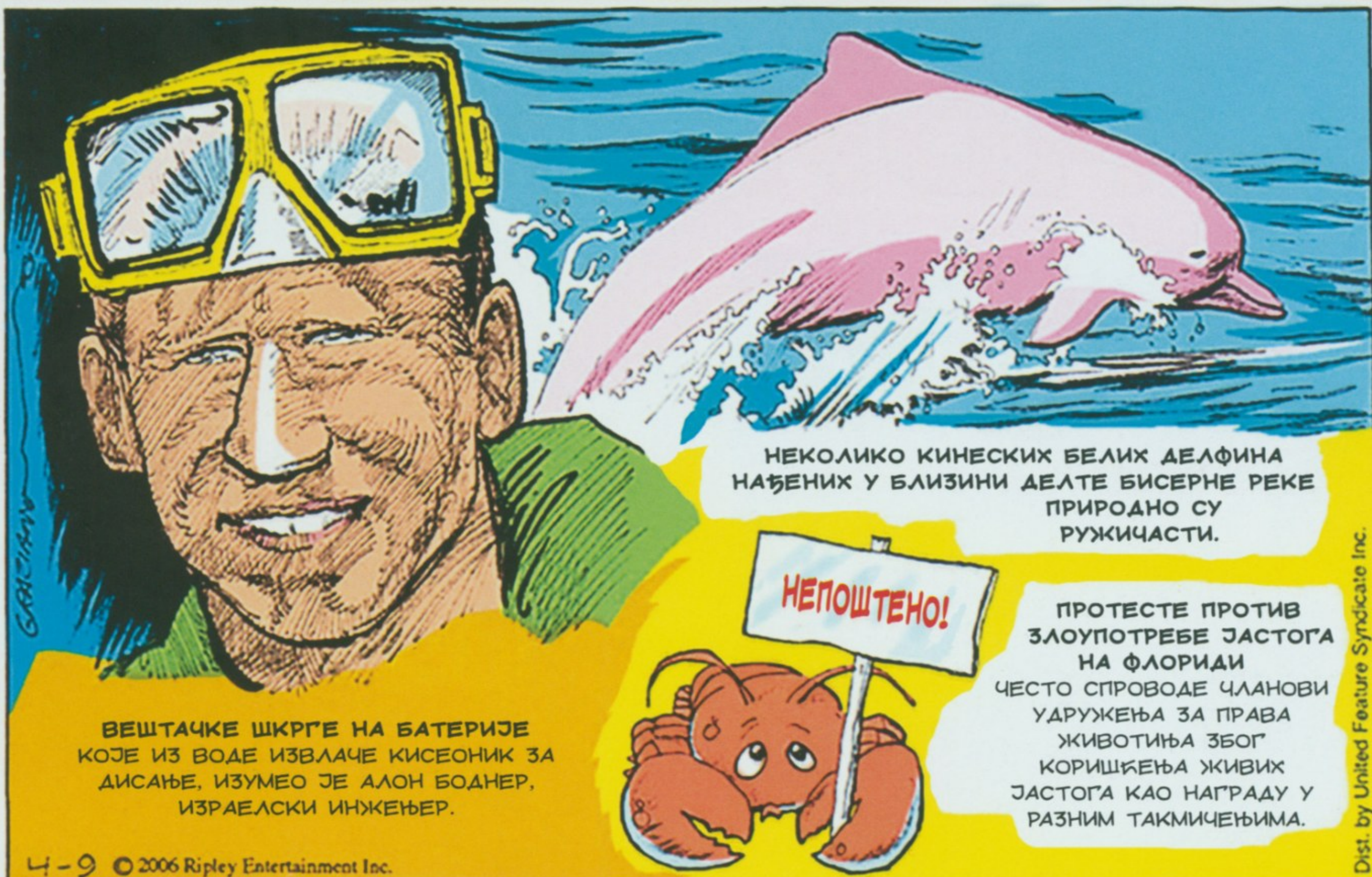
РУЖНИ,
А КОРИСНИ

За све од 7 до 107!

Фирма

Веровали или не!

НЕКОЛИКО КИНЕСКИХ БЕЛИХ ДЕЛФИНА
НАЋЕНИХ У БЛИЗИНИ ДЕЛТЕ БИСЕРНЕ РЕКЕ
ПРИРОДНО СУ
РУЖИЧАСТИ.

ВЕШТАЧКЕ ШКРГЕ НА БАТЕРИЈЕ
КОЈЕ ИЗ ВОДЕ ИЗВЛАЧЕ КИСЕОНИК ЗА
ДИСАЊЕ, ИЗУМЕО ЈЕ АЛОН БОДНЕР,
ИЗРАЕЛСКИ ИНЖЕЊЕР.

ПРОТЕСТЕ ПРОТИВ
ЗЛОУПОТРЕБЕ ЈАСТОГА
НА ФЛОРИДИ
ЧЕСТО СПРОВОДЕ ЧЛАНОВИ
УДРУЖЕЊА ЗА ПРАВА
ЖИВОТИЊА ЗБОГ
КОРИШЋЕЊА ЖИВИХ
ЈАСТОГА КАО НАГРАДУ У
РАЗНИМ ТАКМИЧЕЊИМА.

4-9 © 2006 Ripley Entertainment Inc.

Dist. by United Feature Syndicate Inc.

ЈЕСТЕ ли већ чули да...

... први сладолед направљен је у 18. веку у сицилијанском градићу Таормини уз помоћ снега с обронака Етне, јединог живог вулкана у Европи ■

... атлетика, реч грчког порекла, означава телесно вежбање с образовањем, знањем и културом, што омогућава савршену равнотежу тела, духа и ума ■

... граница између Канаде и Сједињених Америчких Држава најдужа је на свету: износи 6416 километара ■

... кад је 1846. године енглески лекар Мортон, уместо дотадашњег вискија, први пут применио етар за безболно вађење зуба, а одмах потом и за одстрањивање тумора са врата болесника, нови

... црни лук био је изузетно цењен у старом Египту, чак је стављан поред фараона кад су сахрањивани. Због његове грађе – круг унутар круга – Египћани су веровали да симболизује вечност ■

медицински поступак назван анестезија раширио се свуда по свету ■

... легендарни кошаркаш Радивој Кораћ и даље држи рекорд Србије у броју постигнутих поена на једној утакмици – 99! Догодило се то још 1965. године у мечу

... поред археолошког локалитета Феликс Ромулијана код Зајечара, недавно увршћеног на листу Светске културне баштине Унеска, на овом списку у Србији се још налазе: Стари Рас и Сопотани, Студеница, Дечани, Пећка патријаршија, Грачаница и Богородица Љевишка ■

тадашњег Купа европских шампиона ОКК „Београд” – „Алвик” (Шведска) ■

... мала пегава ајкула мачка, становник североисточног дела Атлантика и вода Средоземног мора, добила је име због издужених очију постављених на горњем делу главе, налик очима мачке ■

ПОДТИКЛИ
ЗАБАВНИК

10. 8. 2007.

DIK
BROWNE

ХОГАР СТРАШНИ

СЕДИ ДА МАЛО ПОПРИЧАМО, ХАМЛЕТЕ...

ОТАЦ БИ ХТЕО НЕШТО
ДА ТИ КАЖЕ...

ХАМЛЕТЕ, КАД ОДРАСТЕШ, МОРАЌЕШ
ДУГО ДА РАДИШ!

©2007 by Kina Features Syndicate, Inc.
World rights reserved.

ВАЖНО ЈЕ ДА ИЗАБЕРЕШ ПОСАО КОЈИ ЋЕ ТЕ
ЧИНИТИ СРЕЌНИМ!

И ЗАТО, НЕ ДОНОСИ ОДЛУКУ КОЈА ЋЕ ТИ
ОБЕЗБЕЂИВАТИ ДА ИМАШ САМО НОВАЦ...

ДА БИ БИО УСПЕШАН, МОРАШ И ДА ВОЛИШ
ТО ШТО РАДИШ!

Е, САД, БИЛО БИ ПОЖЕЉНО ДА ТО
ШТО ВОЛИШ ДОНОСИ И ДОСТА
НОВАЦА!

CHRIS
BROWNE
8-12

ДВЕ АРАБЉАНСКЕ ОПСАДЕ ЦАРИГРАДА

ШТА БИ БИЛО

Премда су Турци срушили Византију, највећи такмац и непријатељ царства током његовог хиљадугодишњег постојања били су заправо Арабљани. Нећемо погрешити уколико кажемо да за све време постојања Византије ниједан народ није играо тако велику улогу у њеној историји као становници Арабије. Они су ударили на темеље Византије, снажно их уздрмали и у најмање два маха непосредно угрозили сам опстанак „универзалне империје“.

Пророк Мухамед, једна од највећих личности у свеукупној светској историји, верски и политички ујединио је арабљански свет, створио је Арабљанима веру и државу, а његова доктрина, премда једноставна и донекле духовно неразвијена, била је пуна снаге кадре да покрене огромну потенцијалну енергију овог многољудног народа. Мухамед је преминуо 632. године, а убрзо после његове смрти уследила је велика сеоба. Синови пустиње напуштали су своју неплодну земљу и почели да се шире на суседне области.

На удару Арабљана најпре су се нашле две велике суседне силе – Персија и Византија. Прва је подлегла већ у првом удару, док је друга, уз огромне напоре, успела да одо-

ли новим освајачима. Већ 634. године Арабљани су упали на подручје Трансјорданије. У току следећих пола века у сукобима с ратницима ислама Византинци су знали само за поразе. Једна за другом падале су провинције царства: Сирија, Палестина, Месопотамија, Египат, острва Кипар, Родос, Кос, Хиос. Уз то, непрестано су пустошене византијске области у Малој Азији.

Ако се на географској карти погледају ове земље, поготово острва, намах постаје јасно да је крајњи циљ Арабљана био Цариград. Калиф Муавија (661–680) поверио је сину Језиду остварење својих главних планова који су се тицали Византијског царства. Године 670. арабљански одреди запосели су полуострво Кизик на малоазијској обали Мраморног мора. Сада су били потпуно сазрели услови да исламски освајачи крену на византијску престоницу.

Прва опсада (674–678. године)

У пролеће 674. године у водама надомак Цариграда појавила се огромна и застрашујућа арабљанска флота под заповедништвом Абд ел Рахмана. Море је врвело од мноштва бродова који су се слегли пред теснац Босфора. Када је византијски цар Константин IV (668–685) сазнао

за покрет неверника према Цариграду, предузео је кораке да престоница спремно дочека нападаче. Није на одмет нагласити да се претходне, 673. године десило нешто што је уплашило савременике. Како је Теофан записао, у марту се небу појавила Ирида и читаво човечанство дрхтало је од страха. У грчкој митологији Ирида је златокрыла гласница богова и отелотворење дуге. Веровало се да дуга настаје кад Ирида лети преко неба или да је саткана од њене разнобојне одеће, а постојало је и веровање да је дуга заправо појас богиње Ириде.

На другој страни, војсковођа Суфијан ибн Ауф, заповедник арабљанских копнених снага, дошао је до Халкедона. У међувремену, на европску обалу, недалеко од цариградских бедема, са арабљанског бродовља искрцан је један велики одред који је требало да град опколи с копна, на простору од Мраморног мора до залива Златног рога. Управо је истовремено опкољавање Константинопоља и с копна и с мора, без обзира на његове снажне зидине и добар систем одбране, био највећа опасност за мегалополис на Босфору. При том, залив Златног рога био је најслабија тачка и „меки трбух“ византијске престонице.

Што се тиче збивања око Цариграда, огорчене борбе Визан-

тинаца и Арабљана водиле су се целог лета 674. године да би се у јесен, када су наступили неповољни услови за пловидбу и војевање, арабљанска флота повукла у своје зимовалиште на Кизику. То повлачење пружи-ло је Византинцима драгоцену могућност да допуне залихе и поправе цариградске бедеме које је непријатељ донекле оштетио. Арабљанска опсада трајала је чак пет ратних сезона: 674, 675, 676, 677. и 678. године. Међутим, као и раније, и овога пута најјача тврђава средњовековног света успела је да издржи опсаду.

Свој огроман успех Византинци, пре свега, дугују новом изуму, такозваној грчкој ватри, правом чуду средњовековне ратне технике. Реч је о течном пламену који се из посебних направа, такозваних стрепти, под притиском избацивао и изазивао по-жаре на бродовима. Према веровању које почива на податку из Теофанове хронике и које је данас у приличној мери поколебано, грчку ватру изумео је архитекта Калиник из града Хелиопоља у Сирији (или можда у Египту). Он је 673/674. године донео у Цариград ово опасно, али за Византинце спасоносно, оружје и оно је однело превагу у сукобу с Арабљанима. Никада није утврђен тачан хемијски састав ове запаљиве смесе, помо-

Илустровао
Владимир
Алексић

ДАЈЕ...

ћу које су РOMEЈИ однели низ блиставих војничких победа, али се верује да је један од основних састојака била шалитра. Тек неколико векова касније флоте појединих италијанских поморских република успеле су да бар неколико одговоре на изазов грчке ватре. Како бележи византијски историчар 12. столећа Јован Кинам, Венецијанци су облагали своје бродове тканинама натопљеним у сирће како би их заштитили од разорног течног пламена. Георгије Пахимер, историчар који пише у првој деценији 14. века, наводи како су Ђеновљани штитили своје бродове тако што су њихове бокове облагали осушеним волујским кожама.

леко је одјекнула широм средњовековног света. Зна се да су многи оновремени владари упућивали посланства у Цариград и василевсу Константину IV слали богате дарове и молили га за мир и пријатељство. Хроничар Теофан завршава своју приповест о првој арабљанској опсади Цариграда следећим речима: „И настала је велика безбрижност на Истоку и на Западу.”

Модерни истраживачи истражују на чињеници да је византијска победа из 678. године имала неизмеран значај. Дошла је у правом, а толико критичном тренутку, јер после тачно педесет година готово непрестаних ратова, у којима Византија није знала ни за једну већу

Византија нашла и основао властиту Сиријску династију. Међутим, само неколико месеци касније нови василевс морао се суочити с веома тешким задатком. Пред Цариград је допловила огромна арабљанска флота која је, ако је веровати Теофану, бројала чак 1800 пловила. Уследила је једна од најстрашнијих година у историји византијске престонице.

Да би се разумели догађаји до којих је дошло, треба нагласити важну чињеницу да је у том тренутку арабљански калифат по снази и војним средствима далеко превазилазио моћ Византије. Муслимански свет простирао се од Инда до Атлантског океана и, поготово после успешног продора на тле Европе, на Иберијско полуострво, осећао је неизмерно самопоуздање и убеђеност да више не постоји непријатељ који би могао да им одоли. Калиф Сулејман (715–717) послао је свог брата Муслему ставивши под његову

леба борбени морал бранитеља и потом освоји град Константи-на Великог.

Опсада Цариграда трајала је пуну годину јер, за разлику од опсаде из 674–678, није прекидана ни с наиласком зиме. У покушају да се објасни арабљански неуспех и несаломива воља бранилаца, хроничар Теофан саопштава да је тек устоличени василевс Лав III (717–741) претходно однео сјајну дипломатску победу над арабљанским вођама. Неколико месеци пре опсаде, нови цар, који је одлично знао арапски и био у преговорима с калифом Сулејманом и његовим братом Муслемом, одуговлачио је преговоре у Малој Азији. Тако се догодило да је од његовог крунисања у марту до почетка опсаде у августу 717. године прошло пет месеци које је Лав III на најбољи начин искористио да припреми Цариград за одбрану. Податак да су исламски ратници отпочели опсаду тек средином августа, што

Једно од најзанимљивијих питања епохе средњег века јаси: Како би се одвијала европска, па и светска историја да су Арабљани у другој половини 7. или првим деценијама 8. века заузели Цариград? Одговор можемо само да слушамо

Побожни Теофан је записао да су Византинци однели победу над Арабљанима под зидинама Цариграда уз помоћ Бога и Богородице. Он додаје да су се верујући у Алаха повукли у големој невољи и с великим ранама. Међутим, ни то није био крај њиховим недаћама: јака бура захватила је арабљанско бродовље крај обала малоазијске области Памфилије, наомак града Силеја, и десетковала га. И, напослетку, и арабљанску копнену војску у повлачењу поразили су византијски одреди које су предводиле војсковође Флор, Петрона и Кипријан. Постоји податак да је побијено чак 30.000 арапских војника.

После овог двоструког страдања, стари калиф Муавија није имао другог избора него да с византијским василевсом Константином IV склопи уговор о миру на тридесет година. Он се обавезао да ће цару годишње плаћати 3000 златника и да ће му слати педесет робова и педесет коња.

Наравно, ова сјајна византијска победа оставила је снажан утисак на савременике и нада-

победу, арабљанска најезда коначно је заустављена. Реч је о прекретници од светске историјске важности, а Цариград је као последња препрека исламској најезди успео да одоли, што је био спас не само за Византијско царство него и свеукупну европску цивилизацију.

Друга опсада (717–718. године)

Упркос правој катастрофи који су Арабљани доживели под зидинама Цариграда 678. године, у калифату нису престали да снују о освајању византијске престонице. Тако је, после четири деценије, у измењеним спољнополитичким условима, дошло до друге опсаде Цариграда. За Византију је раздобље које је претходило овој опсади било нарочито замршено и тешко. Реч је о својеврсном „смутном” времену кад је царство изгубило равнотежу и утонуло у погибел грађанских ратова. Тако се догодило да је од 695. до 717, дакле за двадесет две године, дошло чак до седам промена на цариградском трону. Тек је војсковођа Лав почетком пролећа 717. године учинио крај опасном расулу у коме се

Илуминација из 11. века приказује Византинце који прогоне Арабљане.

команду најбољу војску коју су Арабљани икада имали.

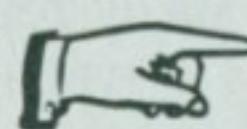
Упоредо с доласком огромне арабљанске флоте, Муслема је преко Хелеспонта (Дарданела) пребацио копнену војску у европске провинције Византије, на простор Тракије. Ова војска кретала се обалом Мраморног мора и, лако заузевши неке градове који су јој стајали на путу, 15. августа 717. године, појавила се пред „царицом градова”. На тај начин почела је опсада Цариграда и с копна и с мора.

Командант арабљанских трупа Муслема наредио је да се око копнених зидина града ископа ров и да се направи висок бедем, а изнад њега подигне камена препрека. Уочи 1. септембра 717. године пристигли су велики арабљански бродови чији је задатак био да пресеку везе престонице не само с њеним европским, него и малоазијским областима, али и с Црним морем. Муслема је потпуно окружио византијску престоницу јер је веровао да ће изнуривањем и глађу успети да поко-

је прилично касно када су у питању средњовековни услови ратовања, говори сам за себе.

Уз то, и копнени и морски бедеми били су у веома добром стању, док је византијска морнарица имала заштићено пристаниште у Златном ругу. Никако не би требало заборавити ни чувени ланац тежак неколико тона који је, када би се затегао, запречавао улазак непријатељских бродова у залив, најосетљивију тачку одбране Цариграда. Неопходне намирнице на време су биле сакупљене и ускладиштене, а цариградска влада имала је и споразум с Бугарима који су обећали да ће нападима узнемиравати муслиманске одреде. Византинци су по бројности снага знатно заостајали за Арабљанима, али су имали драгоцену предност у вештини и техници.

Судбина Цариграда требало је да буде решена у сучељавању двеју флота. Лав III најпре је стрпљиво сачекао повољне ветрове и морске струје у теснацу Босфора, па је своје велике ратне бродове, снабдевене залихама грчке ватре, усмерио на непријатељско бродовље. На немилосрдно

пет

делотворно и застрашујуће византијско оружје Арабљани нису имали одговор. Један део њихове флоте потонуо је у море, други је, захваћен пламеном, потиснут према градским зидинама, док је трећи одбачен према Оксији и Платији, острвима која су од Цариграда удаљена тридесетак километара. Међутим, ни то није поколебало занос арабљанских вођа и њихових војника. Они су одмах узвратили тако што су на бродове укрцали елитне јединице под пуном ратном спремом и усмерили их на престоничке бедеме окренуте мору. Цариградски гарнизон је употребом грчке ватре, коју је са зидина бацао на нападаче, осујетио овај јуначни покушај муслиманских ратника. Штави-

Рушевине одбрамбеној зида око Констинијиновог лава.

ше, Лав III је наредио да се у критичном тренутку спусти ланац који је затварао улаз у Златни рог, али се Арабљани, у страху да је реч о замци, нису усудили да бродовима уплове у залив. Уместо тога, повукли су своје бродовље и на тај начин признали пораз у овој фази сукоба.

Приличну пометњу у редове Арабљана унела је и вест да је 8. октобра 717. године преминуо њихов калифа Сулејман који је у овом походу наступао крајње енергично и самопоуздано. Ипак, ни зимско време није довело до прекида опсаде, али су нападачи после пораза флоте могли да се уздају једино у копнене трупе. У изворима није забележена ниједна већа битка све до дубоко у јесен. Треба додати да су у инжењерској вештини и у одбрамбеним грађевинама Византинци столећима надмашивали све средњовековне народе што им је доносило значајну предност у сукобима на сувом.

Међутим, главна невоља за Арабљане била су климатски услови на које они једноставно нису навикли. Зима 717/718. године остала је упамћена као једна од најхладнијих у византијској историји. Цариград је око сто дана био окован снегом и ледом, тако да је у логору нападача велики број камила и коња угинуо од глади. Муслимански војници, свикнути на топлу и суву климу у својој отаџбини, веома су тешко подносили надалеко чувене студене зиме у Траки-

ји. Управо ту је лежао један од најважнијих разлога њиховог неуспеха под Цариградом. Већ крајем 717. године могло се наслутити да ће освајање „царице градова“ остати недостижан сан Арабљана. Наилазак пролећа 718. године уместо извесног олакшања донео је само нове невоље и подухват који је почео с толико великим надањима претворио је у потпуну пропаст.

У првим месецима 718. године нападачима је стигло велико појачање – једна флота, коју је чинило 400 бродова, допловила је из Александрије и усидрила се у Босфору, а друга, састављена од 360 пловила и снабдевена војним материјалом и намирницама, из Африке. Међутим, обе флоте су се због страха од грчке ватре зауставиле мало подаље од Цариграда, а то је и умањило њихову делотворност у помагању исцрпљеним и увелико обесхрабреним сународницима.

Догодило се и то да су арабљански морнари, који су били регрутовани међу египатским хришћанима, увидевши да ће се успех тешко постићи, не само пребегли на страну Византинца, него су и василевсу Лаву III доставили податке о распореду непријатељског бродовља. Без било каквог оклевања, цар је заповедио да византијски бродови наоружани грчком ватром одмах исплове из цариградске луке и крену на нападаче. Успех овог подухвата био је потпун: део арабљанских бродова страдао је од ватре, део се насукао, а део је био заробљен. Византинци су узели плен и намирнице, завршава опис овог догађаја хроничар Теофан, и с радошћу су се вратили.

Сувоземне трупе Арабљана својски су се трудиле да се некако одрже у Тракији, али су трпели страшну оскудицу намирница и сточне хране. Њихови покушаји да слањем поједи-

них чета добаве основне потрепштине пресецају су на повратку. Управо на том плану значајну улогу одиграли су одреди бугарског владара Тервела (701–718) који су стрпљиво и непрестано угрожавали Арабљане и посекали чак 22.000 њихових војника.

У логору исламских ратника завладала је глад чији су пратиоци биле разне болести, што је довело до правог помора. Како саопштава хроничар Теофан, они су појели све угинуле животиње – коње, магарце и камиле – а неки причају да су јели и преминуле људе и њихов измет који су најпре гњечили у судовима, а потом јели. Овакве појаве речито говоре о очајном стању у коме се нашла арабљанска војска. У Теофановој хроници стоји записано да су нападачи схватили како Бог и пречиста Богородица чувају Цариград и хришћанско царство.

Колико су ове невоље десетковале Арабљане и видно слабиле њихов морал, толико су ободриле браниоце престонице на Босфору и учиниле их храбријим и насртљивијим, па су предузимали нападе на непријатеље. Да би пораз био потпун, византијски одреди су из заседе пресрели и поразили чете Арабљана који су хитали у помоћ нападачима. Пошто је схватио да је подухват пропао, командант арабљанске војске прекинуо је опсаду и започео повлачење. На другој страни, у Цари-

граду, 15. августа 718. године, завладала је велика радост јер је смртна опасност која је тачно годину дана лебдела над Босфором била отклоњена.

Као и приликом повратка из опсаде 678. године, и овога пута већини арабљанских бродова није било суђено да се докопају спасоносних лука на обалама источног Средоземља. После низа узастопних невоља и губитака, на обале Сирије приспело је само пет од 1800 бродова који су учествовали у опсади. Ништа боље нису прошле ни копнене трупе које су се после искрцавања на малоазијској обали Мраморног мора сувоземним путем вратиле у домовину. Ако је веровати сачуваним изворима који, додуше, доносе врло оскудне податке, Арабљани су под Цариградом

изгубили више од 100.000 војника. Изнесени подаци, као и последице овог чувеног догађаја, опсаду византијске престонице сврставају међу најважнија збивања средњовековне историје.

Спиридон Ламброс (1851–1919), један од пионира модерне грчке византологије, упоредио је опсаду Цариграда из 717/718. године са грчко–персијским ратом и василевса Лава III назвао Милтијадом средњовековног хеленизма. Милтијад је, подсетимо се, атински војсковођа који је 490. године пре наше ере у чувеној бици на Маратонском пољу однео велику победу над вишеструко бројнијом војском Персијанаца.

Три су догађаја од светског историјског значаја којима је била заустављена најезда Арабљана на европски континент. Први, и најважнији, била је опсада Цариграда од 674. до 678. године, други, такође веома значајан, била је опсада византијске престонице из 717/718. године, а трећи се збио на тлу западне Европе. Арабљанима је, истина, пошло да руком да се учврсте на тлу Шпаније, али је њихов покушај да се преко Пиринеја спусте у данашњу јужну Француску завршио тешким поразом: зауставио их је франачки војсковођа Карло Мартел у чувеној бици код Поатјеа 732. године ■

Радивој Рагућ

ПОДСТИКНИ
ЗАБАВНИК
10. 8. 2007.

ПРИРОДНЕ ФАБРИКЕ ЛЕКОВА

Произвођачи лекова мењају ДНК биљака и животиња, покушавајући да их претворе у биолошке фабрике. Теоретски, поступак је једноставан: у погодном домаћину уметне се ген који производи жељену беланчевину, потом се састојак пречисти и продаје као лек. У животу то није тако једноставно. Пре свега, треба се побринути да јединка с уметнутим геном не побегне у дивљину и пренесе га осталима или заврши у нечијем стомаку. Па ипак, произвођачи лекова већ су генетски „дотерали“ биљни и животињски свет и упослили га ■

Лекови који се праве унутар биљака и животиња

Лек:
АТРИН (АНТИТРОМБИН)
Извор: Козје млеко
Намена: Крвни протеин који утиче на згрушавање и помаже код хируршких захвата.
Произвођач: „ГТЦ биотерапеутикс“, Фрамингхем, Масачусетс
Статус: Дозвољен у Европи за употребу у одређене сврхе.

Лек:
КАРОРКС
Извор: Дуван
Намена: Антитело напада бактерије које изазивају пропадање зуба и држи их подаље од нашег бисерног осмеха.
Произвођач: „Планета биотехнологија“, Хејворд, Калифорнија
Статус: У Европи је формула проглашена безбедном по људе, али остаје још да се утврди делотворност лека.

Лек:
ЛОКТЕРОН
Извор: Сочивица
Намена: Главни састојак лека, интерферон алфа, беланчевина је коју тело користи у борби против вируса.
Произвођач: „Биолекс терапеутикс“, Питсборо, Северна Каролина
Статус: У Европи се врше огледи на људима да се утврди делотворност лека против хепатитиса Ц (жутице).

Лек:
ЛАКТОФЕРИН И ЛИЗОЗИМ
Извор: Пиринач
Намена: Ова средства против зараза стављају се у рехидратизоване растворе да се предупреди пролив.
Произвођач: „Вентрија биосајенс“, Сакраменто, Калифорнија
Статус: Огледи на људима спроведени у Перуу били су обећавајући, али су изазвали негодовање јер су у њима учествовала и деца. Огледи у САД треба да почну.

Лек:
ЖЕЛУДАЧНА ЛИПАЗА
Извор: Кукуруз
Намена: Овај ензим помаже људима с цистичном фиброзом (муковисцидозом) који имају невоља с варењем.
Произвођач: „Меристем терапеутикс“, Клермон Феран, Француска
Статус: „Меристем“ је завршио другу фазу огледа и нада се почетку треће фазе 2008. године.

Лек:
ЛАКТОФЕРИН
Извор: Кравље млеко
Намена: Ова беланчевина бори се против зараза натапајући гвозђе које је микробима потребно да би расли.
Произвођач: „Фарминг група НВ“, Лајден, Холандија
Статус: Америчка савезна управа за лекове разматра да ли се лек може сматрати безбедним.

Лек:
РУЦИН (ЦИ ЕСТЕРАЗА ИНХИБИТОР)
Извор: Зечје млеко
Намена: Без овог лека кожа оболелог, дисајни путеви и црева отичу и пуне се течностима.
Болест – наследна ангиоедема – изазива неподношљиве болове, а понекад и смрт.
Произвођач: „Фарминг група НВ“, Лајден, Холандија
Статус: У Европи се разматра да ли лек може да се употребљава.

Лек:
ИНСУЛИН
Извор: Семе сафлора (шафранике)
Намена: Ова беланчевина, која се уобичајено ствара у панкреасу, помаже да се утиче на јетру у обрађивању шећера. Користи се за лечење дијабетеса.
Произвођач: „Сембиосис“, Алберта, Канада
Статус: Очекује се да друга фаза огледа на људима почне 2008. године.

ШКОЛА ЗА РОБОТЕ

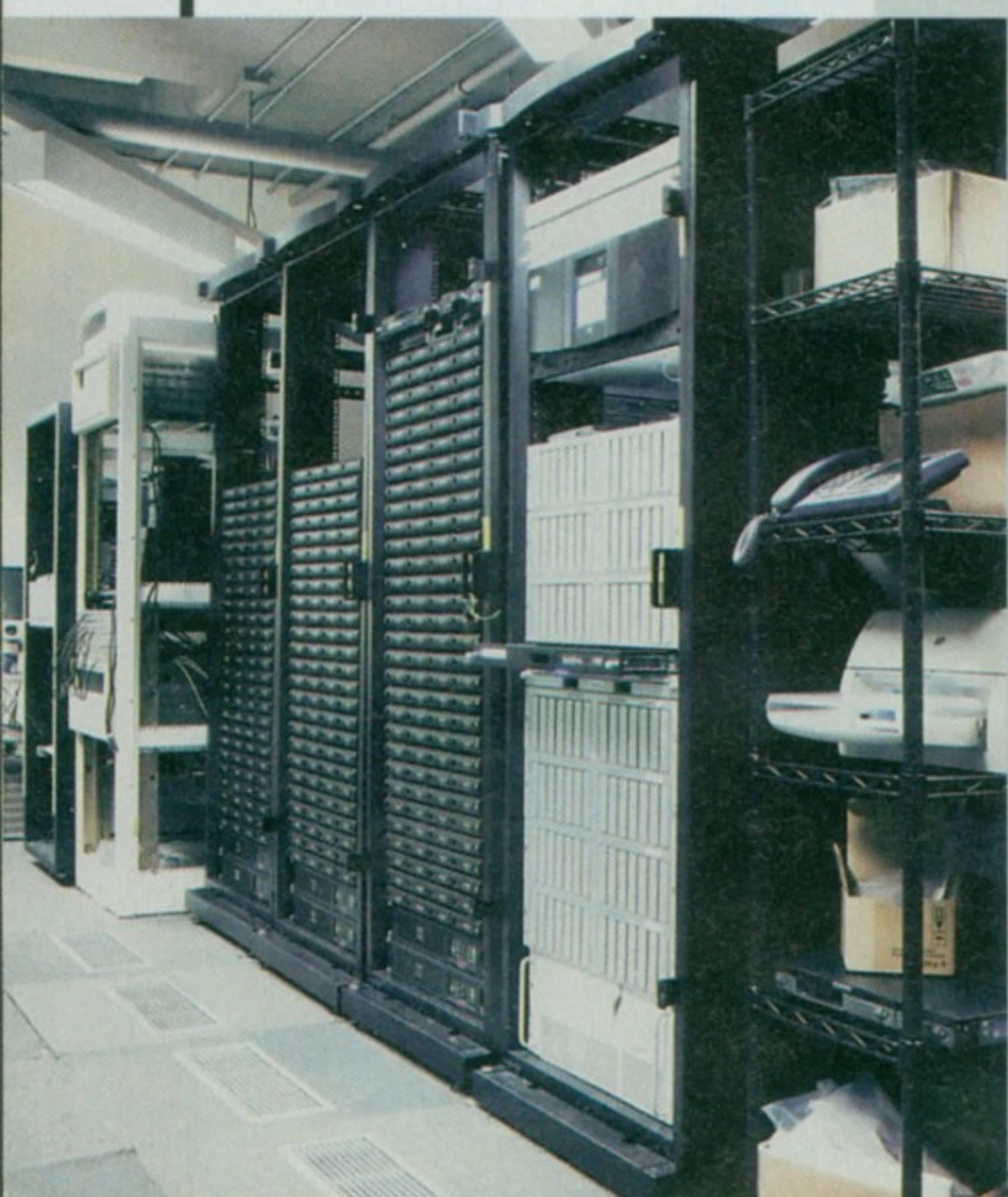
МОЋ ГУ

Научник са Института
за технологију
у Масачусетсу од рођења
бележи сваки будни тренутак
свог трогодишњег детета надајући се
да ће тако открити како да научи
роботе да смислено говоре

Деб Рој и његов робот

Једанаест камера и четрнаест микрофона распоређено је по таваници куће Деба Роја у Бостону, научника са чувеног МИТ института. Приближно 900 метара каблова повезује ту опрему с нанизаним дисковима збирног капацитета око пет терабајта, смештеним у подруму куће. Рој има већ 120.000 сати видео-снимака свог трогодишњег сина Двајта од тренутка његовог рођења. Податке с ди-

Моћни рачунар
складишти све податке
које Рој скупља.

ГУТАЊА

скова преснимава једном месечно на фарму сервера збирног капацитета 250 терабајта у добро чуваној просторији Медијске лабораторије на Институту. У овом подухвату има безграничну подршку своје супруге Рупал Пател, која ради као патолог говора на Универзитету Нортистерн. Обоје су чврсто уверени да се свакодневно снимање живота њиховог детета неће претворити у заплет филма „Труманов шоу“.

Тридесетосмогодишњи научник предводи Групу за когнитивне машине при Медијској лабораторији. Они свакодневно уче робота по имену Рипли простом енглеском језику. Бележећи од рођења живот свог детета, Рој ће имати све могуће податке о основама усвајања језика, од Двајтовог гугутања до првих речи и реченица. Овај подухват омогућиће му да комбинује људско опажање и роботизоване огледе и утврди како настају речи и шта језик може да открије о спознаји околног света. Рој има мотивацију инжењера који жели да научи машине да причају и размишљају, али и мотивацију научника који жели да изучавањем језика истражи и људски ум.

Десет рачунара и беба

Први огледи у овом смеру вршени су осамдесетих година минулог века у лабораторијама опремљеним једносмерним огледалима иза којих су стајале видео-камере. Мајке с децом које су се добровољно јавиле да учествују у огледима седеле су у просторији под присмотром и понашале се уобичајено. Ипак, критичари овог приступа истицали су да је за стварну слику о усвајању језика потребно да се посматрање обавља у кућној атмосфери, а не у лабораторији.

Неки психолози бележили су развој језика код своје деце. То је било наизглед спонтаније, све док психолог Мајкл Томасело није испричао анегдоту са својом кћерком. Она је једном приликом урадила нешто веома вешто и, погледавши оца, упитала га да ли жели да забележи то у свој ноутес. Толико о спонтаности.

Ројева лабораторија пуна је робота. Докторирао је радећи

с Током, роботом направљеним по узору на тукана. „Очни капци му се покрећу кад се укључи визуелни систем, перје накресте кад нешто чује, а кљун отвара кад из њега допире звук“, каже Рој. „Али, то је у суштини ипак само камера на штапу.“

Софтвер за препознавање образаца говора у звучном запису постоји одавно. Међутим, Рој је прерадио програме тако да је Токо могао да реагује на физичко окружење. Ако би га питали које боје је лопта, Токо би одговорио да је црвена, игноришући жуту коцку и плаву купу. Ако би му наредили

авионима. „Они не личе, али и једни и други имају својство летења. О аеродинамици смо научили највише правећи авионе. Сазнали смо да постоје чеони отпор и сила узгона, са чиме се суочавају и птице.“ Огледи с јебрилицама помогли су људима да схвате како орлови лебде у ваздуху. „Мој робот учи“, каже Рој. „Учи онако како деца уче. Ако га ставимо у положај у ком се налази дете, могао би на основу тога да научи да прича.“

Зато је у таваницу свог дома уградио 11 видео-камера резолуције један мегапиксел које дају снимак у боји. Свака камера опремљена је широкоугао-

РИБЉЕ ОКО

Да би забележио сваки тренутак живота свог сина, Деб Рој опремио је кућу надзорним системом. Једанаест видео-камера резолуције један мегапиксел опремљених широкоугаоним објективима званим рибље око непрекидно снима шта се дешава. Четрнаест микрофона бележи звук CD квалитета. Подаци теку до подрума кроз мрежу каблова од 900 метара, где се складиште на низ дискова збирног капацитета пет терабајта ■

да погледа у црвену лопту, робот би то заиста и урадио. Дете би могло да прича с Током и при том можда чак и научи понешто о геометрији.

Објашњавајући повезаност између брбљивог робота и децијег усвајања језика, Рој подсећа на аналогију с птицама и

ним објективом „рибље око“, какве јапански произвођачи масовно продају Америци уздрманој после терористичких напада 11. септембра 2001. године. Камере покривају све просторије у којима се беба може наћи. Четрнаест микрофона постављено је тако да се по-

ништава позадинска бука и добија се јасан звук. Низ од 10 рачунара у подруму прихвата добијене снимке, компресује их и обележава пре него што их проследи у складиште од пет терабајта. Дневна количина података је око 200 гигабајта.

Укључује се само камера чији сензор опази покрет и снима брзином од 14 фрејмова у секунди (уобичајена брзина је 24/25 сличица у секунди). Остале камере окидају један фрејм у секунди, што се касније у анализи снимака лако прочисти и одбаци.

Када се образује база података, могу да се праве статистичка поређења. Како Двајт гради сопствени речник, проверава се учестаност коришћења одређених речи код њега и код његових родитеља. Сви снимци у Ројевом дому могу да се распореде по смисленим обрасцима. „Када се удубите у материјал, почињете да увиђате обрасце“, каже Рој.

Љутиће се дете

Циљ овог научника је да кроз симулацију смести робота у кожу свог детета. Зато му је потребна велика количина меморије и података јер сматра да је за учење говора важније краће памћење од дугорочног. Сходно томе, робота прилагођава да му скорије коришћена меморија има предност над позамашном базом у позадини. Обе су укључене у препознавање образаца и претрагу фонема. Али, без успостављања приоритета, робот би непотребно губио време претражујући све фонеме на које је наишао. Овако прави сопствени основни речник на коме може даље да се ради.

Променом параметара у симулацији кроз коју робот пролази, добијају се различити резултати. Мењањем приоритета краткорочном и дугорочном памћењу, робот на истоветне стимулансе реагује другачије и гради другачији речник.

Рој и његова супруга воде рачуна да оглед ипак не оде предалеко. У свакој просторији постоји дугме којим се тренутно гасе камере кад дође до ситуација које нико други не треба да види (рецимо, дојење бебе). Оглед ће свакако бити прекинут пре но што дете постане свесно да је под присмотром, а до тада ће већ склапати основне реченице. „Ако би се једног дана у јавности појавили шкљиви снимци мог сина кад је имао једну годину, имао би пуно право да се љути на нас“, каже Рој. Зато користи заштићене сервере којима приступ имају само особе од поверења ■

Џонатон Китс

ДЕВЕТ

ЗАДАЦИ ЗА 21. ВЕК

Медицински стручњаци верују да би нови проналазак могао да промени начин лечења рака и убрза развој нових лекова. Астрономи кажу да има моћ да открије целу нову васиону. Али, за неке то је најновији и најзлокобнији покушај да се сви нађе-мо под присмотром 24 сата на дан, седам дана у недељи. О каквом се то проналаску ради? То је терахерц или технологија Т-зрака.

Т-зраци су врста електромагнетског зрачења, таласи који се у спектру налазе између микро и инфрацрвених таласа. Зову се тако због своје фреквенције – око милион милиона циклуса у секунди или један терахерц. Иако је њихово постојање

први пут уочено још пре једног века, тек недавно почели су да се користе.

Делимичан узрок управо је њихова таласна дужина због које се тешко стварају, теже од светлости или рендгенских зрака, а лако нестају јер их упија вода. Због тога су Т-зраци запови-стављени и били последњи део електромагнетског спектра који је остао да се проучи.

Примена у медицини

Та слика се променила захваљујући проналаску нарочитог ласера код кога полупроводнички кристал одашиље Т-зраке када се подвргне ултракратким променама напона. Ово откриће води ка мноштву могућих

Хершелова васионска лабораторија користиће терахерц технологију.

СТИЖУ

Они могу да открију скривене бомбе и оружје, да користе лекари-ма, фармацеутима, астрономима, али и да буду најмоћније орвеловско средство...

примена. Међу њима главна је могућност да се види кроз непровидне материјале. До сада се ова способност везивала искључиво за рендгенске зраке који имају далеко краћу таласну дужину и знатно већу енергију. Али, њихова снага има и своју цену у виду могућег трајног оштећења живих ћелија.

Т-зраци нису продорни као рендгенски, али нису ни тако штетни, а то је за употребу у медицини веома важно. Међутим, искористити ову предност, друга је прича. Први покушаји да се помоћу њих испитују ткива одиграли су се тек пре десетак година. У „АТ&Т Беловим” лабораторијама у Њу Џерсију стручњаци су 1995. године користили ове зраке за проверу чипова, када су се неки међу њима запитали шта ће се догодити ако их усмере и на комад сланине. Тада је откривено да би,

слично нискоенергетским рендгенским зрацима, Т-зраци могли да прикажу другачији део грађе ткива. Међутим, молекули воде упијају ове зраке и то је значајна тешкоћа за многе примене, нарочито биомедицинске, јер битно ограничава њихову продорну моћ. Ипак, баш ова особина могла би да буде одлучујућа за можда најзначајнију употребу Т-зрака – за лечење рака. Један од највећих изазова у овој грани медицине је како доспети до малигних ћелија, а да се при том не уништавају здраве ћелије. То је навело стручњаке да трагају за оним особинама ћелија рака које их на неки начин издвајају од здравих. Тако је уочено да је у овим оболелим ћелијама повећано присуство воде. Пошто вода упија терахерц таласе, јавила се замисао да се малигне

Нешкодљиви Т-зраци могли би да замене рендгенске (х-зраке) у снимању дојки.

ћелије зраче Т-зрацима. То би могло да их уништи не утичући у већој мери на здраве ћелије. Осим тога, скенирање оболелог места терахерц таласима могло би да помогне хирурзима да много тачније уоче где је граница између здравог и оболелог ткива. Тиме би се повећала могућност да се хируршким захватом уклоне све малигне ћелије, како се после операције опака болест не би повратила.

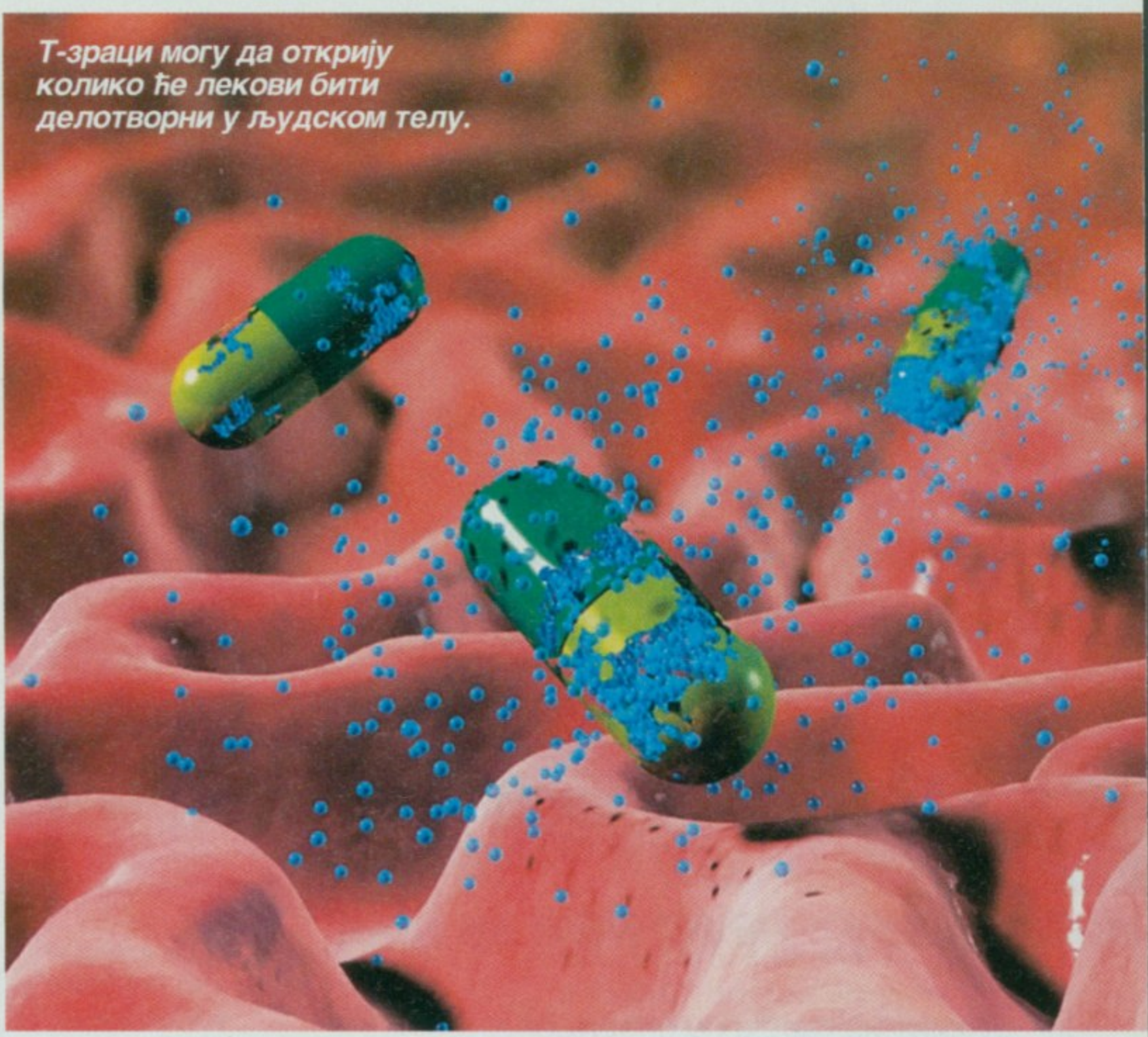
Т-скенери нису једини начин којим би терахерц технологија могла да измени постојећу медицину. Ако се у фабрикама лекова нови лекови излажу Т-зрацима, могу да се открију и оне танане хемијске особине које у знатној мери утичу на понашање лекова у људском телу. Најпре се пулсеви Т-зрака усмере на лек да изазову

вих лекова пре него што се отпочне с њиховом масовном производњом.

Васионски скенери

Једна од највећих предности ове технологије јесте што њено скенирање не уништава материјал. Баш зато користе се, на пример, и за откривање неправилности у пенастом омотачу, топлотној заштити спољног резервоара горива на спејс-шатлу.

И док је особина Т-зрака да их молекули воде лако упијају погодна за неке намене у медицини, за астрономију је штетна. Астрономи никада нису могли да се помире с чињеницом да због присуства молекула воде у Земљиној атмосфери мора да постоји празнина у електромагнетском спектру, а тиме и у њиховом поимању васионе. У опсерваторијама опремљеним инфрацрвеним

Т-зраци могу да открију колико ће лекови бити делотворни у људском телу.

Т-ЗРАЦИ!

вибрирање његових молекула, а затим се њихово таласање проучава рачунарима. Тако се откривају хемијски токови који би иначе остали скривени. На овај начин могуће је проверавати и делотворност но-

телескопима могу да посматрају удаљене галаксије, а микроталасним антенама да хватају зрачење заостало и од самог Великог праска. Али, између, на терахерц подручју – било је једно велико ништа.

Међутим, и та слика ће се променити. Главни циљ Хершелове васионске лабораторије (HSO), коју је осмислила Европска свемирска агенција, биће хватање Т-зрака са удаљених васионских тела. Овај пројекат

требало би да отпочне лансирањем лабораторије у јулу следеће године. Биће опремљена телескопом пречника 3,5 м, највећим који је икад послат у свемир. Астрономи се надају да ће помоћу ње одгонетнути једну од највећих тајни – настанак галаксија. Познато је да је већина остатака, трагова из времена ране васионе, скривена дебелим слојем прашине. Да би кроз тај слој могло да се види, потребни су таласи који имају другачију таласну дужину од светлосних,

Т-ЗРАЦИ У ПОРОДИЦИ ЕЛЕКТРОМАГНЕТСКИХ ТАЛАСА

	Рендгенски зраци	UV	Видљиви	Инфрацрвени	Т-зраци	Микроталаси	Радио-таласи
Стварају се...	Бомбардовањем атома електронима	Проласком електричне струје кроз живину пару	Загревањем атома – што су топлији, краћа је таласна дужина	Сви предмети на собној температури испуштају ове зраке	Пулсевима ласерске светлости неких кристала	Електронима који се крећу у електричном и магнетном пољу	Убрзавањем електрона
Продире кроз...	Одећу, мека ткива, метале, али не и кроз кости	Краткоталасни пролазе кроз стакло	Стакло, порозне материјале	Дим, прашину, танке материјале	Танке слојеве материјала, хартију, пластику и керамику	Стакло, пластику, телесна ткива	Зависно од таласне дужине – дужи путују даље
Користе се за...	Медицинско скенирање, кристалографију, испитивање материјала	Дезинфекцију, лечење кожних болести, производњу чипова	Посматрање, хемијска испитивања, астрономију	Термално снимање, ноћно гледање, навођење пројектила	Сигурносно скенирање, испитивање материјала, лечење рака	Радар, загревање хране, комуникације	Комуникацију, астрономију

ДА СЕ ПОДСЕТИМО

Сигурно знате да је Уни-
цеф дечији фонд Уједи-
њених нација, да је најве-
ћа светска организација која
штити децу и брине о њима
како би свако дете имало де-
тињство, време да расте,
учи, да се игра, како би има-
ло могућност да постане оно
што жели. Сигурно знате да
су срећна деца завет Унице-
фа. Да би то остварио, да би
помогао да се изгради свет у

баш нашој земљи. Прошле го-
дине, на прославу шездесето-
годишњице дошло је много
оних који су у зиму између
1946. и 1947. године први пут
после много времена осетили
укус јаја или биљне масти. Из
тог времена потиче и израз
„Труманова јаја”. Наиме, у па-
кетима које су слале Уједи-
њене нације налазила су се ја-
ја у праху, односно прах који
се мешао с водом да би се до-

ЈЕДАН

коме ће свако дете бити здра-
во, образовано, у коме ће
имати сва права, Уницеф по-
маже деци. И тако већ шезде-
сет једну годину.

Један од извора те помоћи
су, нећете веровати, и –
играчке. Кад год купите не-
ку Уницефову
играчку или би-
ло који други
производ с њи-
ховим знаком,
обрадоваћете
бар још једно
дете. Ево како
и зашто:

Пре петнаес-
так година Уни-
цеф је почео да
прави играчке и
предмете при-
кладне за по-
клоне како би
увећао прилив
новца којим се
помажу деца. Наиме, Уницеф
нема стални буџет, већ новац
којим остварује своје циљеве
добива на поклон од држава,
разноразних предузећа и ор-
ганизација, појединаца и –
продајом својих производа.
Зараду коју од те продаје
оствари у Србији, дарује нашој
деци. Србија је једина земља у
свету у којој целокупан при-
ход од продаје Уницефових
производа остаје за пројекте
којима се унапређује живот
наше деце. Овим поводом још
само један занимљив пода-
так: прва пошиљка Уницефо-
ве помоћи била је намењена

била густа маса, замена за ја-
ја, а име је добила по тада-
шњем председнику САД Ха-
рију Труману.

Али, да се вратимо играчка-
ма. Има их за све узрасте и за
разне прилике. Најпознатија је
плишани меда. Сваке године

је другачији, па
откако се поја-
вио први, почела
је мода скупља-
ња Уницефових
меда. Најновији,
Доктор, у белом
мантилу, са слу-
шалицама и лам-
пом на челу, ши-
ри бригу о здра-
вљу – првен-
ствени Унице-
фов циљ. Још се
траже и прошло-
годишњи моде-
ли, медведица
Манда и меда

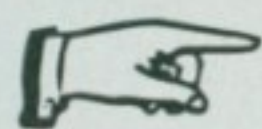
Махи. Манда је одевена у ха-
љиницу, има шарену мараму
на глави и изузетно је љупка,
а Махи има индијско име које
значи „свет”. Он има наранџа-
сту капу. Плишани медведићи
су и за децу и за одрасле.

За оне сасвим мале, за тро-
годишњаке, намењен је дрве-
ни воз – играчка коју свако
дете воли. Локомотива вуче
три шарена вагона, а у њима
се возе прасенце, кравица,
кока, паче и друге сеоске жи-
вотиње. Велике дрвене доми-
не занимација су за цео дан!
Има их две врсте: 28 домина
с разнобојним тачкама, или с

**Кад год купите
неку играчку или
било који други
производ са
знаком Уницефа,
обрадујете бар
још једно дете
у Србији**

ПОДНИКНИ
ЗАБАВНИК
10. 8. 2007.

тачније, подмили-
метарске таласне
дужине из терахерц опсега.

У пустињи Атакама у Чи-
леу требало би 2011. го-
дине да се пусти у рад
прва Земаљска опсер-
ваторија са Т-зрацима
– АЛМА (Atacama Lar-
ge Millimeter/submilli-
meter Array). Пошто Т-
таласе водена пара
радо упија, изабрано
је ово најсушније ме-
сто на нашој планети.
Техником интерферо-
метрије астрономи ће
удружити сигнале
свих 66 антена ове оп-
серваторије и тако до-
бити моћ једнаку ци-
новској антени преч-
ника 10 километара.
Тада ће још боље моћи да
се проучи постанак звезда
и планета.

Велики брат све види

Ипак, док су научници
одушевљени могућностима
које им отварају Т-зраци,
ова технологија постепено
поприма и један сасвим
другачији углед – средства
за масовно надгледање
становништва. Страх од но-
вих терористичких напада
изазвао је повећано зани-
мање влада неких земаља
за Т-таласе. На местима за
које се претпоставља да су
могућа мета напада постепено
се уводе и терахерц
скенери. Они без знања
пролазника и штетних по-
слеица по здравље могу
да открију пиштоље и експлозив
ако су скривени испод одеће.
У Енглеској се Т-скенери
постављају поред постојећих
камера на аеродромима, железнич-

**У Енглеској се камере
множе као печурке
после кише.
Скенирање
рендгенским зрацима
користи се свуда,
од аеродрома
до станица
метроа.
Т-скенери
им стижу
у помоћ.**

ким станицама и станица-
ма метроа, а разматра се
могућност да их буде и по
прометним саобраћајница-
ма (можда скривени у сту-
бове уличних светиљки и
клубе за одмор). Тамошње
групе које се боре за за-
штиту слобода и приватно-
сти због тога изражавају
све већу забринутост. Јед-
на од њих сматра да би Т-
скенери могли да се злоупотребе
и искористе за
снимање непристојних сли-
ка и захтева да нико испод
18 година не сме да буде
предмет снимања. Међу-
тим, други су супротног ми-
шљења јер верују да је ова
технологија од животне ва-
жности за заштиту од теро-
ризма. Без обзира на то ко
је у праву, једно је сигурно:
Т-зраци напакон су изашли
из таме и постају једна од
важних карика технологи-
је 21. века ■

Г. В.

мотивима рађеним за Уни-
цеф. Занимљива је и бојанка
са Папуе Нове Гвинеје јер цр-
тежи показују тамошњи жи-
вот и обичаје. Обојен, сваки
цртеж, зашто да не, може да
постане ремек--дело. Стра-
нице су од дебеле хартије ко-
ју је могуће одвојити и покло-
нити неком за успомену. Уз
бојанку, неопходне су и боји-
це. Уницефове су јарких бо-
ја, дебеле, прилагођене нај-
ранијем узрасту.

сен да не живи како ником, а
најмање детету, не приличи,
заиста је дивно. „Понекад смо
се борили на првој линији
фронта, а понекад у позади-
ни. То смо радили јер су нас
приморавали”, рекао је петна-
естогодишњи Бенсон. Имао је
само осам година када је,
1999. године, једна побуње-
ничка јединица упала у њего-
во село у Либерiji, отела га и
приморала да се бори за по-
буњеничке снаге. У последње

ЗА ДВА

Школарце чека ранац с
перницом и основним прибо-
ром. Ту су бојице, оловке, ле-
њир, троугао, хемијске олов-
ке у боји, гумица, резач, ма-
казе, налик на комплет „Шко-
ла у кутији” коју Уницеф
обезбеђује за основно шко-
ловање у ванредним прили-
кама. Уз све ово одлично се
слажу памучне мајице и ка-
пе, које су веома привлачне,
с натписима Уницефових ци-
љева, а уз све то – лопта.
Фудбалска лопта с потписом
Уницефовог амбасадора Деј-
вида Бекама код нас је нај-
продаванији производ, а оче-
кује се да ће је надмашити
кошаркашка лопта с пот-
писом Саше Ђорђеви-
ћа, другог Уницефо-
вог амбасадора.

Сазнање да ће због, реци-
мо, наведене мајице која сва-
ком савршено стоји и чини га
задовољним, неки дечак, на
пример, бити излечен или спа-

две године Уницеф је по-
могао да се 11.780 деце
војника разоружа.

Свако ко је купио било
који Уницефов произ-
вод, учествовао је у
овом подухвату. А Уницеф
производи поклоне за сваку
прилику. Ево, изабраћемо не-
колико. Негде далеко, на Тај-
ланду, ручно је израђена све-
ска од коре тамошњег дуда и
украшена прекрасним цвето-
вима љубичасте бугенвиле-
је. Са овом свеском, која је
право уметничко дело, иде и
оловка. И она је ручно изра-

ђена, али од дрвета тамари-
не. Готово је сасвим сигурно
да пише само најлепше речи
на свету. Са Балија су свеће
упаковане у нарочите кутије

које су поклон саме за себе.
Подразумева се да су ручно
израђене. Из Перуа је шал од
алпаке, вуне која се добија
од длаке ламе, вероватно не-
што најмекше и најтоплије
што је могуће ставити око
врата. Овогодишње шоље су
из Индије са пресликаном
шаром индијског броката.

Сваки Уницефов производ
је из неког дела света и
има неку посебност тог
места – намерно. И то је је-
дан од начина помоћи – запо-
шљавањем људи из сиромаш-
них крајева, они ће сигурно
напредовати. Тако Уницеф
истовремено помаже и не-
развијеним деловима света и
сваком детету у свету.

Најпознатији производ и за-
штитни знак Уницефа су че-
ститке. Стотине хиљада љу-
ди широм света сваке године
слиди обичај започет 1947. го-
дине када је Јитка Самкова,

седмогодишња девојчица из
тадашње Чехословачке, на-
сликала децу која играју око
дрвеног стуба. Свој цртеж по-
слала је Уницефу у знак за-
хвалности за помоћ која је
упућена њеном селу разоре-
ном у Другом светском рату.
Две године касније, њен цр-
теж је објављен на првој Уни-
цефовой честитки. Јиткин рад
надахнуо је Пабла Пикаса,
Хенрија Мура, Анрија Матиса,
Марка Шагала, Салвадора
Далија и многе познате умет-
нике да издвоје неко своје де-
ло за Уницефову честитку.
Годинама уназад, новогоди-
шњим честиткама придружи-
ле су се и друге: рођенданске,
поводом рођења детета, за
разне успехе, годишњице, за
брзо оздрављење – за сваку
прилику. Све су прелепе и све
зраче љубављу.

Добро дело је бити део
Уницефа ■

С. Ћ.

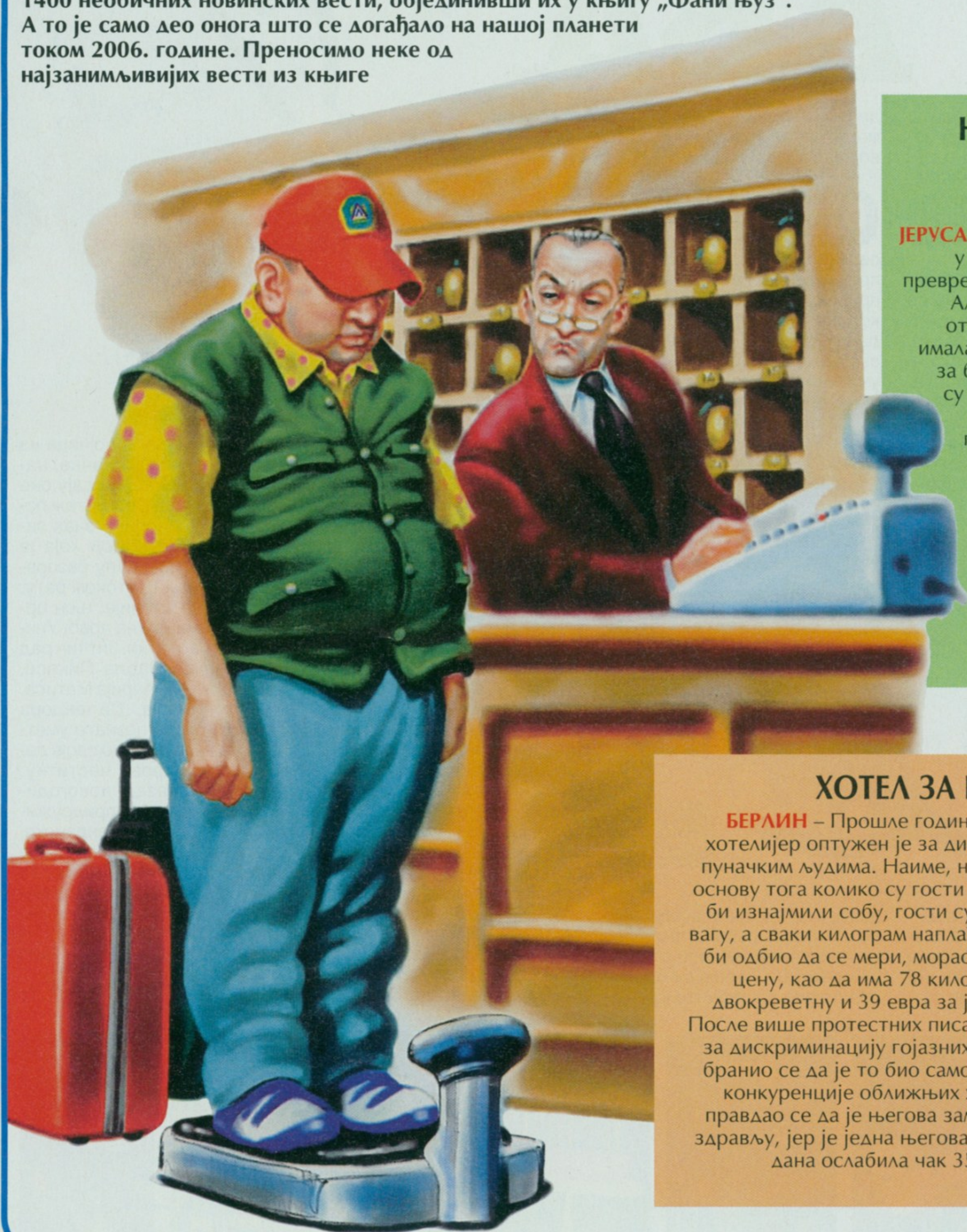

КАД СЕ ЉУБИМАЦ ВОЗИ

ХОХОТ – Једна Кинескиња из места Хохот у Монголији ставила је за волан аутомобила свог миљеника на четири ноге. Оглед с псом као возачем није успео, јер се одмах иза угла сударио с аутомобилом који је долазио из супротног правца. Жена је полицији објаснила да је њен пас веома пажљиво посматрао док је она возила, па је одлучила да му да „један круг”. При том се правдала да је пас држао само волан а она – ногу на кочници ■

(26. август 2006)

Дневне новине и часописи широм света често доносе невероватне вести које промакну пажњи читалаца. Сакупљене с разних меридијана на једном месту, у виду годишњака, чине праву малу енциклопедију чудних људских поступака и склоности. Писац Ђерардо Пикардо био је стрпљив и вредан и прикупио 1400 необичних новинских вести, објединивши их у књигу „Фани њуз”. А то је само део онога што се догађало на нашој планети током 2006. године. Преносимо неке од најзанимљивијих вести из књиге

НОВОРОЂЕНЧЕ КАО ЗАЛОГ

ЈЕРУСАЛИМ – У породилишту у Јерусалиму једна жена превремено је родила тројке. Али, кад је требало да је отпусте из болнице, није имала да плати 2150 долара за болничке трошкове, па су задржали једну од три бебе (девојчицу) као гаранцију да ће добити новац. Не знамо наставак приче, али у том тренутку израелско Министарство правде спремао се да тужи болницу ■

(17. март 2006)

ХОТЕЛ ЗА ВИТКЕ

БЕРЛИН – Прошле године један берлински хотелијер оптужен је за дискриминацију према пуначким људима. Наиме, наплаћивао је собе на основу тога колико су гости тешки. Пре него што би изнајмили собу, гости су морали да стану на вагу, а сваки килограм наплаћиван је пола евра. Ко би одбио да се мери, морао је да плати највишу цену, као да има 78 килограма: 74 евра за двокреветну и 39 евра за једнокреветну собу. После више протестних писама стигла је и пријава за дискриминацију гојазних. Немачки хотелијер бранио се да је то био само рекламни трик због конкуренције оближњих хотела. Осим тога, правдао се да је његова замисао ишла у прилог здрављу, јер је једна његова муштерија за годину дана ослабила чак 35 килограма ■

(3. јул 2006)

НЕВИДЉИВИ ЛОПОВ

ТЕХЕРАН – Младић је мислио да је невидљив, па је покушао да опљачка банку. Обезбеђење банке омело је у послу овог наивчину и предало га полицији. Док је чекао судску пресуду, чудио се како је откривен јер је неком „чаробњаку“ платио 625 евра да би га учинио невидљивим ■
(7. јануар 2006)

ЗМИЈА ПУТНИЦА

НИРНБЕРГ – Немачка туристкиња донела је авионом с Филипина змију а да то није знала, а змија је после лета авионом завршила у машини за рубље. Јер, главу је, на ужас домаћице, промолила из машине тек када је ова хтела да извади опрану одећу. Змија је била мало ошамућена али жива. Жена ју је још на летовању завезала у кесу с прљавим рубљем. Преживела је 20 сати лета у пртљажнику авиона где је температура око нуле, али и у машини на 40 степени Целзијуса и на 1200 обртаја у центрифуги ■
(19. септембар 2006)

СЕКСИ ЧЕТКИЦА

СИДНЕЈ – Његова сликарска техника једна је од најоригиналнијих у историји уметности: Тим Печ, аустралијски уметник стар 54 године, уместо четкице користи свој полни орган. Његови портрети рађени акрилном темпером постали су познати у целој Аустралији, чак су му позирали и веома угледни политичари: на пример, премијер Џон Хауард и лидер Лабуристичке партије Ким Безли. На замисао да слика полним органом дошао је случајно, приликом једне забаве с пријатељима. Данас се његова дела излажу на сиднејском Секспоу, познатом сајму секса. Цена слике? Од 150 евра па навише ■

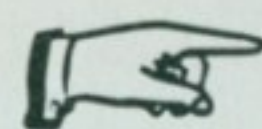
(3. август 2006)

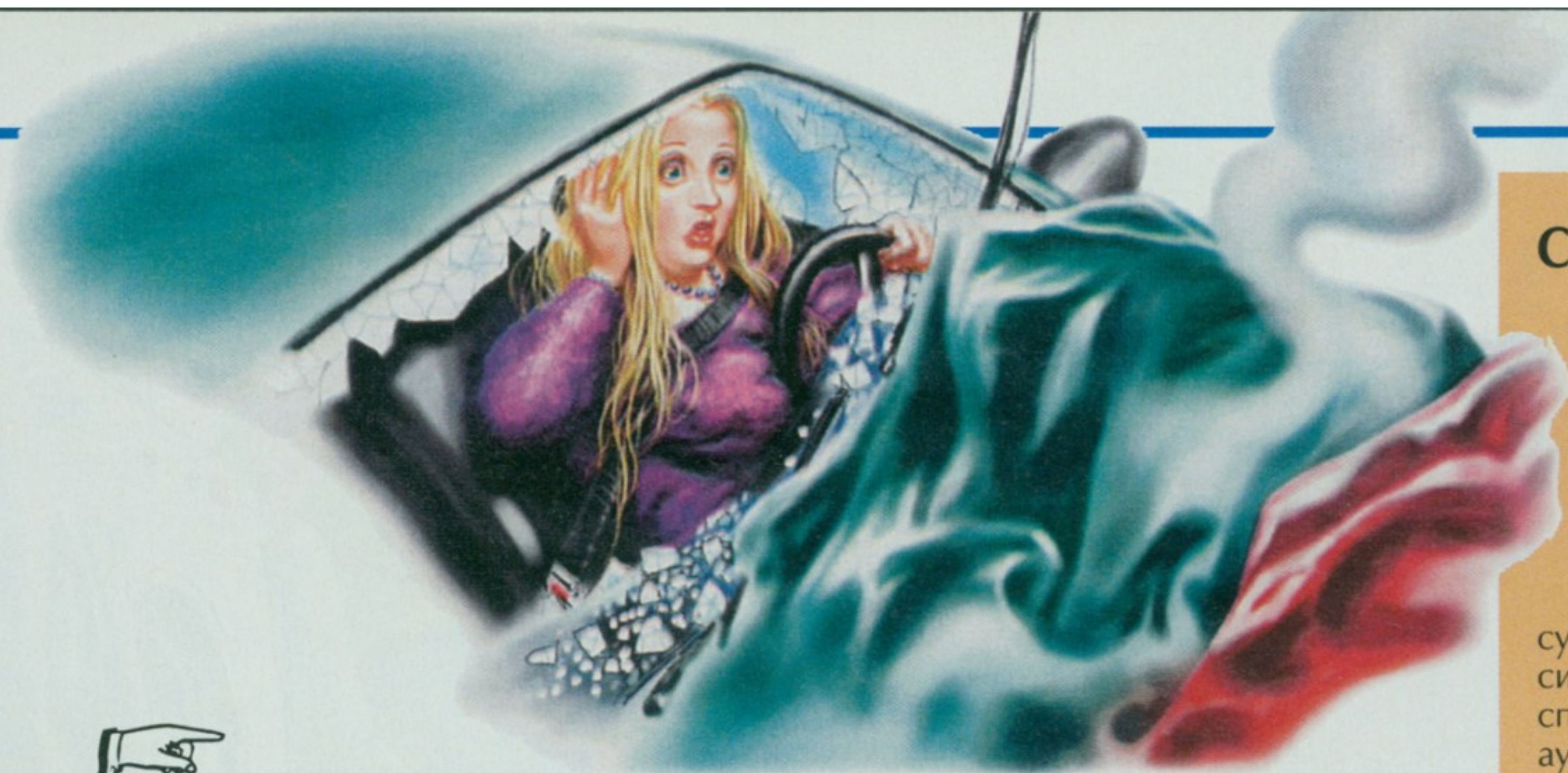

ПОШТЕНИ ЈАСТОГ

ПЛИМУТ – Изгубиш новчаник у мору, а јастог ти га врати – баш то се догодило у Плимуту у Енглеској. Тридесетогодишњи Пол Вестлејк изгубио је торбицу док се једне ноћи купао у мору, вероватно под утицајем алкохола. Неколико дана касније позвао га је један рибар да му врати торбицу коју је нашао заглављену у клештима уловљеног јастога. Садржај торбице био је нетакнут. „Никад нисам пробао месо јастога, али то никад нећу ни учинити, из захвалности“, рекао је млади човек након овог невероватног догађаја ■

(11. август 2006)

СИЛИКОНКЕ ЈОЈ СПАСЛЕ ЖИВОТ

СОФИЈА – Злу не требало, операцијом увећане груди могу да послуже уместо ваздушног јастука. На пример, Бугарки Елени Мариновој догодило се да су је „екстра ларц“ силиконске груди буквално спасле у чеоном судару с аутомобилом. Тек што је наместила неколико бројева веће груди не сањајући чему ће послужити, оне су јој ублажиле ударац у волан и спречиле повреде унутрашњих органа до којих би сигурно дошло. Дакле, прави правцати ваздушни јастук ■

(3. октобар 2006)

СИГУРНОСНИ ТОПЛЕС

ДАНСКА – Пошто су разним упозорењима и оштрим казнама узалудно покушавали да успоре вожњу на путевима, данске саобраћајне власти одлучиле су да запосле згодне девојке у топлесу које су стајале поред пута с таблама на којима је било упозорење о највећој дозвољеној брзини. И, где чуда – упалило је! Возачи су успоравали: не зна се да ли из предострожности или да би мало боље осмотрили девојке ■

(22. новембар 2006)

ЈЕДНА КАЗНА ДНЕВНО

БОЛЦАНО – Један студент из северне Италије постигао је прави рекорд: од септембра 2005. до јула 2006. године уручено му је 300 казни, више од једне дневно. Јер, стално је паркирао аутомобил у близини свог факултета у Инсбруку (Аустрија) и то поред знака који је јасно указивао да је паркирање на том месту забрањено. Али, он ниједну казну није платио – будући да његов аутомобил има италијанске таблице, знао је да не мора да плаћа казне сем уколико га ухвате на лицу места. У овом тиролском граду има бар још 15 људи с гомилом неплаћених казни, а све захваљујући истом пропису ■

(13. август 2006)

ЗАСТАРЕЛИ GPS

ФРАЈБУРГ – Док је возио по упутствима с GPS уређаја (сателитско навођење), један човек скренуо је десно с пута, ударио у WC кабину, прешао преко једног градилишта, сјурио се преко полусрушеног степеништа и, на крају, морао да плати казну. О штети од 2000 евра на аутомобилу да се и не говори, а све због застарелог компјутерског уређаја ■

(22. октобар 2006)

СМРДЉИВА ДИВЕРЗИЈА

ГИСЕН – Шта све лоповима неће пасти на памет! У немачком месту Гисен један човек подигао је осам хиљада евра из банке и управо тада погодило га је нешто меко и смрдљиво у врат: био је то људски измет. Одмах су му притрчали две жене и један мушкарац и помогли му да се очисти. Али, човек је убрзо схватио да је покраден. Јер, у задњем џепу панталона више није било поменуте своте новца ■

(15. август 2006)

ЧОВЕК И ХИЉАДУ МИШЕВА

ПЕТАЛУМА – Из једног стана у Петалуми, у Калифорнији, ширио се ужасан смрад. Комшије су се више пута жалиле и на крају позвале Удружење за заштиту животиња. Јер, открили су да шездесетседмогодишњи Роџер Дајер живи са око 1000 мишева. Држао их је у двадесетак кавеза, док је око двадесет пацова слободно шетало по стану. Ту је живело и седам мачака којима је он очигледно узгајао храну. Дајеров кревет стајао је наред свег тог животињског царства, натруле хране и измета, као у неком хорор филму. Роџер Дајер оптужен је за злостављање животиња ■

(23. јун 2006)

ПОЛИЦАЈАЦ У БЕКСТВУ

ВИЈЕТНАМ – Године 1986. један затвореник побегао је из затвора где је служио казну због плачке. Двадесет година потом живео је под лажним именом и чак постао шеф једне локалне полицијске станице. Ипак, идентитет овог педесетједногодишњака на крају је откривен и дојучерашњи делилац правде поново је ухапшен као криминалац ■

(26. август 2006)

РАСЕЈАНИ РОДИТЕЉИ

БОКА РАТОН – Прво су му приредили рођенданско славље, а онда су га заборавили у ресторану где је славље одржано. То се догодило у Бока Ратону, на Флориди, а слављеник је био шестогодишњи Мајкл Емануел. Његови родитељи, иначе разведени, купили су сина тек сутрадан, пошто су их радници ресторана једва некако нашли телефоном. Разлог је неспоразум: отац је мислио да је дечак остао с мајком, а мајка обрнуто ■

(7. јун 2006)

ЧОВЕК

С ДВА ПОЛНА ОРГАНА

ЊУ ДЕЛХИ – Обиље понекад може да смета: тако је размишљао и двадесетчетворогодишњи пословни човек из Индије који је желео да са својом будућом супругом има нормалан живот. Зато је од хирурга затражио да му уклоне један од два полна органа. Реч је о веома ретком случају diphallusa, то јест удвојеног полног органа (у целом свету забележено је свега стотинак оваквих случајева). Обично је један од два органа закржљао и без функције, али у случају поменутог младог Индијца оба су била подједнако развијена и здрава ■

(21. август 2006)

РОБИН ХУД

СА БЕНЗИНСКЕ ПУМПЕ

СЕНТ ЛУИС – Један двадесеттворогодишњи младић репрограмирао је аутоматске бензинске пумпе тако да су сем њега и други возачи могли да пуне резервоаре без плаћања. То се догодило у америчком граду Сент Луису, држава Мисури. Младића, који је добио надимак Робин Худ са бензинске пумпе, на крају је снимила скривена камера ■

(20. мај 2006)

КО
ЧИТА
ПОЛИТИКИ
ЗАБАВНИК
ТАЈ
И
ЗНА

МАНГЕ У ЕТНОПАРКУ

1

...Врати ми моје крпице
моје крпице од чистог
сна... написали су:

- а) Десанка Максимовић
- б) Бранко В. Радичевић
- в) Васко Попа

6

Етнопарк на Тулби
налази се код:

- а) Пожаревца
- б) Ариља
- в) Косјерића

2

Композитор
је:

- а) Гифт
- б) Гихт
- в) Брух

7

Хризелфантинска
техника користи се у:

- а) рвању
- б) вајању
- в) аутомобилизму

3

Манга је:

- а) врста јапанске јабуке
- б) јапанска реч за стрип
- в) јапанска кратка песма

8

Словеначка
птица је:

- а) словеначко јело
- б) врста кокошке
- в) врста малог коња

4

Награда „Политикиног
Забавника” за најбоље
књижевно дело за младе
свечано се додељује :

- а) 25. јануара, на Дан „Политике”
- б) 28. фебруара, на Дан „Политикиног Забавника”
- в) 21. марта, на Дан пролећа

9

Мокоша је:

- а) планински врх у западној Србији
- б) богиња плодности Источних Словена
- в) река у Шумадији

5

Василиј Васиљевич
Кандински био је
руски:

- а) архитекта
- б) сликар
- в) инжењер

10

Дивизионизам је:

- а) део војне јединице
- б) књижевни правац
- в) техника у сликарству

Х. Д. Г.

РЕШЕЊА НА СТРАНИ 65

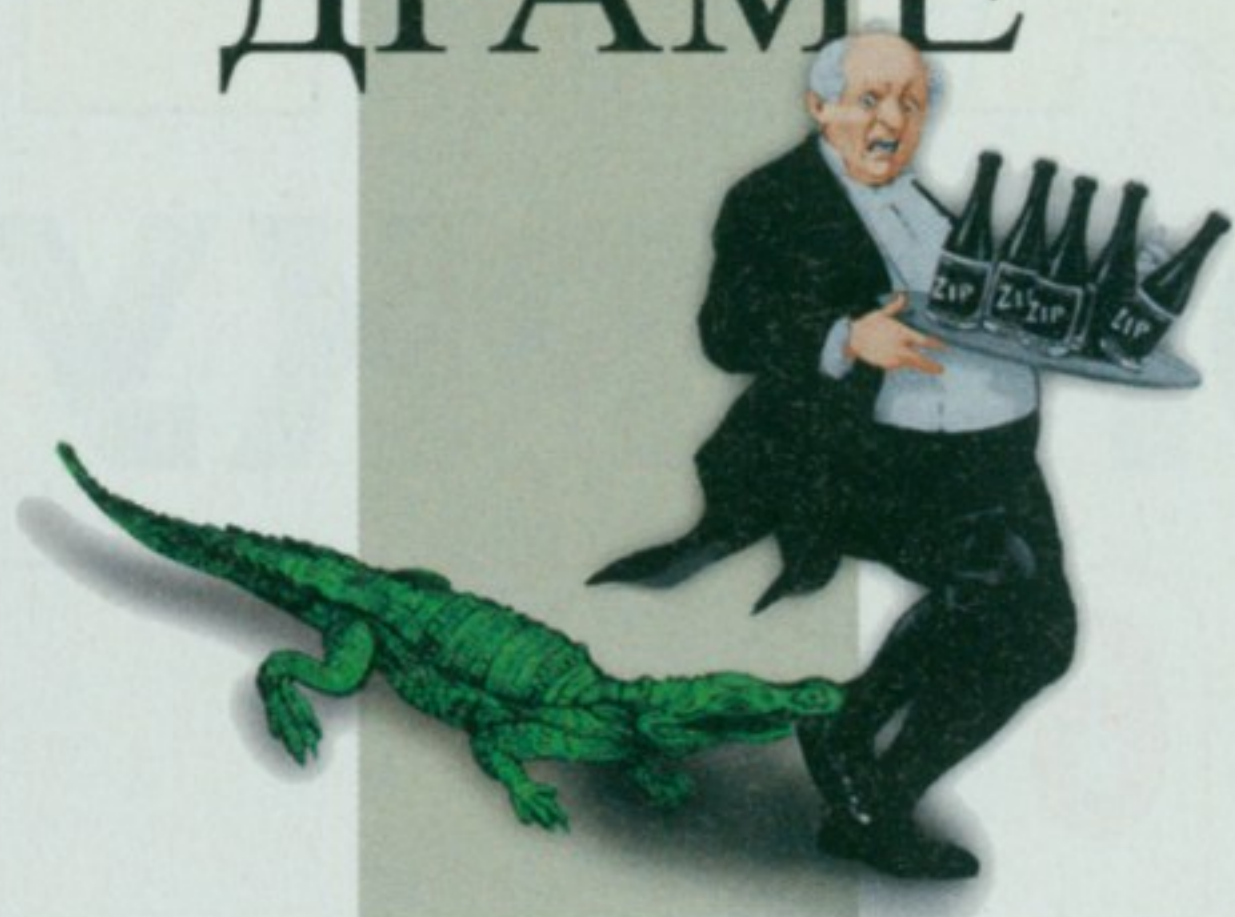
З. М.

ПОЛИТИКИ
ЗАБАВНИК

10. 8. 2007.

седамнаест

ЖИВОТ ПИШЕ ДРАМЕ

У предњем делу авиона транспортера, тамо где је температура била највиша, позлило је неколицини млађих ватрогасаца падобранаца. Био је врућ јулски дан 1973. године. Један сат после узлетања из базе у Мисулију, у америчкој савезној држави Монтани, немилосрдно сунце и ваздушни вртлози учинили су своје. Најпре је један од момака спустио главу међу колена и почео да повраћа,

а затим још један. Њихов вођа, тридесеттворогодишњи Род Макајвер, који је имао шест година стажа као ватрогасац падобранац, стајао је поред задњих врата авиона и размишљао. Ако их осматрач Лоуел Хансон убрзо не искрца, више нико неће имати воље да искочи.

Хансон је лежао на поду, поред врата, главе протурене напоље. Био је свестан да нема много времена на располагању, али се чинило да се све завершило против њих. Бацио је три сигналне заставице и пратио како их ветар носи право према обронцима Болд Маунтина, тачно над шумски пожар који је беснео већ три сата и прогутао више од 250 хектара шуме. Оно неколико пропланак у близини пожара били су сувише мали да би, по тако јаком ветру, падобранци могли безбедно да се спусте.

Хансон погледа редом падобранце. Већина је била између двадесет пет и тридесет година и у доброј снази. Па ипак, није могао тек тако да их натера да искоче, знајући да би могли да се заплету у високим крошњама дрвећа или да се сломљених ногу нађу усред пожара.

Макајвер је осећао како и његов желудац почиње да се буни, али упркос томе није испуштао из вида

Хансона. Био је задовољан што Хансон мора да одлучује а не он. За време Вијетнамског рата, као војник морнаричке пешадије, Макајвер је пречесто морао да одлучи за друге. Прст мање на десној руци и сребрна плочица у лобањи стално су га подсећали на чињеницу да човек у таквим одлукама може и да погрешити.

Добар почетак

Изненада, Хансон угледа травнати пропланак од пет-шест хектара, близу средишта пожара. То је било сасвим довољно за скок ако момци сачувају бистру главу. Преко микрофона дао је пилоту потребна упутства.

Макајвер осети како се авион нагиње. Прва двојица су искочила и нестала иза авиона. Сада је на њега био ред. Хансон му показа место за спуштање и потапша га по леђима. Макајвер се наже напред и скочи. Трзај приликом отварања великог наранџастог падобрана протресе му цело тело. Макајвер забаци главу уназад да би проверио конопце. Све је било у реду. После тога повуче канап у левој руци како би испустио део ваздуха из падобрана и тако смањио заносење. Ветар га је сада носио тачно према месту где је требало да се спусти.

ЗАРОБЉЕН У

Пропланак се брзо приближавао. Макајвер скупи ноге и спусти се на земљу, али му ветар захвати падобран и повуче га право на стене. Он покуша да откопча затварач на опасачу, али у томе није успео. Падобран је добијао на брзини и носио га право према ватри. Макајвер ухвати затварач обема рукама, али ветар га је носио тако брзо да је читавим телом ударио о стене. У следећем тренутку падобран је захватила ватра и он се зачас истопио. Снажним трзајем Макајвер повуче затварач, отвори га и отпуза на безбедно место. Двадесетак метара даље примети другог падобранца. Сачекали су да се спусте и остали, а после њих и падобрани с опремом. У сваком од тих падобрана била је лопата, тестера, санитарска опрема и ватрогасна секира. Када је Хансон најзад издао заповест транспортном авиону да се врати у Мисули, дванаест ватрогасаца падобранаца било је на пропланку, спремно за задатак. Шумски пожар на Болд Маунтину ширио се дуж пута, а затим попео уз стрмину и за собом оставио згариште у облику огромног троугла. Ватрогасни одред спустио се у близини самог врха тог троугла и

оборених стабала, па уском стазом километар и по до широке, травом обрасле чистине која се налазила отприлике 400 метара изнад места пожара, а надоле на њу се надовезивала подужа ливада. Макајвер је с олакшањем установио да се ватра шири врло споро и, у ствари, још само тиња. Сео је и из џепа извадио чоколаду да би се окрепио пре повратка. Сасвим неочекивано, ветар се одједном појачао и променио смер. У трен ока ватра се снажно распламсала. С леве стране Макајверу се приближавао 30 метара висок пламени зид, а с десне ваљао се облак дима тако висок да је потпуно скривао небо. Експлозије стабала захваћених ватром заглушивале су га. Више није могао да обавести другове. Био је заробљен ватром. Добро је знао шта се догађало ватрогасцима који би губили главу и покушали да побегну од ватре. Зато је чврсто одлучио да сачува присебност иако га је нагон терао у бег. Видео је како незасити пламени језици захватају доњу ивицу ливаде и претварају је у пламено море. У том часу сковао је план. Најпре је преко лица везао мараму, а потом је, леђима окренут пожару,

постао неподношљив. Необичан дијалог његове свести се наставио: „Ако бол буде превелики, момак ће изгубити живце“, говорио је први глас. „Не, неће то учинити. Неће викнути“, одговорио је други. А онда се Макајверу учинило да ће се угушити, да ће, не удахне ли убрзо опет, изгубити контролу над собом, а знао је да би тај преврући ваздух у плућима био смртоносан. Преостало је још само једно: да потрчи назад кроз пламен у нади да се пожар већ заситио, па би се могао докопати неког већ изгорелог дела ливаде. Скочио је, окренуо се и појурио наслепо из све снаге, али су га плућа, гладна ваздуха, надвладала и Макајвер је против воље дубоко удахнуо. Очекивао је неподношљив бол спржених плућа, али ништа се није догодило. Дисао је пожудно и потрчао још брже. Само да не посрнем, мислио је.

Гајбица пива

Најзад се нашао изван ватреног обруча. Заслепљен сузама, пао је на колена и закашљао се. Још није могао да поверује да је жив. Опицао је лице. Било је вруће, али без пликова од опекотина. Уши су му биле изгореле, а руке јаркоружичасте. Густа црна коса

МОРУ ПЛАМЕНА

Искусни ватрогасац је знао да му је, у положају у коме се нашао, преостало једино да се спусти на колена, задржи дах и сачека да пожар прелети преко његове главе

морао је да покуша да са његове западне стране искрчи део стабала и тако заустави ватру.

Изненадни обрт

„Добро смо напредовали“, сећао се касније Макајвер. „У просеку смо крчили по осамсто квадратних метара на сат. Радили смо отприлике три сата кад сам се случајно осврнуо и једва километар западно од нас, готово иза наших леђа, видео облак дима. Предложио сам да испитам то место и да их известим.“ Макајвер је пожурio преко стена и

креснуо шибицу и запалио ватру! Затим се помакао нешто у страну, па је и тамо запалио ватру. За неколико тренутака пред њим је био низ малих пожара који су се од њега удаљавали пењући се узбрдо. У поређењу с паклом који му се налазио иза леђа, чинило се да једва и тињају, али ти пламичци били су Макајверова једина нада. Када је топлота постала готово неподношљива, Макајвер се спустио на колена. Знао је да ће га велики пламен ускоро сусети. Успе ли да издржи његову врелину и задржи дах све док ватрени пакао не пројури изнад њега, успеће да се спасе.

Необичан дијалог

Кад се главни удар сасвим приближио, Макајвер је дубоко удахнуо да сакупи довољно кисеоника, па зауставио дах и зажмурио. Пламенови су лизали око њега, топлота је била још страшнија него што је замишљао. Почео је да пузи за ватром коју је сам запалио осећајући како му лице гори. Застао је, али је осетио како му ватра захвата ноге. Поново је кренуо напред. Чинило му се да га је свест напустила и да сада са чудне удаљености посматра сопствено тело. „Да ли ће овај момак издржати?“, као да је питао неки глас. „Не знам“, одговорио је други. Макајвер се помакао неколико центиметара напред, док бол још није

на неколико места потпуно је нестала, али је Род Макајвер био жив. Вратио се на место где је у пепелу лежала његова секира. Сада је једино мислио на то како да ватри врати мило за драго. Кренуо је уз ивицу ватрене стихије до чистине широке око 400 метара и прионуо на посао, подмећући противпожаре на искрченим деловима. Одлучио је да по сваку цену заустави ватру која га је умало стајала главе. Негде око поноћи застао је да предахне и изненада чуо гласове у близини. Била је то друга група падобранаца ватрогасаца с радио-станицом. Одмах се јавио својој групи да је с њим све реду, па се прикључио овој, која је такође крчила шуму. Око 5 сати ујутру две групе су се спојиле и Макајвер је испричао друговима како је успео да преживи пакао пожара. У 11 сати пре подне, 18 сати после поласка из Мисуле, падобранци ватрогасци успели су да локализују пожар. У подножју Болд Маунтина чекао их је аутобус да их врати у базу. На повратку аутобус се зауставио поред неке продавнице и ватрогасци су, задовољни обављеним послом, купили гајбицу пива. Макајверове руке су сад већ биле пуне пликова и једва је држао хладну лименку, али је знао да ће опекотине убрзо зацелити. У том тренутку било му је најважније што је „момак издржао и није викнуо“ ■

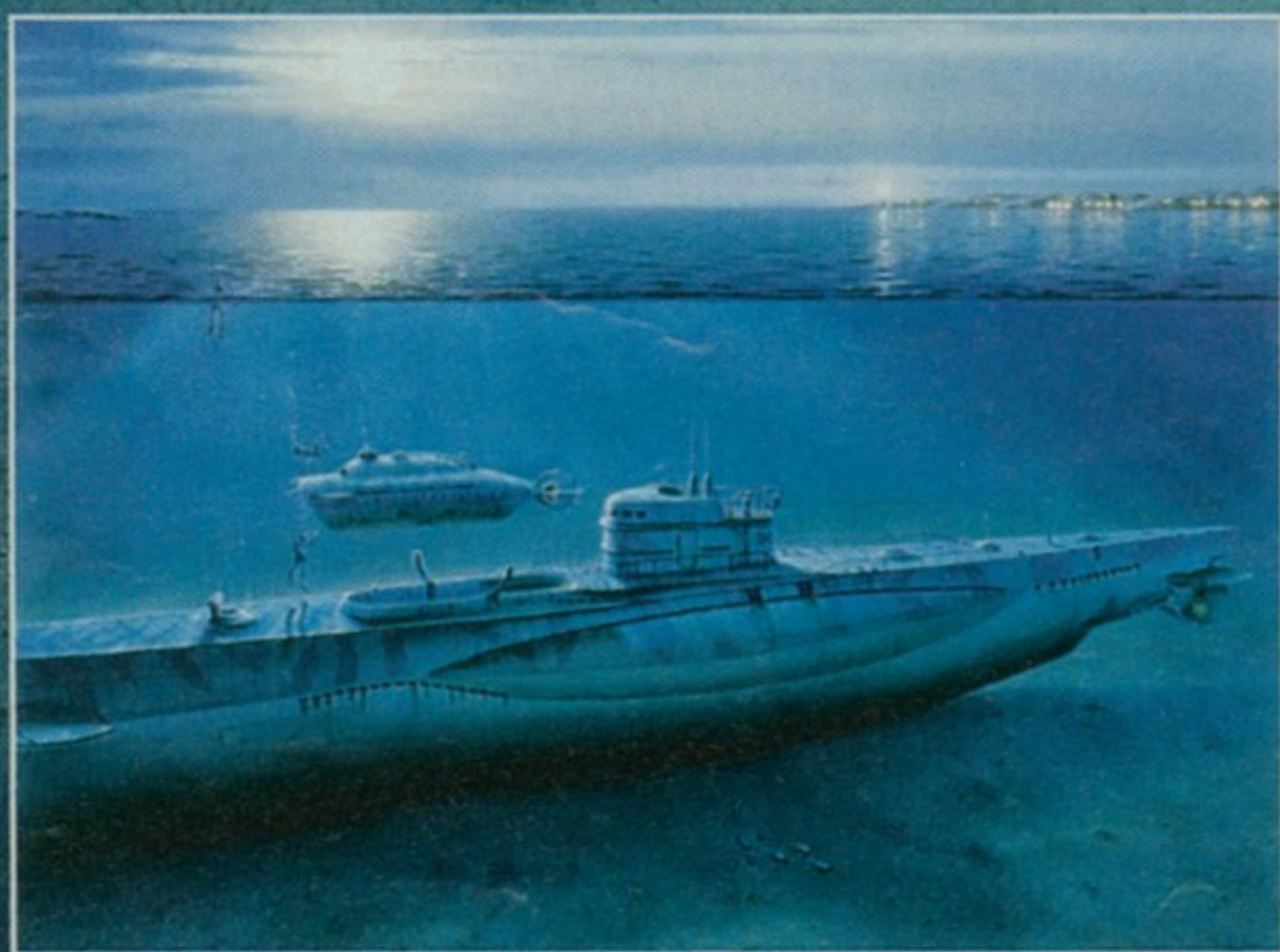
Ј. Радовановић

—деветнаест

КАД
ВОЈСКОВОЋЕ
МАШТАЈУ

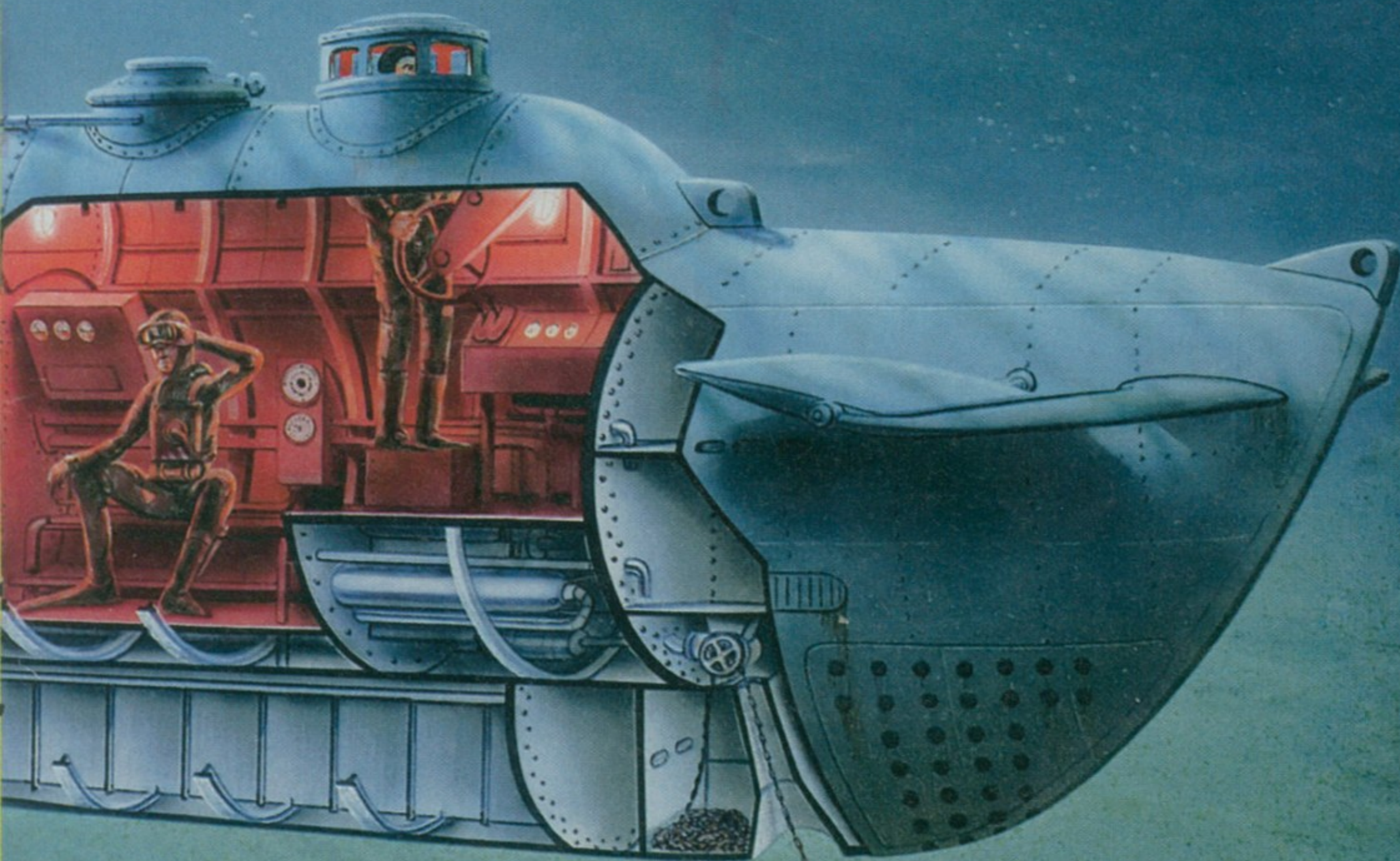
НЕОСТВАРЕНО ЊУЈОРКА

На илустрацији су два
плана из 1942. године:
бомбардовање
хидроавионом и људи
жабе који из мини
подморнице минирају
укотвљене бродове.

РАТНЕ
1942. ГОДИНЕ СИЛЕ ОСОВИНЕ
УВЕЛИКО ПЛАНИРАЈУ НАПАД
НА ВЕЛИКИ АМЕРИЧКИ ГРАД
– ИЗ ВАЗДУХА И С МОРА.
СВЕ ЈЕ ВЕЋ БИЛО СПРЕМНО
КАД ЈЕ 8. СЕПТЕМБРА 1943.
ИТАЛИЈА ПОТПИСАЛА ПРИМИРЈЕ
И ОВАЈ ПЛАН ПАО ЈЕ У ЗАБОРАВ

БОМБАРДОВАЊЕ

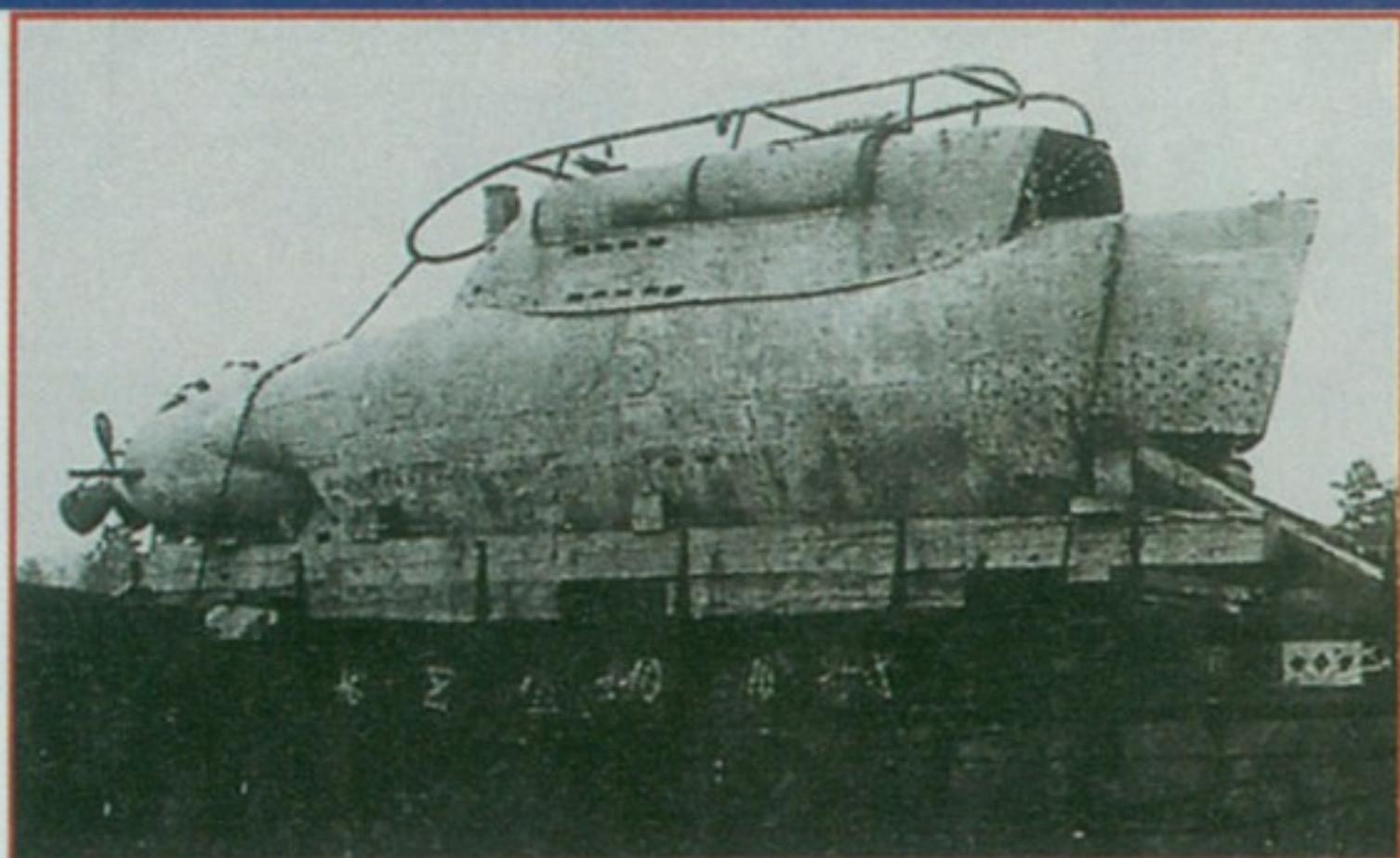
Три главне Силе осовине с великом озбиљношћу разматрале су замисао да нападну САД. Немци су правили силне нацрте савршеног бомбардера, али су припреме текле сувише споро док их догађаји нису превазишли и пројекат је напуштен. Јапанци су, пак, успели да до америчког тла добаце бројне мале ратне

направе. Бомбе су качене за балоне од хартије испуњене водоником који су, ослобађајући с подморница, користили ваздушне струје над Тихим океаном од истока према западу у одређено доба године. Пустили су на хиљаде балона с бомбама које су запалиле велике приобалне шуме САД, али резултати су ипак били

разочаравајући. Само 250 дошло је до циља, убијена је једна крава у Орегону, а страдао је изгледа и један чобанин.

Овај план у Италији у први мах уопште није ни разматран. Јер, није било ни људи ни средстава да би се остварио. Ипак, после неколико успешних напада пробудио се ентузијазам, па се Итали-

јанско ратно ваздухопловство латило посла. Наиме, почетком 1942. године поново је оживела замисао команданта Николоа Ламе, инжењера фабрике „Пјађо“, да се Њујорк бомбардује летелицом „Р 23Р“. Овај велики издужени тромоторац био је за две особе, а 1938. године постигао је

Прамац велике италијанске подморнице „Леонардо да Винчи“ био је прерађен да би се на њу закачила мања, „ЦА-2“ (горе, на једном возу).

☞ светски рекорд у брзини лета од 404 km/h на путу од 2000 километара.

Размишљало се да авион полети из подморничке базе у Бордоу, а – будући да није могао да оствари читав пут до Америке и назад – предложено је да се после испуштања бомбе над Менхетном спусти поред светионика Нантакет, на око 200 километара од америчке обале, где би подморница Ратне морнарице покупила посаду. Ратни товар био је ограничен на само једну бомбу од хиљаду килограма.

Судбина је, међутим, одлучила другачије. Приликом вежбања овог захвата, авион је, док је атерирао, претрпео ве-

лика оштећења и бачен је у старо гвожђе. Затим је пројекат поверен Арманду Паланки, стручњаку за моторе, и вазду-

хопловном команданту – пилоту Публију Мађинију, који је успео да оствари ваздушно повезивање с Јапаном. На распола-

Како се вратити?

„Kant Z.511” у фази атерирања: могао је да носи посаду од шест особа.

гању су им биле две летелице предвиђене за цивилну употребу: „kant Z.511” и „SM 95”. Први је био четворомоторни хидроавион одличних особина који је направио познати пројектант Филипо Запата. Авион је требало да обави огледни лет до Аргентине, али је претерана потрошња горива поново одложила план у очекивању бољих авиона с мањом потрошњом.

Цистерна насред мора

Друга летелица, „SM 95”, била је велики четворомоторац још у фази изградње, који је први лет требало да оствари маја 1943. године. Паланка је разматрао које промене треба да направи на њему, па су резервоари повећани тако да авион може да прелети 11.000 километара и пренесе две бомбе од по 250 килограма. После извесног времена избор авиона за напад пао је на „SM 95”, јер је „kant Z.511” био мање аеродинамичан због гломазних „скија” за спуштање на воду, а и мотори с мањом потрошњом нису још били спремни. Немци су, при том, одбили да њихова подморница с цистерном за гориво послужи овај авион у повратку са задатка. А и спуштање усред Атлантика било је опа-

Кандидати за задатак: „P 23R” (горе), оштећен приликом слетања и бачен у старо гвожђе; „SM 95”, авион који би можда остварио задатак над Њујорком.

сно због могућих великих таласа и потешкоћа да се ступи у везу с подморницом која је „ћутала” без радио-везе и радара.

Тако је одлучено да полети „SM 95”. Две бомбе које ће носити неће направити неку велику штету, али ће изазвати панику и вест ће одјекнути светом. Предлагало се да се том приликом баце и леци који ће италијанску заједницу у Њујорку позвати да се побуне против америчких власти.

Све је ипак остало само у машти италијанских војсковођа. Због искрцавања на Сицилију јула 1943. године и промена које су уследиле на плану ратних савезништава, рад на припреми авиона је прекинут. „SM 95”, за који је већ била одређе-

на и посада за прекоокеански лет, одузели су Немци и пренели у Немачку где му се губи сваки траг. У лето 1943. „kant Z.511” додељен је једној малој јединици Ратне морнарице, која је и даље разматрала како да га употреби за напад на Њујорк: авион је требало да понесе спороходна торпеда (звана крмаче).

Али, после 8. септембра 1943. године, да би избегли да авион падне у немачке руке, неколицина ваздухопловаца избушила је пијуцима „kant Z.511” тако да је полако потонуо испред хангара Виња ди Вале на језеру Брачано.

Постојао је још један план напада на Њујорк који је предвиђао да у њему уче-

ствују рониоци из јединице Гама, чувени људи жабе. Ратна морнарица доделила је у те сврхе две мале експерименталне подморнице од 13 тона под именом „ЦА-1” и „ЦА-2”. А да би се оне допремиле што ближе циљу, требало је да их пренесе велика подморница „Леонардо да Винчи”. На њу је 1942. године додата нека врста санки дугих десетак метара, с кукама које је требало да држе мале „ЦА” подморнице. Осмишљени су и системи цеви који су их снабдевали ваздухом. Септембра 1942. „ЦА-2” смештена је на прамац подморнице „Леонардо да Винчи” и након неколико покушаја поступак откачињања и закачињања је успео.

Људи жабе

Напад на Њујорк припреман је за децембар 1943. године с „ЦА-2” добро учвршћеном за велику подморницу која је требало да исплови из Бордоа. Пошто би прешла око шест хиљада километара, који је деље од америчке обале, подморница је требало да се спусти на дно пред Њујорком. Усред ноћи изашла би на површину да би људи жабе ушли у „ЦА”, затим би сви опет заронили на дно, куке би се откачиле и мини подморница постала би самостална.

Потом би брзином од три чвора, на дубини од око пет метара, требало да стигне до трговачких докова Бруклина, усидри се и угаси моторе. Четири рониоца изнела би осам товара експлозива од по 100 килограма и закачила га на највеће бродове у луци. После обављеног задатка „ЦА” би се вратила на матичну подморницу која би је чекала на пучини.

Међутим, у очекивању предвиђеног датума, подморница „Леонардо да Винчи” вратила се уобичајеним задацима у Атлантику, све док јој се маја 1943. године није изгубио сваки траг – потопили су је Енглези. А 8. септембра 1943. године сви пројекти и замисли су замрли – Немци су окупирали војне базе у Ла Специји и Бордоу, па су у њихове руке пала и средства и људство које је било спремно да поведе рат против САД ■

З. М.

ИЗЛЕТ

1

Група у којој је било мање од 15 дечака и девојчица пошла је на излет. Да је девојчица пошло троструко више, тада би их било више него дечака. Међутим, да је пошло двоструко више дечака, тада би их било више и од петоструког броја девојчица. Колико је на излету било девојчица, а колико дечака? ■

ШАТОРИ

2

Сместите шаторе у задату мрежу. За свако дрво вежите један шатор (у мрежи је дрво обележено са D). Дрво и шатор не повезују се дијагонално. Шатори не смеју да се додирују, па чак ни дијагонално. Бројеви уз мрежу говоре колико се шатора налази у реду, односно колони ■

D										1
		D				D		D		3
	D									1
		D				D	D			3
						D				1
D				D						3
D		D							D	1
		D							D	2
						D	D			3
3	1	2	2	2	2	2	2	1	3	

БРАТ И СЕСТРА

3

Сестра има 4 пута више година него што је имала кад је њен брат био њених година. Кад сестра буде имала толико година колико је сад њеном брату, тада ће они заједно имати 51 годину. Колико је сада година сваком од њих? ■

ТРИ ОСОБЕ

4

Представљамо вам три особе: Буду, Бату и Ацу. Један од њих је аналитичар, други бравар, а трећи агроном. Један од њих живи у Београду, други у Бору, а трећи у Алексинцу. Одредите где који живи и које му је занимање ако знамо да:

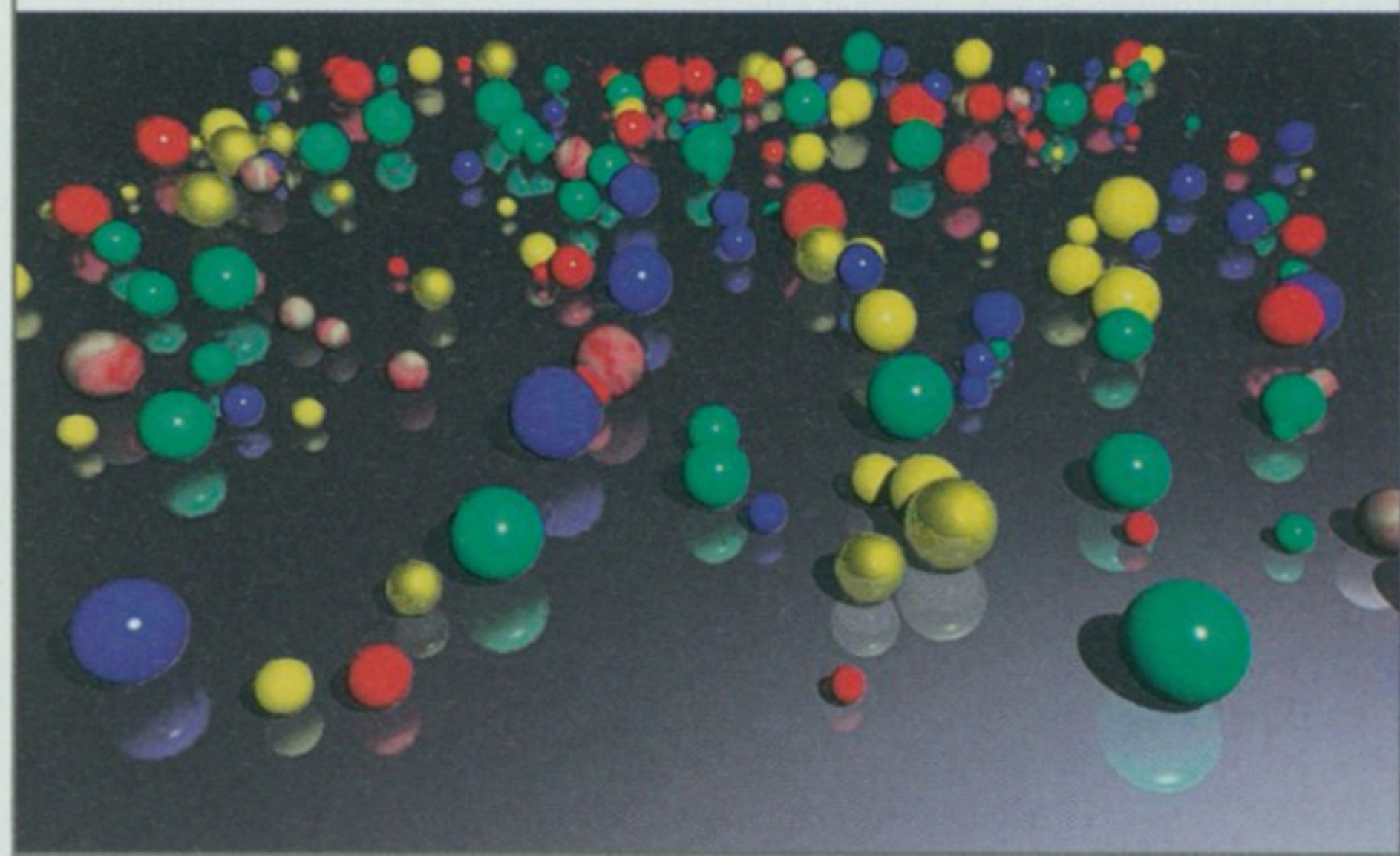
- Буда веома ретко путује у Београд мада му сви рођаци живе у главном граду;
- Двојици занимање и место становања почињу истим словом као и име;
- Аналитичарева жена је Будина сестра ■

ДЕЧАЦИ И КЛИКЕРИ

5

На гомили је мање од 100 кликера. Аца је узео трећину од укупног броја, затим је Браца узео трећину остатка, а Раца трећину преосталих кликера. Преостале кликере поделили су међусобно на једнаке делове. Колико је кликера било на гомили? Колико је кликера добио сваки дечак? ■

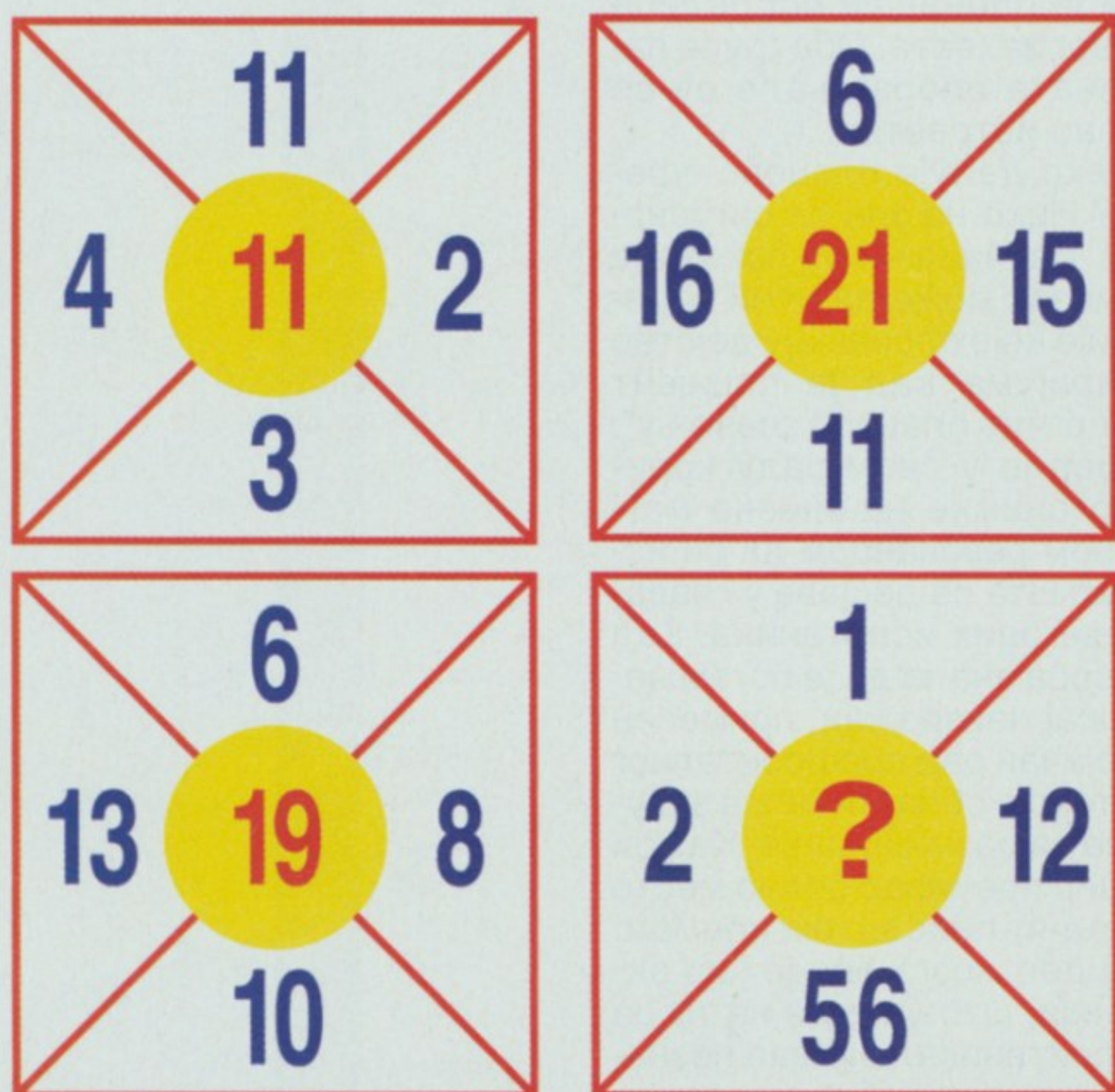

ИЧКЕ загонетке

ДОБРО РАЗМИСЛИТЕ!

6

Нађите број којим ћете заменити упитник ■

СТАРИ ГРК

7

Један Грк родио се 7. јануара 40. године пре наше ере, а умро 7. јануара 40. године. Колико је година имао кад је умро? ■

ИСТИНСКИ ИСКАЗИ

8

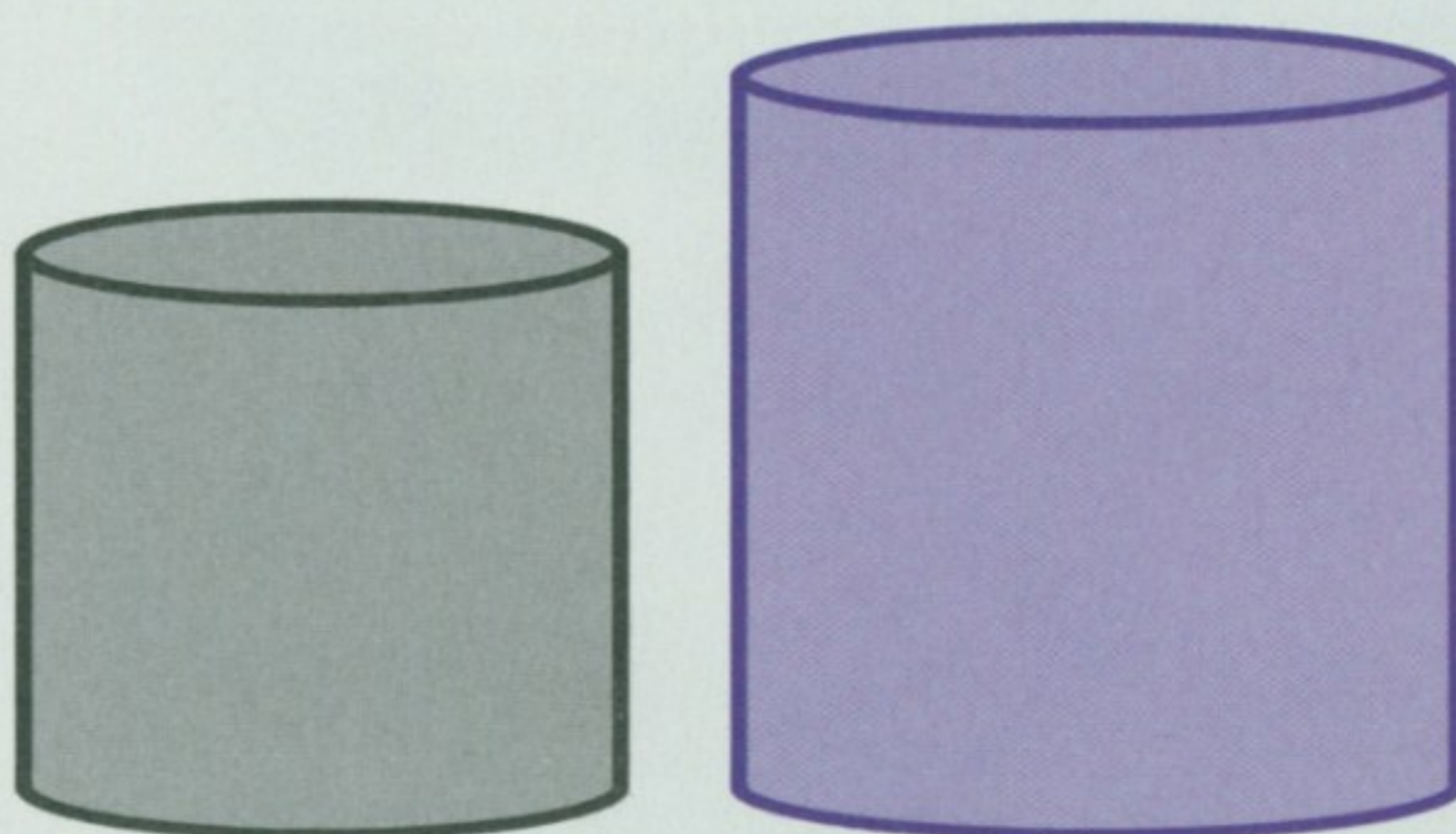
Стављајући по један од знакова сабирања, одузимања, множења и дељења између написаних бројева, а користећи се и заградама, треба да се добију истинити искази:

- a) 1 2 3 = 1
b) 1 2 3 4 = 1
c) 1 2 3 4 5 = 1
d) 1 2 3 4 5 6 = 1

МАЊА И ВЕЋА ПОСУДА

9

Две посуде запремине 144 l и 70 l садрже извесну количину воде. Ако се већа посуда допуни из мање, у мањој ће остати 1 l воде. Ако се, пак, мања посуда допуни из веће, тада ће у већој да остане $\frac{3}{4}$ првобитне количине воде. Колико воде има у свакој посуди? ■

ТРИ КАНАПА

10

Три канапа дугачка су заједно 29 метара. Ако се од једног одсече $\frac{1}{4}$ дужине, од другог $\frac{1}{3}$ и од трећег $\frac{1}{2}$ дужине, преостали делови су једнаке дужине. Колика је првобитна дужина сваког канапа? ■

УЈКА ВАСА

11

Које године је рођен ујка Васа, ако је 1975. имао онолико година колико износи збир цифара његове године рођења? ■

Уређује
Радивоје
Грбовић

РЕШЕЊА
НА
СТРАНИ
65

ЗАШТО? КАКО!

КАКО ДЕЛУЈЕ ПЛАЦЕБО ЕФЕКАТ?

Психолог Тор Вејер зарађује за живот наносећи људима бол. На Универзитету Колумбија врши огледе током којих испитаницима даје електрошокове, изучавајући такозвани *плацебо ефекат*, неразјашњену тајну савремене медицине. Током огледа Вејер пецка струјом зглавак руке испитаника. Након тога, намаже озлеђено место неутралном кремом, али испитанику каже да је то средство за умирење болова. У поновљеном огледу, трећина ис-

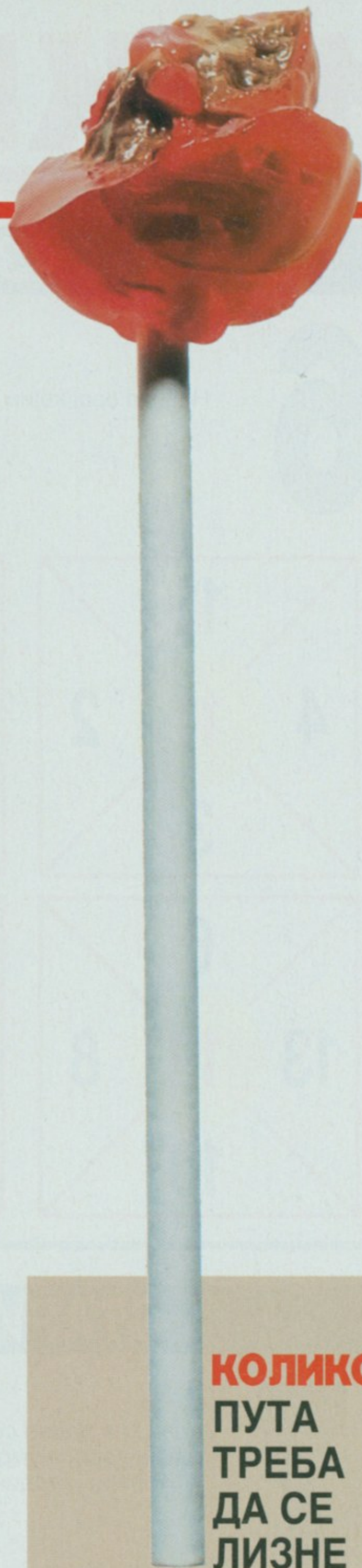
питаника тврди да је осетила мањи удар него прошли пут, верујући у Вејерову лаж о лековитој креми. То је плацебо ефекат.

Помисао да би неделотворна крема могла одагнати бол електрошока делује невероватно. Па ипак, плацебо ефекат је врло упечатљив. Истраживања показују да се између 30 и 40 одсто пацијената осећа боље након узимања лажних пилула за разна обољења, од депресије до повишеног крвног притиска и

Паркинсонове болести. Чак и лажни хируршки захват прави чуда. Недавно је у хјустонском Медицинском центру за ветеране извршен оглед са хируршким захватом на колену код пацијената који болују од артритиса. На једној групи пацијената обављена је операција, другима је само направљен ожиљак на нози који је опонашао последице правог захвата. Обе групе пацијената опорављале су се готово истоветно.

Како делује плацебо ефекат? Нико не зна са сигурношћу. Изучавања су показала да мозак може да лучи хемикалије које опонашају дејство морфијума кад је пацијент подвргнут плацебо „лечењу“. Вејер је у свом раду користио снимке начињене магнетном резонанцом да би испитао шта се дешава у главама његових испитаника. Кад је особа знала да је болни надражај неизбежан, примећен је појачан рад префронталног кортекса, области мозга задужене за размишљање. Кад би Вејер премазао болно место наводно лековитом кремом, овај део мозга био је још активнији, што указује на то да је испитаник очекивао познати бол. Када би дошло до електрошока, испитаник би показао смањену активност у областима мозга ка којима воде неурони осетљиви на бол.

Истраживања показују да саосећајност лекара може бити благододна за пацијента. Зато можда давање безопасне бомбонице у облику таблете и није лоше ■

**КОЛИКО
ПУТА
ТРЕБА
ДА СЕ
ЛИЗНЕ**

**ЛИЛИХИП
ДА БИ СЕ
ДОШЛО
ДО ЊЕГОВОГ
СРЕДИШТА?**

Студенти машинства на Универзитету у Мичигену изумели су нараву за лизање која дође до средине лилихипа након што га лизне 411 пута. Међутим, роботизовани језици нису баш најбољи за овакве тестове. Огледи у којима су учествовали људи показали су да је лилихип потребно лизнути највише 252 пута ■

ПОСТОЈИ ЛИ ЈОШ НЕКИ НАЗИВ ЗА ВУЧЈАКА?

Званично име ове врсте пса је немачки овчар. Нашироко је постао познат после Првог светског рата. Да би избегли антинемачко расположење у Великој Британији, тамошњи кучкари дали су овој врсти име алзашки овчар (пошто је врста пореклом из Алзаса и Лорена) и под тим називом узгајана је на британском острву све до 1977. године кад јој је враћен званични назив ■

КАКО НАСТАЈЕ СВЕСТИ У МОЗГУ?

Нешто више од килограма мождане масе која „борави“ у нашој лобањи на неки недокучиви начин смешта **нас** у **нас**. Нико заиста не зна како до тога долази. Још од Платоновог доба филозофи се баве овим питањем. Међутим, научници су недавно успели мало да прочепркају по свести, односно свесности, захваљујући уређајима као што су магнетна резонанца и ПЕТ скенер који прате рад мозга.

Да ли је свесност будност? Не, јер она постоји и док спавамо. Да ли је свесност наш осећај личне спознаје? Да, али је и низ речи и приказа који нам непрестано пролазе кроз ум. Свесност је опажање, али истовремено и одраз, сума визуелне и вербалне грађе, измаштане или стварне. Може да буде и симулација, ментални ход кроз околности за које претпостављамо да ћемо се с њима суочити, учење и вежба у нади да ћемо се снаћи како треба.

С обзиром на сву ову збрку, није чудо да постоје бројне претпоставке о људској свесности. Антонио Дамасио, неуролог са Универзитета у Јужној Калифорнији који проучава пацијенте с можданим оштећењима, нагађа да се самосвест развила код људи као начин на који је мозак могао да схвати шта се дешава с телом. Бернард Барс, са Неуролошког института у Сан Дијегу, верује да свесност даје приступ несвесним механизмима као што су радно памћење, смисао речи, учење, визуелно памћење... Разумети самосвест значи открити биофизички механизам који је ствара ■

ГДЕ ИМА ВИШЕ ВОДЕ: У СНЕГУ ИЛИ КИШИ?

Запремински гледано, киша носи више воде од снега, јер је густина воде у течном стању око 10 одсто већа него у чврстом стању. Сем тога, кишне капи се стапају након што падну на земљу, док снежне пахуље остају раздвојене и гомилају се остављајући између себе заробљене ваздушне „цепове“ ■

ДА ЛИ ДРВЕЋЕ УСПОРАВА ИЛИ УБРЗАВА ПЛАНЕТАРНО ЗАГРЕВАЊЕ?

Знамо да су шуме добре за очување природе. Дрвеће расте узимајући из ваздуха угљен-диоксид – основни узрок планетарног загревања. Што је дрвеће веће и раскошније, троши више угљен-диоксида. Међутим, може се десити да у будућности дрвеће неће сузбијати климатске промене већ ће их, напротив, разбуктавати.

Научници процењују да у крошњама дрвећа – тродимензионалним лавиринтима који се не виде са земље – живе бројне врсте животиња, превасходно инсеката, за које и не знамо. То важи за шуме свих врста, свуда на планети. Научници чак немају ни имена за већину стабала у долини Амазона јер до сада нису проучена.

Пошто се планета загрева, топлота ће довести до тога да се разна шумска стабла осуше. Оболело дрво мета је бројних врста инсеката који наваљују на лишће и, огољавајући стабло, доводе до његовог уништења. Мртво стабло ослобађа угљен-диоксид у ваздух. Претпоставља се да 25 одсто гасова који доводе до *ефекта стаклене баште* у атмосфери потиче од искрчених и спаљених шума. Даље смањење шума довешће до још већег загревања тла. Тако ће, уместо да уништавају угљен-диоксид, шуме можда испуштати овај штетљиви гас у још већим количинама, убрзавајући пропаст планете. Међутим, Маргарет Лоумен, научница са Њу колеџа на Флориди, каже да је још рано за овако трагична виђења ствари. Прво се мора испитати шта све борави у крошњама дрвећа и како утиче на живот шуме ■

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК
ПРЕПОРУЧУЈЕ

Дејан Цукић
.....

THE ROLLING STONES
Упутство за употребу
.....

СВИМ ЧИТАОЦИМА
ЉУБИТЕЉИМА
РОЛИНГСТОНСА

КЊИГА ЈЕ ЈОШ
НА СВИМ КИОСЦИМА!

290
динара

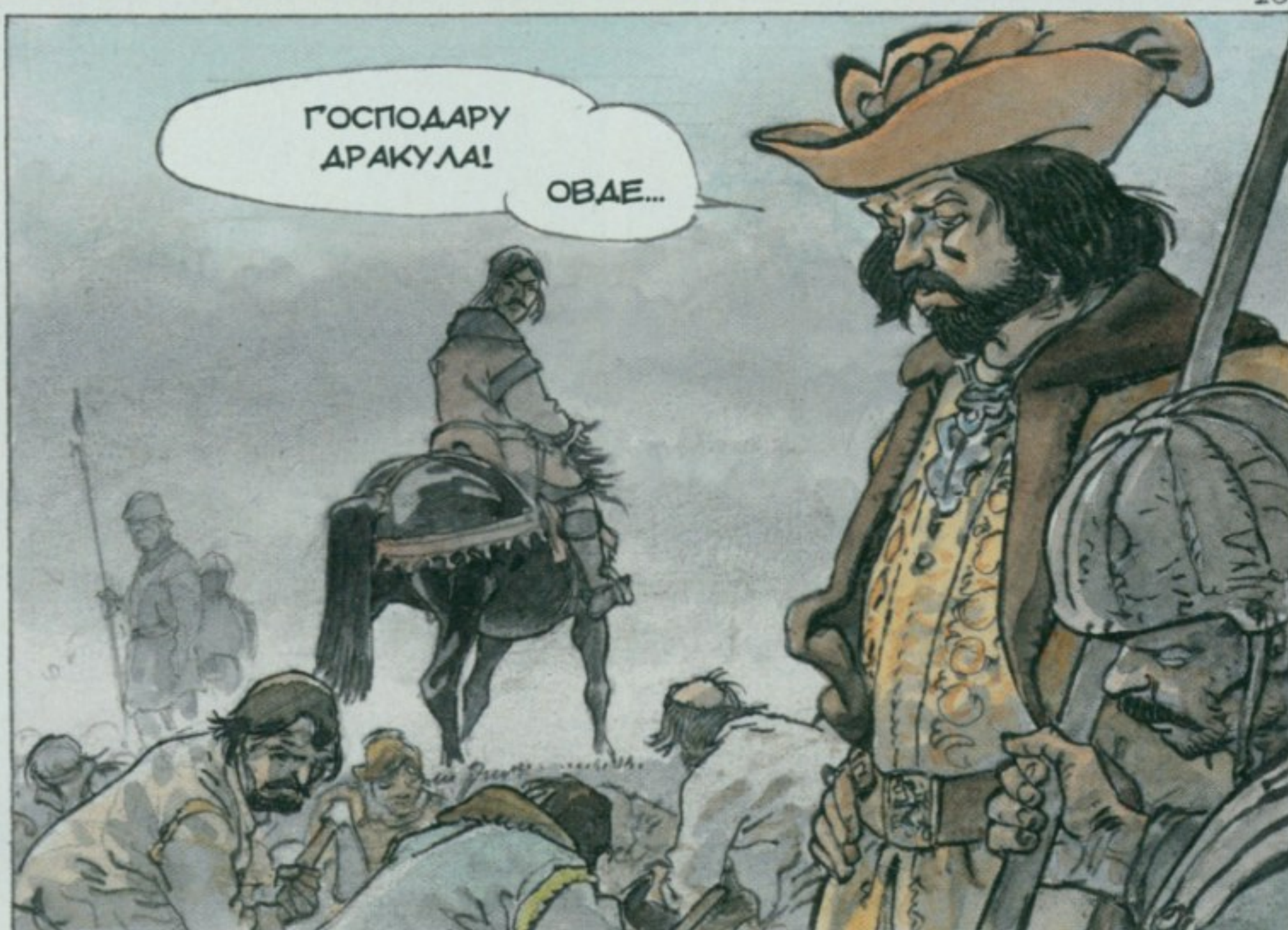
НАЦРТАО
ХЕРМАН

ТРАГОМ ДРАКУЛЕ

ВЛАД ЦЕПЕШ

НАПИСАО
ИВС

III ДЕО

ОВАЈ ВЕЗ... ПРЕПОЗНАО САМ ГА...
ТО ЈЕ МИРЧЕ...

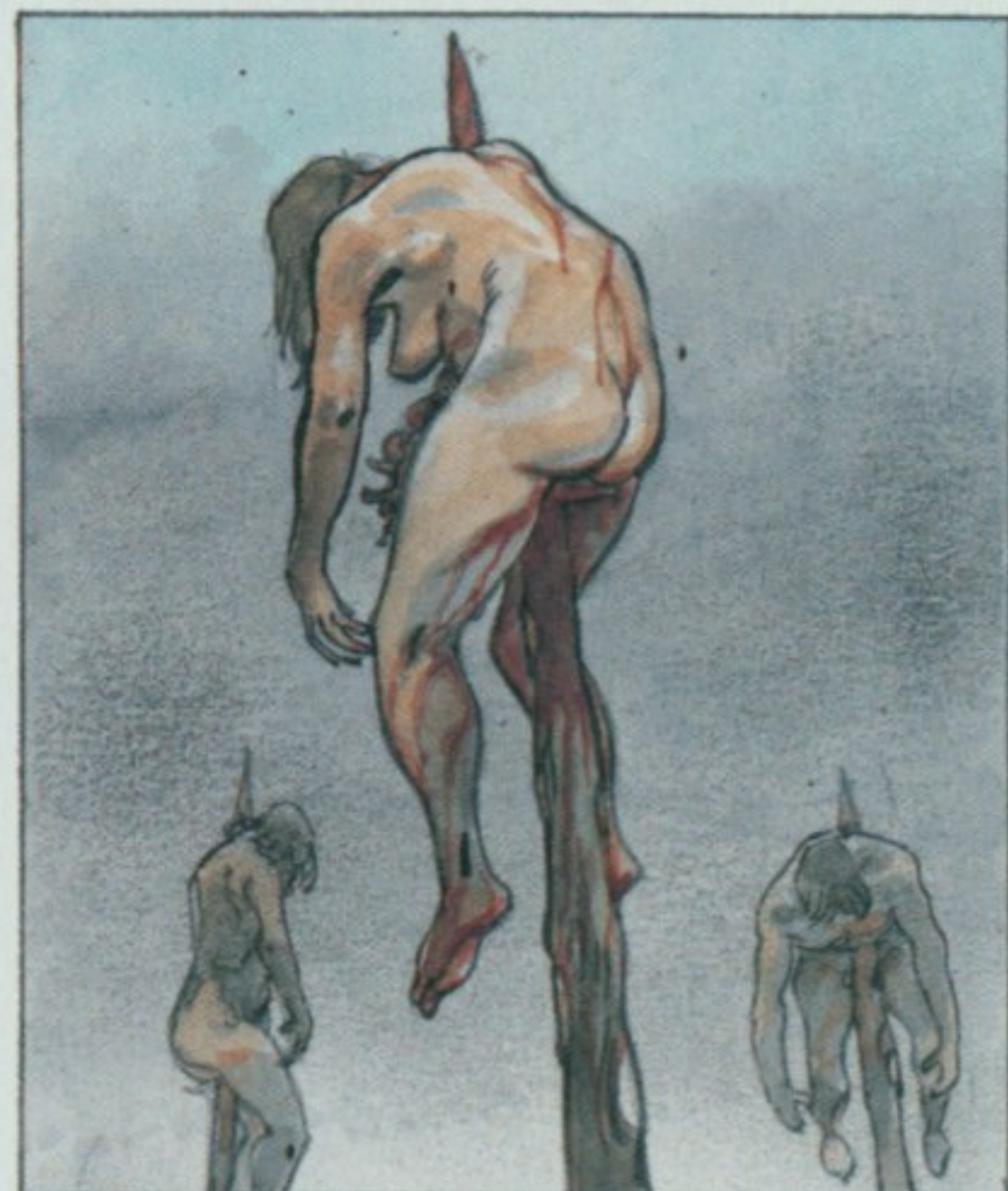

ЗНАЧИ, ИСТИНА
ЈЕ! ЗАКОПАЛИ СУ
МИ БРАТА ЖИВОГ ДОК
ЈЕ ЈАНОШ ХУЊАДИ
УБИО НАШЕГ ОЦА!

ВОЈНИЦИ! СВЕ
ИХ ПОХВАТАЈТЕ!
НИКО НЕ СМЕ
ДА ПОБЕГНЕ!

ДОБИЋЕ КАЗНУ КАКВА СЛЕДИ
ИЗДАЈНИЦИМА! НЕКА ЦЕЛА ЗЕМЉА
ЗНА КАКВА СУДБИНА ЧЕКА ОНОГ
КО СТАНЕ НА ПУТ **ДРАКУЛИ!**

ЗА КАКВЕ СИ
ЗЛОЧИНЕ ОПТУЖИО
ТЕ ТРУДНЕ ЖЕНЕ
КОЈЕ СИ НАБИО НА
КОЛАЦ, ТИРАНИНЕ?

И КАКВО ЗЛО СУ ТИ
УЧИНИЛА ДЕЦА КОЈА ЈОШ
НИСУ НАПУНИЛА НИ ТРИ
ГОДИНЕ? РЕЦИ МИ КО
ТЕ ЈЕ НАТЕРАО ДА
ИМ СЕ СВЕТИШ?

СЛУШАЈ, СВЕТА
СТАРИНО! КАД РАТАР
ЖЕЛИ ДА ОЧИСТИ
СВОЈА ПОЉА, ОН МОРА
ДА ПОСЕЧЕ КОРОВ! АЛИ
АКО ОСТАВИ КОРЕЊЕ, ЗА
ГОДИНУ ДАНА МОРАЋЕ
ОПЕТ ДА ЧИСТИ!

ДА САМ ТУ ДЕЦУ
ОСТАВИО У ЖИВОТУ,
ПОСТАЛА БИ МИ
НАЈВЕЋИ
НЕПРИЈАТЕЉИ!

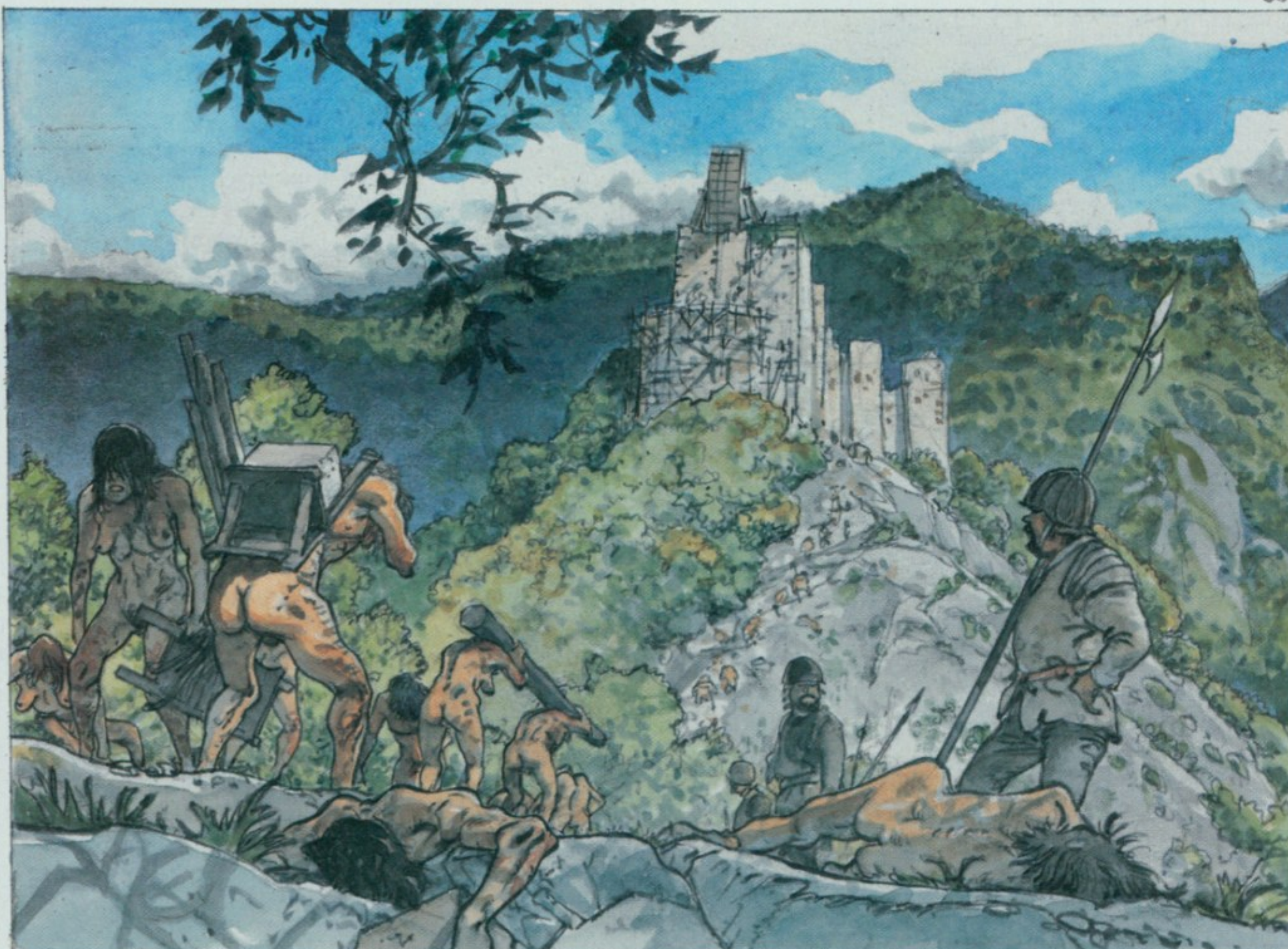
МОРАО САМ ДА ИХ
ИСКОРЕНИМ ДА СЕ
НЕ БИ ВРАТИЛИ И
ОСВЕТИЛИ СВОЈЕ
ОЧЕВЕ!

ПОЋИ СА МНОМ,
СВЕТА СТАРИНО,
ЈЕР ИМА ЈОШ
КОРОВА!

НАЈСТАРИЈИ БОЈАРИ, БРЕМЕНИТЕ ЖЕНЕ И ДЕЦА СТРАДАЛИ СУ НАБИЈАЊЕМ НА КОЛАЦ,
А НАЈСНАЖНИЈИ СУ, ПОСЛАТИ У ПЛАНИНЕ ДА ОБНОВЕ УТВРЂЕЊЕ ПОИЕНАРИ. ТАМО СУ
НАГИ, РАДЕЋИ НА ХЛАДНОКИ ДО ИЗНЕМОГЛОСТИ ГОТОВО СВИ ИЗГУБИЛИ ЖИВОТЕ...

30

ИМОВИНА ПРОГНАНИХ И ПОГУБЉЕНИХ ПЛЕМИКА РАЗДЕЉЕНА ЈЕ НАЈВЕРНИЈИМ БОЈАРИМА. КУПИВШИ ЊИХОВУ ОДАНОСТ,
ДРАКУЛА ЈЕ ТАКО УЧВРСТИО СВОЈ ПОЛОЖАЈ. ИЗГЛЕДАЛО ЈЕ ДА ЋЕ НАЈЗАД У ВЛАШКОЈ ЗАВЛАДАТИ МИР...

АЛИ, МИР ЈЕ ЈЕ У ТА ТЕШКА ВРЕМЕНА БИО КРАТКОТРАЈАН. СМРТ ЈАНОША ХУЊАДИЈА ТОКОМ ОДБРАНЕ БЕОГРАДА 1456. ГОДИНЕ НАЈАВИЛА ЈЕ НОВЕ ПОТРЕСЕ. НА ЧЕЛО УГАРСКОГ КРАЉЕВСТВА ДОШАО ЈЕ ЊЕГОВ СИН МАТИЈА КОРВИН, ОПАСНА ПРЕТЊА ДРАКУЛИНОЈ ВЛАДАВИНИ...

КРОНШТАТ, ЛЕТО ГОСПОДЊЕ 1459.

ТАЈ САМ, ЛЕПОТИЦЕ МОЈЕ! ИДЕМ
У ВЛАШКУ ДА ПОСТАНЕМ КНЕЗ!

ОНДА СУ ТИ ВРАТА НАШЕГ ГРАДА
ШИРОМ ОТВОРЕНА! ПОМОЗИ НАМ ДА
СЕ ОСЛОБОДИМО СТРАШНОГ
ДРАКУЛИНОГ ЈАРМА!

ЈЕСИ ЛИ ТИ
ОНАЈ КОГА ЗОВУ
ДАН ТРЕКИ?

ШАЉЕ ЛИ ТЕ
КРАЉ МАТИЈА?

ОН ЈЕ ЂАВОЛОВ СИН!
ПОБИО ЈЕ СИЛАН НАРОД
ТВРДЕКИ ДА ЊЕГОВИМ
ТРГОВЦИМА НЕ ДОЗВО-
ЉАВАЈУ ДА УЋУ У ГРАД!

ДРАКУЛА СЕ ПРОДАО
ТУРЦИМА! ТОГ ИЗДАЈНИКА
ТРЕБА СВРГНУТИ!

УПРАВО ДОЛАЗИМ ИЗ
ТРАНСИЛВАНИЈЕ КОЈОМ ЈЕ
ТАЈ ЗЛОЧИНАЦ НЕКАДА
ВЛАДАО! ТАМО СУ МЕ И САСИ
И ВЛАСИ ПРИХВАТИЛИ КАО
СВОГ! УЗ ЊИХОВУ, ВАШУ И
БОЖИЈУ ПОМОЋ ДРАКУЛИНА
ВЛАДАВИНА УСКОРО ЋЕ
БИТИ САМО БЛАТО ПОД
КОПИТАМА МОГ КОЊА!

НЕКА ТЕ
НЕБО ЧУЈЕ!

32

ЈЕДВА ЧЕКАМ
ДА ДОЂЕ ТО КОПИЛЕ
ДАН ТРЕЊИ! ЧУВАМ ЗА
ЊЕГА НАЈДУЖИ
КОЛАЦ!

ТРЕБА ЛИ
ДА ТЕ ПОДСЕТИМ ДА
ТВОЈ СУПАРНИК МОЖЕ ДА
РАЧУНА НА ТРУПЕ КРАЉА
МАТИЈЕ, ГОСПОДАРУ?
МНОГО ЉУДИ ЖЕЛИ
ДА СЕ ОБРАЧУНА
С ТОБОМ!

ПРЕКИНИ,
ВОЈКО! ЈЕДНОМ САМ
ПОСЛУШАО ТВОЈ САВЕТ
И ПОБЕГАО, АЛИ ТАДА САМ
БИО МЛАД И НЕЈАК! САД СУ
ДРУГА ВРЕМЕНА А И ЈА САМ
ЗРЕО! ТАКО МИ БОГА,
САСЕКИ ЋУ НА КОМАДЕ
СВАКОГ КО ПОКУША
ДА МИ ОТМЕ КРУНУ
И ЗЕМЉУ!

ПРОЂИ ЗЕМЉОМ И
САКУПИ СВЕ МУШКАРЦЕ
СТАСАЛЕ ЗА БОРБУ!
НАПРАВИЋУ ОД ЊИХ
ЉУТЕ РАТНИКЕ КОЈИ
ЋЕ У КРВИ ДА УГУШЕ
ПОХЛЕПУ ЗА ВЛАШКУ
ТОГ БЕДНОГ ЦРВА!

ЦЕО СВЕТ
САЗНАЋЕ КО
ЈЕ ДРАКУЛА!

ИДИ! ШТА ЧЕКАШ!
ДОВЕДИ МИ СВУ
МУШКУ ЧЕЉАД!

СЕВЕР ВЛАШКЕ, ПРОЛЕКЕ
ЛЕТА ГОСПОДЊЕГ 1460.

НА ЦЕЛУ ТРАНСИЛВАНСКЕ
ВОЈСКЕ ДАН ТРЕКИ ПРЕШАО
ЈЕ ВЛАШКУ ГРАНИЦУ У УПУТИО
СЕ КА ТРГОВИШТУ...

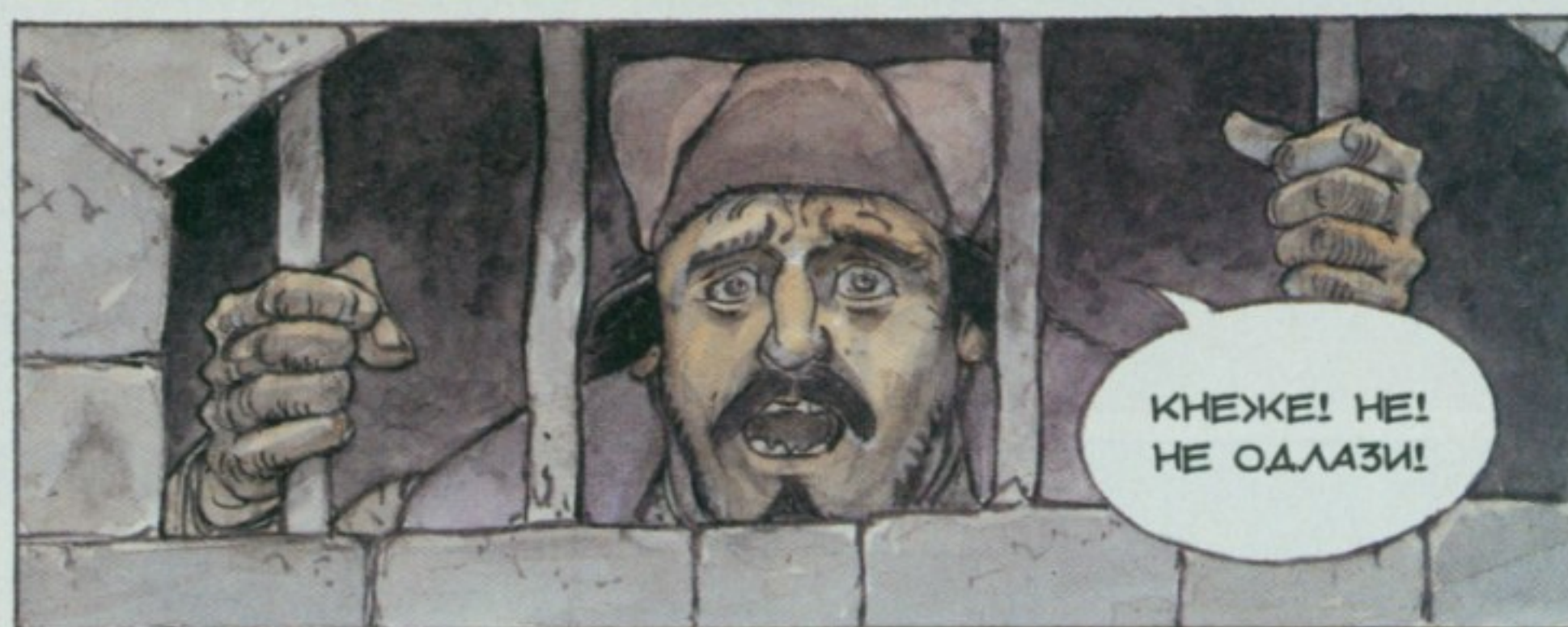

ХМ... ИСУВИШЕ ЈЕ МИРНО,
ВИСОСТИ! ГРАД КАО ДА ЈЕ
УСНУО!

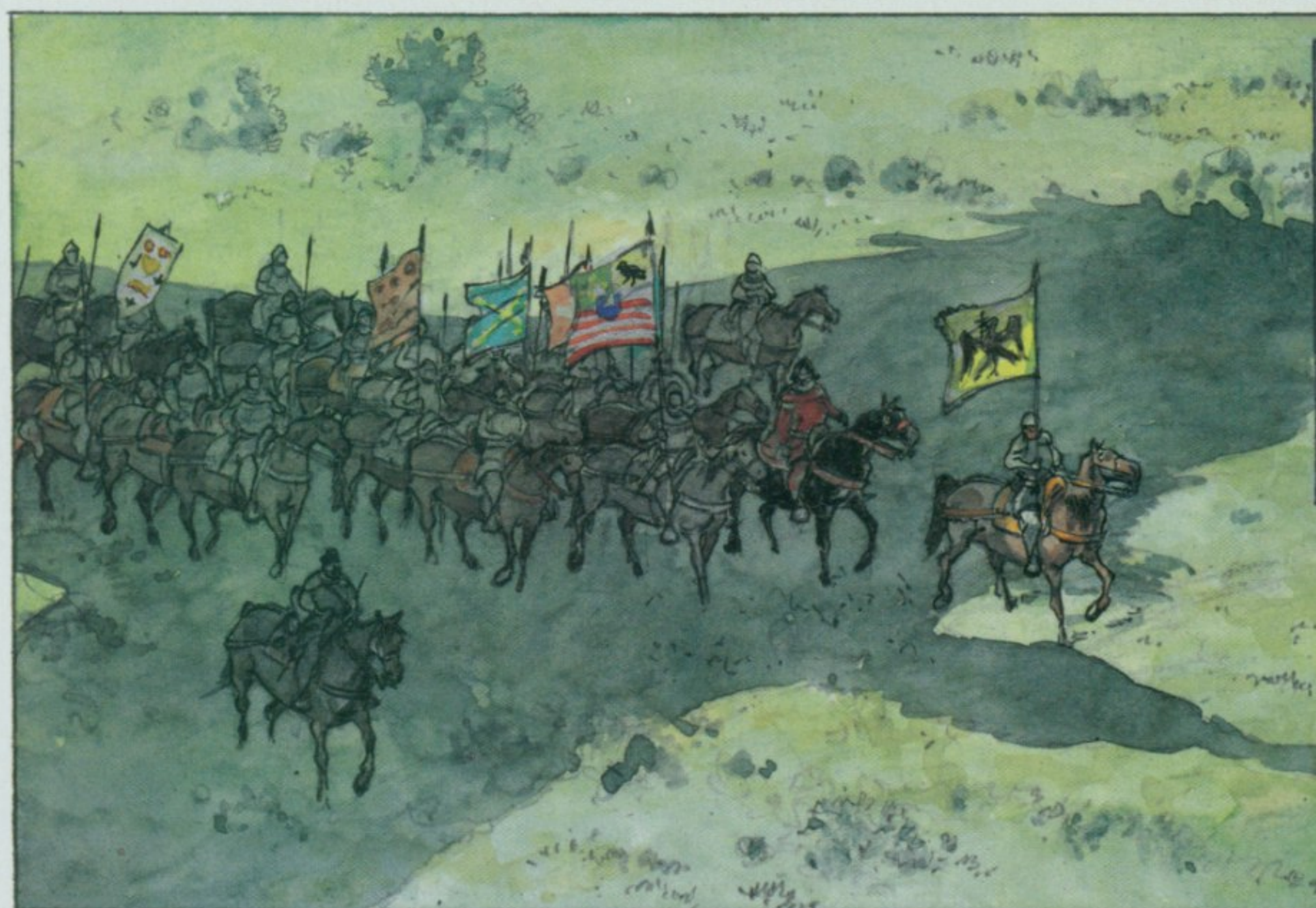
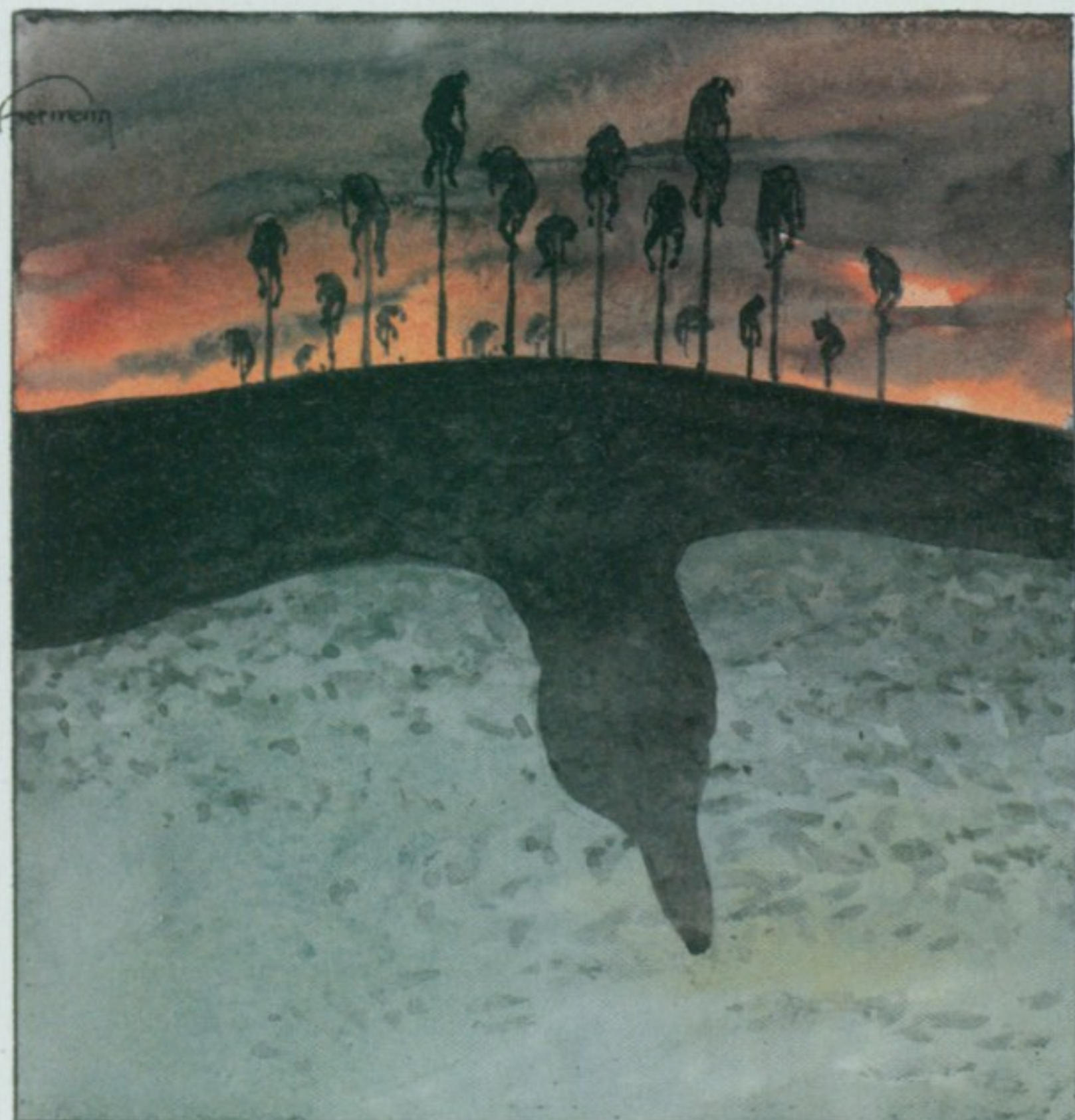

ВЛАШКЕ СНАГЕ ПОРАЗИЛЕ СУ ВОЈСКУ ДАНА ТРЕКЕГ, А ЊЕГА ОДВЕЛИ КОД ДРАКУЛЕ КОЈИ МУ ЈЕ НАРЕДИО ДА СЕБИ ИСКОПА ГРОБ. ПОРАЖЕНИ ВОЈСКОВОЂА НА КОЛЕНИМА ЈЕ ЧЕКАО СМАКНУЌЕ ДОК МУ ЈЕ МИТРОПОЛИТ ЈОСИФ ЧИТАО МОЛИТВУ...

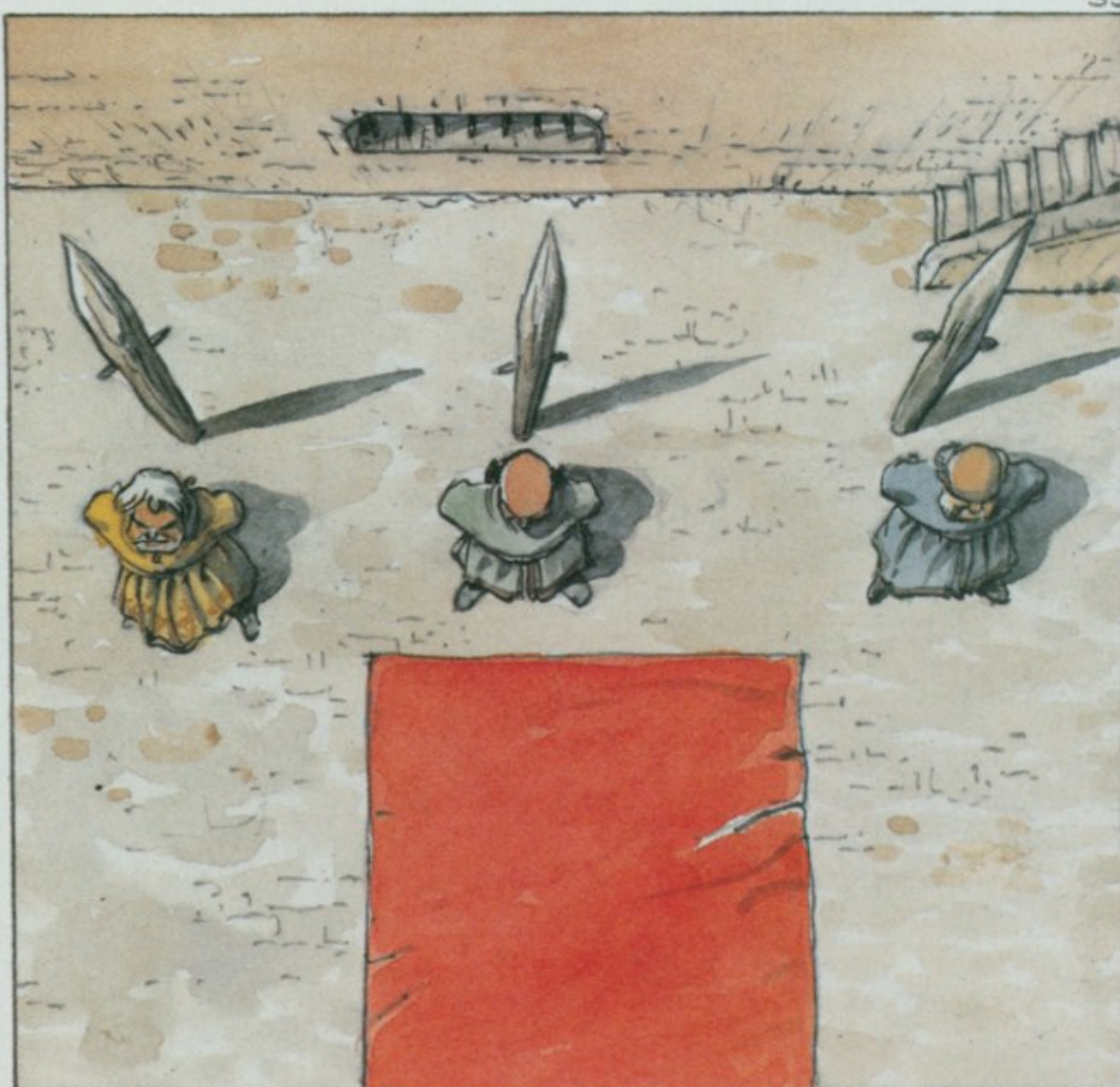
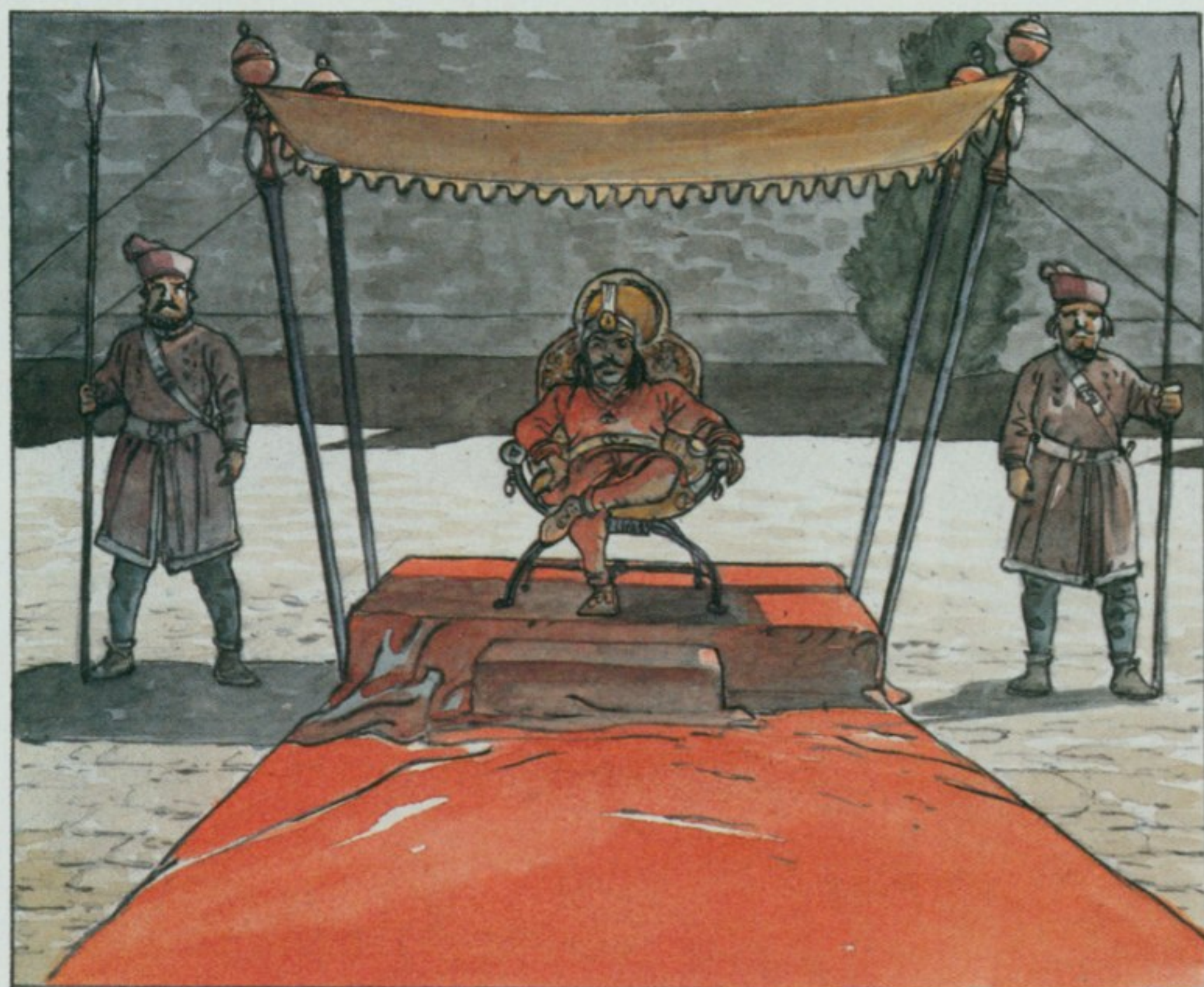

ДРАКУЛА СЕ СУРОВО ОБРУШИО НА ВЛАХЕ У ТРАНСИЛВАНИЈИ И КАЗНИО СВЕ КОЈИ СУ БИЛИ УЗ ДАНА ТРЕБЕГ. УГАРИМА И САСИМА КОЈИ СУ ТАМО ЖИВЕЛИ ПОШТЕДЕО ЈЕ ЖИВОТ ДА СЕ НЕ БИ ЗАМЕРИО УГАРСКОМ КРАЉУ...

НАСТАВАК У СЛЕДЕКЕМ БРОЈУ

Moraš da probaš!

MINAQUA
fructo

Pametni mehurići

Jod je neophodan svima, naročito deci, trudnicama i starijim osobama. Nedostatak joda umanjuje koeficijent inteligencije i do 15%. Jedna čaša Fructa obezbeđuje organizmu potrebnu dnevnu količinu JODA.

ЕНИГМАТИК

АНАГРАМ

ТО НАМА МЕРЕ...
брзину ветра ■

АНАГРАМНА ПИТАЛИЦА

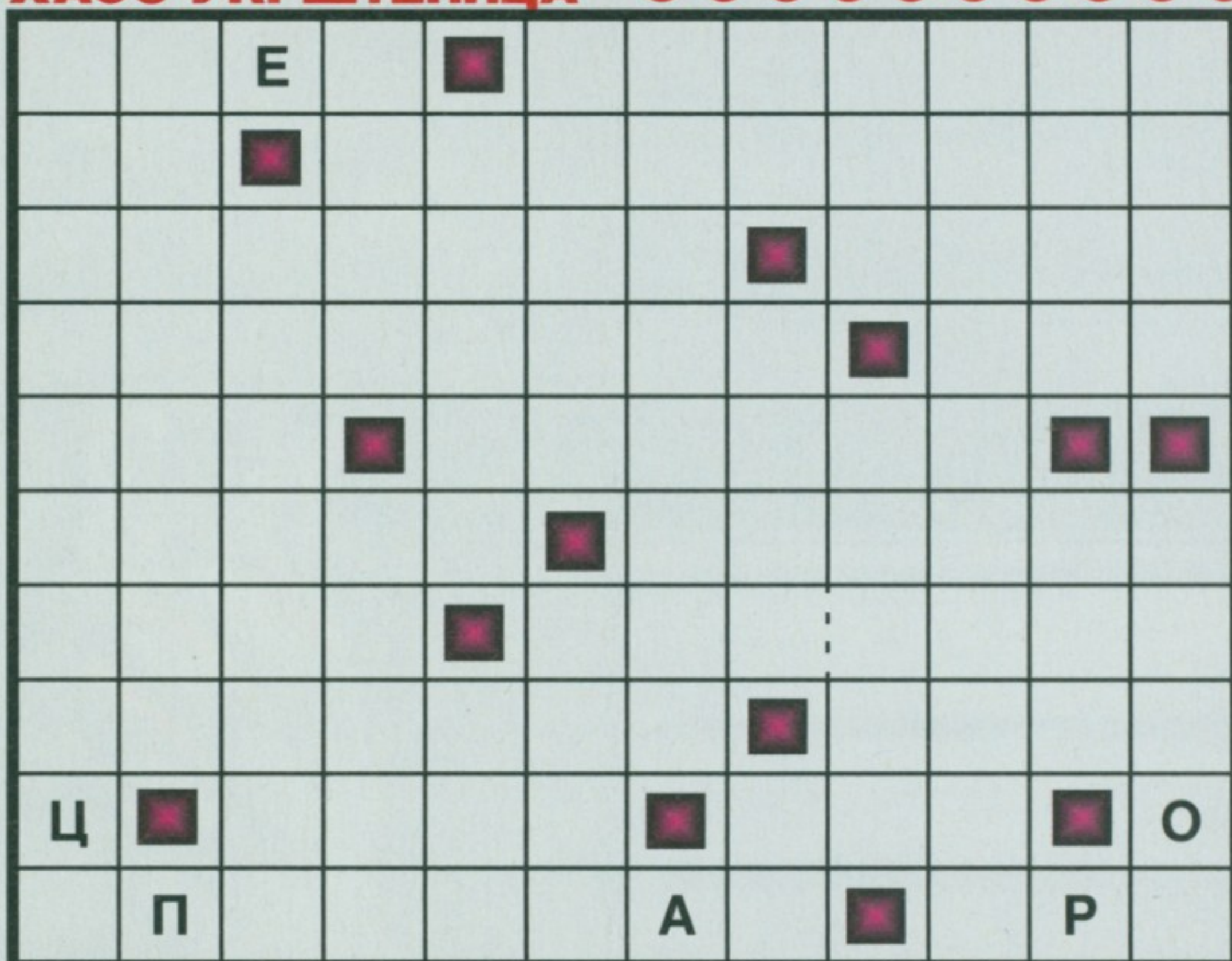
Како се назива месец који
ПУШТА највише светлости? ■

Дечје одеље
Хиландарска 7
11000 Београд
тел: 32 38 631
e-mail:
zmej@bgb.org.yu

Дечеје одељење Библиотеке града Београда
са свим читаоцима „Политикиног Забавника“ који
уписа од 33 одсто.
Добро, дружите се с нама, учите, забавите
се, радите се, откривајте светове
који су вам мало знани а који
вас могу одвести незнано
куда...

ХАОС УКРШТЕНИЦА

Описи за ову укрштеницу су измешани. Ваш задатак је да за сваки појам нађете одговарајуће место у укрштеници.

Прост број – Сеоско подручје – Љубичаста драгуљ – Брод тегљач – Индијанско племе у Северној Америци – **Грађевина са слике, недавно изабрана на листу Седам нових светских чуда** – 22. и 4. слово азбуке – Француски фудбалски клуб – Ентитет (скр.) – Мајка одмила – Наша некадашња глумица – Недовољно високи – Део Дантеове „Божанствене комедије” – Прикривено, под туђим именом (лат.) – Крема за ципеле – Име певачице Баруције – Израђивач оптичких инструмената – Ломити, рушити – Део Војводине – Име глумице Шнајдер – Пристаниште на Дунаву у Мађарској – Француски фудбалер, Франк – Немачки филозоф, Георг – Славни бицикlista, Бернар – Раскошан стан – Име певачице Чери – Име писца Шевченка – Сагнути главу, потулити – Средство корупције – Сат будилник, веерица – Дршка виолине – Аутомобилска ознака за Анкону – Инослава одмила – Букагије – Место одакле се скаче – Проналазак, откриће – Цитат – Држава у Индији – Шарени папагаји – Лопата за копање ■

Град у Црној Гори – – – – kot inedoV

ЧАУРА

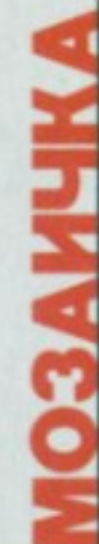

1	2	3	4	5	6	7	8	9	2	10	3	4	2	16
4	5	2	16	14	9	6	12	6	9	3	4	16	2	21
21	9	6	15	19	9	6	5	4	5	6	16	16	5	2
22	14	16	2	14	3	4	15	2	9	9	14	1		
14	20	6	17	9	6	18	10	2	21	22	2	3	6	

РЕБУС

УКРШТЕНИЦА

[illegible]

АВИЈАЦИЈА
АДЕНОМ
АНА
АРИК
ГРАЧАНИЦА
ДАКАР
ЗА
МУМ
НОРА
РАМ
ТЕРЕТ
ТРЕМА

Политикин Забавник

Македонска 29

11000 Tecirag

АНГОЛА (2)
МАРОКО (2)
УГАНДА (2)
ЕГИПАТ (3)
ЛИБИЈА (3)
? ? ? ? ? ? (6)

Бројеви у загради показују колико је слова погођено из траженог појма. До решења ћете доћи анаграмирањем ■

РЕШЕЊА НА СТРАНИ

65

ЧИСТАЧИ ЋУБРЕТА

Име – бубашваба (има их 3600 врста) живи у свим пределима сем на половима и изнад две хиљаде метара надморске висине. Без хране може да издржи месец дана, а без ваздуха 45 минута. Ако јој се откине глава, може да живи још недељу дана, јер јој је већи део нервних ћелија смештен у трбуху. Кад би се догодио нуклеарни рат, погубан за сва жива бића, бубашвабе би могле да завладају Земљом јер су отпорне и на зрачење. Пискави жохари с Мадагаскара достижу дужину и до осам центиметара. Градске бубашвабе много су ситније. Једу хартију и све што им се нађе на путу, преносе болести, а својим изметом угрожавају здравље деце оболеле од астме.

Зашто је корисна? Бубашваба је инсект ђубретар јер се храни биљним и животињским отпаcima, чак и дрветом. Храну мрви чељустима и потом је вари, што олакшава наредну фазу у којој ступају у дејство гљивице и бактерије које доводе до потпуног распадања хране која се претвара у минералне соли и друге састојке хранљиве за тло ■

ЋУБРИ ЗЕМЉУ

Име – кишна глиста једе земљу и вари све хранљиво што се у њој нађе, као што је семење, натруле биљке, јаја и ларве инсеката. Њено тело састоји се од 110 до 180 чланака, тако да може достићи дужину и до 30 центиметара, а ако је неко прекине, откинати делови могу поново да израсту. Кишна глиста је хермафродит, то јест има оба полна органа, али, будући да су они удаљени, не може се самооплођавати већ ипак мора да се пари с другом глистом и положи јаја.

Зашто је корисна? Осим што је слadak залогај за водоземце, гмизавце и ситне сисаре као што је кртица, бушећи подземне канале, глиста стално помера земљу, побољшава њену прозаченост и влагу, а тло чини плоднијим ■

РУЖНИ,

ХРАНИ ДРУГЕ ЖИВОТИЊЕ

Име – комарац, мора летњих ноћи. Мужјак се храни биљним соковима, док женка својом издуженом цевчицом бode човекову кожу, јер су јој потребне беланчевине присутне у крви да би јајашца која носи сазрела. Осим што нас њено зујање и уједање доводи до лудила, женка комарца преноси с паса и мачака филарију, опасног паразита. У Африци и Азији на човека преноси и тешке болести као што су жута грозница, маларија, нилска грозница, енцефалитис, мада за њих има лека.

Зашто је користан? Да нема комараца, многе животиње помрле би од глади. Слепи мишеви, разне врсте ластва, вилини коњици, водоземци, гуштери, мрави тамане их у огромним количинама, било да је реч о одраслим примерцима, оним тек излеглим или ларвама. Неке од ових грабљивица, као што су слeпи мишеви и неке рибе, човек користи за истребљивање комараца ■

Људи се плаше многих животиња – једних због застрашујућег изгледа, других зато што стварно могу да нам науде. Ипак, све животиње имају неку сврху постојања и често нам и нехотице помажу

ЧИСТАЧ МОРА

Име – медуза, морско створење у облику кишобрана, наоружана је опасним пипцима који жарe. Састоји се од 98 одсто воде и зато на сунцу готово испари. Једна од најопаснијих је кубо медуза из тропских мора, величине 14 центиметара у пречнику, али с пипцима дугим до 80 центиметара који човека могу да убију за три минута.

Зашто је корисна? Њено присуство прави је благослов за природу. Медуза заправо живи у чистим морима, па је биолози користе за процену чистоће воде. Где има медуза, вода није загађена. Клоните је се, али немојте је убити ■

ЧИСТАЧ ХРАНЕ И ХРАНА ЗА ДРУГЕ

Име – миш, мали глодар који живи као цар кад се дочепа неке наше оставе с храном или канте с ђубретом. Због тога га свуда има и веома је опасан јер преноси болести. Човек је одлучио да га користи као огледну лабораторијску животињу јер му је животни век кратак (1–2 године, а коти се за 21 дан) и при том се лако гаји.

Зашто је користан? Без њега би змије, мачке и птице грабљивице угинуле од глади. Као и друга жива бића, и миш је део ланца исхране. Кад би он нестао, нестали би не само они који се њиме хране, него и они који се хране грабљивцима мишева ■

НАДАХНУЋЕ ЗА НАУКУ

Име – паук, инсект с осам ногу. Најотровнији је паук из подземне јазбине, који живи у Аустралији и може да убије за само неколико сати. У средоземном басену најопаснија је црна удовица.

Зашто је користан? Паучина коју праве (састоји се од 50 одсто воде и 50 одсто беланчевина) јака је као кевларска влакна која се користе за панцир прслуке. Због тога научници покушавају да паучину произведу у лабораторијским условима и влакно користе у разне сврхе ■

ЈА КОРИСНИ

ДРУГАРИЦА СА СЕЛА

Име – оса живи у ројевима под управом краљице. Женке и осе радилице имају жаоку коју, кад су у опасности, забадају у изазивача, што за алергичне људе може да буде веома опасно.

Зашто је корисна? Помаже у опрашивању биљака (док сиса нектар из цветова, по ножицама јој се лепи полен који преноси на друге биљке). Неке врсте хране се гусеницама штеточинама које брсте пољопривредне културе или лежу јаја у тело ноћних лептира и тако их уништавају. Једна врста афричке осе једе јаја циновске бубашвабе која уништава засаде ораха и кокоса ■

ФАБРИКА ЛЕКОВА

Име – жаба крастача, највећи европски водоземац. Може да достигне дужину до 20 центиметара, без задњих ногу. Да би се бранила од непријатеља, њена храпава кожа лучи отров буфалин који код човека доводи до запаљења коже, а ако се прогута, може да изазове халуцинације.

Зашто је корисна? Осим што тамани комарце, научници су за крастачу веома заинтересовани јер садржи састојке за које се мисли да имају антибиотичко, антисептичко, антидепресивно, антикоагулантно дејство, а при том можда делују и против инфаркта и Алцхајмерове болести ■

БРАНИЛАЦ ПОЉА

Име – белоушка, водена змија која може да буде дугачка и два метра, маслинасте боје са жутим оковратником. Није отровна, али може да уплаши човека. Плива као торпедо, а веома је покретна и на земљи. Распрострањена је по целој Европи осим у Скандинавији. Храни се, пре свега, водоземцима. У новембру пада у зимски сан заједно с другим змијама и жабама, а поново постаје живахна у марту.

Зашто је корисна? Веома је прождрљива, а уста су јој растегљива, па може да прогута и повећи плен. Омиљена храна су јој мишеви који уништавају поља засејана житом али и жито у амбарима. Стога на селу на белоушку гледају као на корисну животињу која смањује број глодара мада једе и ситније птице и рибе ■

БЕСПЛАТНА ХРАНА

Име – градски голуб. У природи се гнезди на стеновитим врховима, а у граду живи под неком стрехом. У насељима не морају да лове јер храну лако налазе мада им не одговара баш увек и често пате од авитаминозе. Нажалост, градски голубови могу да пренесу око 60 различитих болести, од којих су неке смртоносне, као и паразите.

Зашто је користан? На селу, али и у граду, веома је добар извор хране за човека ■

ИСТРЕБЉИВАЧ КОМАРАЦА

Име – слепи миш, једини сисар који лети. Инсекте, жабе, стоноге лови ноћу, а у мраку се оријентише на основу одјека звука који испушта кроз нос или уста. Може да пренесе болест као што је беснило, а у Африци, где служи као храна, шири опасни вирус ебола.

Зашто је користан? За сат лета слепи миш може да прогута и до 500 комараца, или две хиљаде за једну ноћ. Зато у неким европским градовима намештају склоништа у баштама или на таванима да би их слепи мишеви спасли најезде комараца ■

З. М.

ЦРТЕЖИ КОЈИ ИСКАЧУ

Најтежи део израде сликовнице са чијих страница искачу картонски облици није смишљање како да ти облици искачу, већ како да се врате на своје место и не изгужвају када се књига затвара. Зато Роберта Сабуду, врхунског стручњака за израду ових сликовница, не сматрају само уметником већ и инжењером. Он непрекидно испитује границе издржљивости пресавијене хартије, довијајући се да направи све сложеније облике за читаоце предшколског узраста који задивљено посматрају цртеже који искачу пред њиховим очима, несвесни техничке довитљивости аутора књиге. Сабудина најновија књига, „Енциклопедија праисторика:

Мегазвери” састоји се од 12 пренатрпаних страница. Са њих искаче 35 великих праисторијских животиња, а има још 26 картончића на преклапање који се отварају као додатне странице и допуњавају објашњења. Треба смислити како да се направи сабљозуби тигар оштрих канци и зуба, или кљове мамута које су уперене право у читаоца када отвори страну, или крила кецалкоатла која могу да машу. При томе, све то мора да се раствори и склопи савршено и једноставно, без гужвања. „Ослушкујем хартију”, каже Сабуда. „Полако отварам и затварам стране, а кад чујем неки шум, онда покушавам да одгонетнем одакле је допро” ■

ТАЈНЕ ПРЕСАВИЈАЊА

1. Сабљозуби тигар искаче са страница у складу са својим природним покретима. „Дечија књига мора да буде што је могуће тачнија и истинита”, каже Сабуда.
2. Док су странице књиге склопљене, сталактити се гнезде у слојевима хартије с подом пећине прекривеним лобањама. Када се књига отвори, ови слојеви хартије доприносе утиску дубине.
3. Младунци тигра извирују иза мајчиних леђа помоћу преклапања хартије у облику латиничног слова V.
4. Сабуда често прави књижице које су уметнуте у велике стране. Испод ове књижице боре се мамут и тигар.
5. V преклоп с којим је направљен овај хијенодон покретачка је снага иза већине облика који искачу из књиге. Захваљујући томе, звер има широм разјапљене чељусти ■

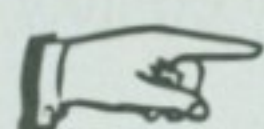

КАКО СУ СНИМАНИ „РАТОВИ ЗВЕЗДА”

Иза сваке филмске приче постоји и прича о њеном настајању. Млади и амбициозни редитељ, рвање с буџетом, измене сценарија, драма у соби за монтажу...

У књигама које евоцирају успомене на снимање неког филма, мање-више увек исто пише. Међутим, с „Ратовима звезда” је другачије. Поводом тридесетогодишњице премијере првог филма (прошло је већ толико времена) „Архива Лукасфилма” понудила је читаоцима несвакидашњу монографију од 313 страница. Љубитељи ове свемирске саге, који знају чак и такве детаље да је Хана Солоа требало да глуми Кристофер Вокен а не Харисон Форд, неће можда у овој књизи наћи много нових података. Али, моћи ће да виде прве сторибордове и белешке Џорџа Лукаса који данас имају историјску вредност. Књига се не бави осталим филмским наставцима, већ је дато простора Лукасу, Џону Дајкстри, Џону Вилијемсу и осталим ствараоцима да се присете како су направили једно од ремек-дела филмске уметности ■

РОЂЕН ЗА УЛОГУ

Најскупља филмска звезда ове године није био ниједан школовани глумац, већ – кула од песка. Филмској екипи за посебне ефекте коју је сачињавало 30 техничара требало је две године да помоћу рачунара створе Сендмена (Пешчаног човека) за филм „Спајдермен 3“. Претпоставља се да је стварање овог негативца (чије људско обличје у филму тумачи Томас Хејден Черч) прекорачило буџет филма од зацртаних 200 милиона за још додатних 100 милиона. „Ово није уобичајени рачунарски ефекат као ураган или циновски талас који руши све пред собом“, објашњава Скот Стокдајк, супервизор посебних ефеката. „Свако зрнце песка морало је да буде самостално, да му се одреди смер кретања, обртање, почетна и крајња тачка. Сва зрнца морала су да се усагласе и буду део пешчане олује која поприма телесни облик.“ Зато је уобичајени софтвер који се користи за ове ствари морао да се преуреди, да у једном тренутку третира песак као течност или гас, а у следећем као цак шљунка. Истраживачки посао, за који је потребно пет до шест година, ови техничари морали су да заврше за две године ■

ХЛАДИТЕ СЕ, ЉУДИ!

ВОДЕ

Љубитељи вртоглавих вожњи по циновским тобоганима имају помало презрив став према воденим тобоганима у истоименим забавним парковима намењеним летњем освежењу. Наводно, водени тобогани су спори и, самим тим, мање узбудљиви. С тим се вероватно не би сложили посетиоци великог воденог забавног парка који је средином јула отворен у Јагодини, први и једини такве врсте у Србији.

Инжењери који у свету праве водене тобогане користе рачунарске моделе и најсавременији софтвер за прорачунавање путања и израду тобогана који ће за посетиоце бити узбудљиви, али не и опасни по живот. Неке од тих скаламерија достижу висину и до 40 метара, а они који се одваже да се попну на њих спустиће се брзином и до 100 километара на час. Ево шест најзанимљивијих светских водених тобогана.

Deluge

Six Flags Kentucky Kingdom,
Лујвил, Кентаки,
отворен у мају 2007. године

Посетиоци седе на нарочитим душецима (пре би се могли назвати сплавовима) који су опремљени магнетима. Сплав се по тобогану креће слично као што „маглев воз“ левитира изнад шина захваљујући магнетима. Једино посетиоци са уграђеним пејсмејкерима не би требало да искушавају срећу, иако управа забавног парка тврди да маглев технологија није опасна по њих ■

Aqua Venture

Атлантида, Рајско острво, Бахами,
отворен у марту 2007. године

Посетиоци плутају на унутрашњим камионским гумама и ако желе могу да се попну на својеврсну покретну траку која их води уз и низ нагибе. Има и нарочитих ефеката као што су дим и ватра, видео-пројекције, а снажни млазеви воде гурају гуме уз успоне ■

НИ ТОБОГАНИ

Vulcano

Сијамски парк,
Тенерифе, Канарска острва,
у припреми

Момент силе моћнија је забава од гравитационе силе. Посетиоци падају у циновски левак висине 18 метара и клижу се с једне стране на другу, као скејтбордери у „пајповима“, и при том одскачу прилично високо у ваздух ■

Curling Wave

Wave House Mallsport,
Сантјаго, Чиле,
отворен у јулу 2007. године

Снажне млазнице избацују незамисливих 7500 литара воде у секунди и стварају вештачке таласе за сурфовање у циновском базену дугачком 18 и широком 15 метара.

Дно је начињено од нерђајућег челика. Ово је подједнако забавно и за гледање и за учествовање. Лоша страна је што само по један посетилац може да узјаше вештачке таласе, па су редови велики ■

Blue Ringed Octopus

Whitewater World,
Златна обала, Аустралија,
отворен у децембру 2006. године

Посетиоци се клижу низ осам цеви које се преплићу и имају заокрете од 270 степени. Осам посетилаца испаљује се из цеви готово истовремено и спушта до базена. То, нажалост, има и последицу – приликом приземљења посетиоци некад ударе један у другог, а исход је неколико модрица и мало понижења ■

The Time Warp

Нојева барка,
Висконсин Делс, Висконсин,
отворен у мају 2006. године

Ако сте икада када сте повукли воду у клозетској шољи посматрали како се садржај ковитла и одлази даље својим путем и помислили да је то добра забава, ово је тобоган за вас. Ова скаламерија у потпуности подражава физичке законитости тоалета. Посетиоци упадају у највећу клозетску шољу на свету и вир их води наниже све док не испадну кроз отвор на дну ■

„АЛБАНИЈА” знамен Београда

ЛЕПОТИЦА НА ЧЕЛУ УЛИЦЕ

Да ли на основу
архитектуру треба
судити о времену
и људима, или на
основу народа
треба извесити став о архитектури?
Архитектура је сигурно одраз
разних чинилаца и утицаја који се
дешавају у друштву. Сходно томе,
она тежи да задиви, утлаши, изазове
страхотворење, узнемири или да
засени својим изгледом

Сваки град има своју архитектонску историју, успоне и падове, смене стилова, династија и владавина – архитектура, као сведок свега тога, са својим становницима даје душу самом граду. Тако је свака грађевина, опет, прича за себе и има своју прошлост, било једноставну и кратку или дугу и сложену, али никада обичну. Људске судбине и судбине ових здања нераскидиво су повезане и испреплетане, и самим тим стварају најзанимљивије приче.

У 19. веку, у време када је Београд био главни град који су сачињавале претежно приземне и неке једносратне грађевине, и када су тек почињали да навиру утицаји са Запада и да се побуђује свест о могућности стварања националног стила у архитектури, подигнута је кафана „Албанија“ (середина 19. века), иначе омиљено стетиште старих Београђана. Упркос њеном не тако сјајном изгледу, како споља, тако и изнутра (посебно изнутра), разни гости су свраћали и нису се обазирали на ту чињеницу. И наш познати комедиограф Бранислав Нушић волео је ту да сврати, чини се, пре свега, због друштва и разноликих прича које је могао да чује. Једном приликом (1929) записао је: „Постоји и данас, као траг старог Београда и постојаће, како изгледа, вековима, кафана ‘Албанија’, ругло, али елдорадо свих купаца те кафане. Не постоји кафана коју посећује тако разнолика и мешовита публика.” Испред кафане стајао је гвоздени стуб с часовником на три стране, који је остао на том месту годинама, да би потом био замењен дигиталним на pročелу фасаде. Вероватно да нико није ни помишљао, а посебно не Нушић, да ће врло брзо након ових његових речи, тачније 1938. године, у праскозорје Другог светског рата, неугледна кафаница бити срушена зарад ослобађања простора за подизање вишеспратнице од 45 метара. Једино што им је остало заједничко јесте назив – „Албанија”. Како је најпре кафана до-

била то име, а потом и сам облакодер, до данас је остало неразјашњено. Обе грађевине које су имале част да га носе, међусобно се веома разликују – изгледом и употребом. На основу документације и фотографија сачуваних у Историјском архиву Београда, у могућности смо да сазнамо детаљнији изглед омалене кафане. Између осталог, у комисијском извештају из 1936. године, пише следеће: „(...) Зграде у којима су кафане ‘Албанија’ и ‘Мала Касина’ имају подрум, приземље и један спрат... Стање зграде у којој је кафана ‘Албанија’ је следеће: улаз у подрум је из дворишта преко дрвених дотрајалих степеница, а кроз отвор без врата; степенице су покривене дрвеним капком који је хоризонтално положен. Висине улаза у подрум и већег дела подрума су непрописне – мање од нормалног човечјег раста (...) Леви носећи зид у првом, улазном, делу подрума је у необрађеном, ломљеном камену са блатом. Сасвим је деформисан: на целокупној висини од 1,5 м добио је испупчења од 44 цм према подруму; на томе испупчењу веза зида не постоји и каменови се могу лако руком извадити (...) Кујна је тескобна, ниска, мрачна и несигурна против пожара; није довољно осветљена, јер се на једном прозору налази ћевабџијски роштиљ. Кујна се вентилира кроз једну рупу у дрвеној таваници у собу на првом спрату (...) Под је покривен једном љигавом масом, вероватно од блата органских отпадака и разних течности које се овде просипају, јер судови са јелом као и са

животним намирницама стављају се на под без икакве заштите од загађивања (...) Простори на спрату су у једном очајном запуштеном стању. Једна соба, у којој су смештена четири кревета, налази се у највећем неред, прљава и нечиста, да се човек заиста мора упитати да ли та просторија служи за становање људи (...) Целокупан утисак који се добија приликом обиласка ових зграда страховит је (...) преправком се не могу довести у исправно стање, него их треба неизоставно и што пре срушити, јер овакве какве су, представљају опасност за становнике и многобројне посетиоце.”

Чија је зграда?

На основу свега реченог, сасвим је јасно зашто је кафана „Албанија” врло брзо након детаљног увида инспекције затворена а потом и срушена. Међутим, све ово наишло је на негодовања становника главног града, посебно када су увидели колико је грађевина која се подиже другачија од претходне. У књизи „Београд кроз векове” (1971), М. Пауновић детаљно је описао разне потешкоће и занимљивости које су пратиле припреме, као и почетке градње, при чему је све додатно било успорено и отежано сумњама и неверицама Београђана. Наиме, приликом постављања темеља зграде, када је ископ достигао дубину од 12 м, наишло се на тресетно земљиште са остацима разних фосилних остатака, међу којима су нађени и делови мамутовог скелета. У штампи је објашњено да је мамут, у ствари, угнуо на обалама некадашњег Па-

носког мора. На Теразијама је, такође, све до почетка градње било мочварно тло, па је приликом копања темеља једном приликом на површину избила вода. Тако је једног јутра, упркос свим мерама безбедности, као и исушивању земљишта, градилиште освануло покривено водом. Узрок је био пуцање главне водоводне цеви. Међутим, овај догађај несумњиво је био више него надахњујућ за лаике и „случајне” пролазнике, тако да су убрзо почеле да колају најразличитије фантастичне приче које су у међувремену цели ток градње обојиле тајанственим велом. Након што је достигнута пуна висина зграде (11 спратова, 45 м висина), ниво земљишта почео је сасвим лагано и природно да се спушта под теретом, па су људи грозничаво ишчекивали рушење „Албаније”, што се на крају, наравно, није догодило.

Многи би помислили да је ово отприлике цела прича, у најкраћим цртама, која је нама остала позната захваљујући сачуваним новинским и архивским изворима. Међутим, мало ко зна, осим стручних особа које су биле у непосредном додиру с другом страном приче, да је подизање „Албаније”, у ствари, било сложено и прилично замршено од самог почетка до краја. Друга страна медаље, позната архитектама и грађевинским инжењерима, а потом испраћена у штампи, међу критичарима и историчарима архитектуре, тиче се расписивања конкурса за палату, затим избора најуспелијих радова, а потом и целог тока претварања теоријског и визуелног на хартији, односно

„Албанија” у изградњи почетком 1939. године.

Пред завршетак радова
– лети 1939. године.

Кафана „Албанија”
на чијем је месту
подијнућа
истоимена зграда.

идејног пројекта, у стварност. Четири имена су неизоставна када се говори о палати „Албанија”: инжењер Ђорђе Лазаревић, архитекта Миладин Прљевић и двојица загребачких архитеката, који су тек дипломирали, Бранко Бон и Милан Гракалић. Треба напоменути да је конкуренција била веома јака: на конкурс је учествовало 84 архитекте из бивше Југославије. Цела замисао потекла је од Хипотекарне банке Трговачког фонда у Београду, која је почетком 1938. године расписала конкурс за израду идејне скице за нову зграду на углу улице Коларчеве и Кнез-Михаилове. Конкурсна догађања била су помно праћена у дневној штампи, тако да „Политика” из исте године пише: „...Жири је био у праву када је констатовао да ниједан од нацрта не задовољава и да не може бити примљен без знатнијих измена (...) Жири за зграду ‘Албаније’ иако није погрешно у оцени, он је учинио другу погрешку што је укинуо прву награду (...)” Осим друге награде, која је додељена хрватским архитектама Хинку Бауеру и Марјану Хаберлеу, додељена је и трећа награда, као и четири откупа од по 5000 динара, пет откупа од по 3000 динара и два откупа од по 2500 динара. Аутори под шифром 6747, којима је првобитно припала друга награда у износу од 12.000 динара, били су хрватске архитекте, већ раније поменути Бранко Бон и Милан Гракалић. Али, убрзо је утврђено да њих двојица нису могли да учествују на конкурс са обзиром на то да су завршили Умјетничку академију у Загребу, која је стекла ранг факултета тек наредне, 1939. године. Након што је и ова нере-

гуларност исправљена, Бон и Гракалић стекли су законско право да учествују у изради пројекта. Будући да се инвеститорима пројекта највише допало управо њихово решење, договорено је да они ураде извесне преуређење идејног пројекта. Пошто тада још нису били овлашћене архитекте, њихов заступник код грађевинских власти био је београдски архитекта Миладин Прљевић. Тада је у просторијама банке договорено да се сва тројица убудуће равноправно наводе као аутори палате „Албанија”. И, од тог тренутка креће заплет који ни до данашњих дана није разјашњен.

Прича претекла у 21. век

Градња „Албаније” започела је 16. јула 1938, а завршена 20. октобра 1939. године. Име аутора остало је спорно. Поставља се питање зашто је то тако ако се на основу свега горе реченог зна како је текао читав поступак. Међутим, Хипотекарна банка Трговачког фонда приликом преузимања пројектне документације саопштила је младим архитектама да намерава да одустане од градње. Као главни разлог наведена је критична ситуација у Европи и могућност уласка у рат и саме Југославије. Оно што је, пак, знатно вероватније довело до разлаза две стране, јесте немогућност договора око хонорара. Загребачке архитекте напустиле су Београд, а изградња је тек онда могла слободно да крене, тако да је палата врло брзо била и завршена. О овоме Бон и Гракалић ништа нису знали пошто је с њима након последњег сусрета прекинута свака веза. Од 1940. године крећу жучне расправе преко новина. Неправда

која је учињена младим архитектама није била, како су они сматрали, примарно у подизању грађевине, иако је речено да се градња обуставља, већ у погрешном навођењу аутора идејног пројекта – архитекте Миладина Прљевића. Архитекта Бранко Бон преминуо је пре шест година (2001), у 89. години, и никада није прежалио неправду која му је, како је он тврдио, била нанета због непризнавања његовог ауторства палате „Албанија”. Данас, пак, након увида у постојећу документацију и због немогућности објективног сагледавања целе заврзламе, првенствено због недовољно јасне и непотпуне документације, историографи се приклањају најправичнијем могућем решењу – на исто место постављају Прљевића, Лазаревића, Бона и Гракалића.

Велелепна „Албанија” је 1939. године, када је изграђена, била највиша вишеспратница на Балкану, урађена од армираног бетона. Фасада је била обложена зеленим италијанским мермером – „чиполином” (итал. *cipollino* – врста шареног мермера), а само делимично серпентином. После рата њена оплата је у потпуности измењена, пошто су мермерне плоче после неколико година почеле да се одвајају од подлоге. Тако је фасада замењена новом, али не првобитним мермером, већ неком врстом његове имитације. Године 1944, у савезничком бомбардовању Београда, на палату је бачена бомба тешка пола тоне јер се у њој тада налазио главни штаб организације „ТОТ”. Подземље је претворено у противавионско склониште за високе немачке функционере. Том приликом у склони-

шту су изгинули сви Немци. Свако би помислио да је оволика бомба у стању да разори не једну већ три такве зграде, али и након експлодирања у унутрашњости, грађевина није била срушена – у потпуности је био уништен један фасадни стуб, али армиранобетонска конструкција је издржала.

* * *

Палата „Албанија” означава међуратну модернистичку архитектуру Београда која и даље плени складним масама и занимљивим угаоним решењем са два бочна крила. Визуелно, она, пак, има неке архитектонске слабости које се тичу међусобног распореда односа крила и куле, која делује помало здепасто. Познато је да је овај висински недостатак имао у виду и сам архитекта Бон, који је разматрао могућност надоградње још четири спрата на кули, што је било планирано деведесетих година двадесетог века. Међутим, од овог покушаја остао је само пројекат, с обзиром на то да је избијање новог рата опет пореметило планове несрећног архитекта. Чињеница је да је висина палате „Албанија” данас знатно мање упечатљива према околним зградама него што је то био случај пре шездесет година. Упркос томе, она је и даље достојна дивљења и поштовања. Године 1984. палата је проглашена за споменик културе. Тешко би било данас замислити почетак Кнез-Михаилове улице, а крај Теразија, без тог граничника стожера високог 45 метара ■

Милица Церанић

ПОДТИПНИ
ЗАБАВНИК

10. 8. 2007.

ЧЕКАМ ДА ЗЕМЉА ПОРАСТЕ

Двоје пословних људи са Хаваја однедавно пуштем Интернета нуди куповину поседа на острву које још не постоји, а ако се и појави на површини Тихог океана, што може да се догоди тек за неколико хиљада година

Норм Николс и Линда Крамер основали су предузеће „Лоихи дивелопмент“ и пре извесног времена почели су да га рекламирају на Интернету. Заинтересованима нуде могућност да купе земљиште на једном од хавајских острва. Додуше, не крију да острво још не постоји, а када ће се појавити у Тихом океану, Николс и Крамерова не могу да кажу. Иако прорачуни указују да ће се то догодити 5997. године, заиста нико не може тачно да предвиди када ће од вулканске лаве из дубине океана настати још једно хавајско острво. Једино што је извесно јесте да ће се звати – Лоихи.

Чак да се то заиста и догоди 5997. године, како верују Норм Николс и Линда Крамер, зашто би неко улагао новац за куповину земљишта које ће настати у тако далекој будућности? У томе и јесте читава драж, објашњава Норм Николс: „Ми никога не приморавамо да се одлучи на такав по-

словни подухват за који сви кажу да је потпуно бесмислен. Можда и јесте, али наша намера била је да се сви добро забавимо.“ И да зараде, што није споменуо.

На сајту: www.petroglyphs.com/loihi/default.htm заинтересовани будући велепосед-

Хаваји су вулканска острва настала пре четрдесетак милиона година. Осам већих острва чини 99 одсто укупне површине: Оаху, Мауи, Хаваји (Велико острво), Кауаи, Молокаи, Ланаи, Кахулаве (ненастањено) и Нихау (у приватном поседу). Заузимају 16.641 квадратни километар.

Августа 1959. године Хаваји су постали педесета по реду држава Сједињених Америчких Држава. По попису из 2005. године на Хавајима живи милион и триста хиљада становника. Претпоставља се да тренутно има још само пет хиљада домородаца, остало су белци (око 23 одсто), Јапанци (16 одсто), Филипинци (13 одсто), Кинези (око 4 одсто), припадници измешаних раса (18 одсто). Хаваје годишње обиђе око седам милиона посетилаца ■

ници могу да сазнају у шта се упуштају. Лоихи ће настати у непосредној близини једног од осам главних острва која, заједно са 124 мања, чине Хавајска острва. Дакле, Лоихи ће се налазити поред Хаваја или, како га још називају – Великог острва. Уколико се што пре одлуче да купе земљиште, власници ће имати могућност да одаберу парцелу на самој обали мора и да сво-

јим (више него) далеким потомцима оставе у наслеђе вредну имовину.

За Николса и Крамерову све је то једна велика игра. Они с будућим купцима већ расправљају како да назову улице на Лоихију и какву власт да успоставе. Наглашавају да тамо где ће се налазити њихово земљиште сада у океану плута један гумени сплав. Пошто земљопоседници нису у могућности да виде то што су купили, ово двоје пословних људи са Хаваја позива их да једном годишње, и то не случајно баш првог дана априла, заједно обиђу место где ће се „родити“ острво.

Свим заинтересованима на крају кажу да се не устручавају да им се јаве електронском поштом, али уколико покушају да их позову телефоном, нека буду веома стрпљиви. „У тренутку док се ви јављате, наши запослени можда су отишли на рођење или пецање и не могу одмах да вам се јаве“ ■

В. Софреновић

У Индији је 15. август посебан дан за оне који пуштају змајеве. Тада је цело небо прекривено тробојним змајевима. Игра је подједнако занимљива било да поглед упутите ка небу и змајевима, или ка земљи по којој учесници безглаво трче, не обраћајући пажњу куда се крећу и шта раде, не би ли њихов змај одлетео што више

ји су потребни и неким од првила унеколико подсећа на код нас већ заборављени клис. Играју је само два играча, обично дечади, а да би се играли, неопходни су им управо гили и данда: два различито обликована комада дрвета. Гили је мало, цилиндрично парче дрвета дебљине око два и по центиметра и дужине око десет, зашиљено на оба краја, као оловка. Данда је штап или лењир дужине око пола метра.

Најпре се у земљи ископа плитак канал дугачак десетак центиметара у облику банане. Преко њега први играч попречно положи гили и онда покуша дандом, коју постави под гили под углом од четрдесет пет степени, да одбаци овај мањи комад дрвета што више у страну. Супарник би требало да ухвати гили у лету и тако преузме игру. Ако у томе не успе, у следећој рунди први играч уместо гилија поставља преко канала данду, а супарник треба да је погоди својим гилијем. Ако је промаши, игра добија нови ток: онај који је започео игру премешта гили ван канала и снажно га одбаци дандом што је даље могуће. Ако суиграч ни тада не ухвати гили, први има још две узастопне прилике које

му доносе огроман број бодова.

иза њихових леђа. Онај који је нађе, потрчи и покушава да ухвати данера. За то време данер трчи око круга и покушава да седне на место оног који га јури. Ако у томе успе, играч који је изван круга постаје нови данер.

Рвање уместо ратовања

Онч нич ка папада игра се такође у северним деловима Индије, а играју је чак и сасвим мала деца. Игра се искључиво на отвореном простору, најбоље у парку или где су површине различитог нивоа. Виша површина назива се онч, нижа нич. И овде се појављује ловац, данер. За игру је потребно најмање четворо учесника, од којих ће један бити данер. Игра почиње тако што сви питају данера: „Онч нич ка папада – онд манги, нич“, што значи: „Бираш ли да будеш доле или горе?“ Зависно од тога шта данер изабере, остали играчи одлазе на друго поље и покушавају да уђу на данеро-во. Он их јури и покушава да их ухвати док га они зачикувају. Онај ко не успе да му побегне, постаје нови данер. У игру се често уводи правило да играчи не смеју да остану на једном месту дужи него што изброје до десет. Игра траје док играчи не посустану од јурњава.

Као и свуда у свету, и у Индији дечади од давнина често одмеравају снагу рвањем.

Међутим, оно што одликује дечије рвање у

била је нарочито омиљена у првој половини 20. века. За њу је неопходно парче голе земље и један цепни ножић. У земљи се уцрта неколико квадрата чија је страница дуга 20 центиметара, а земља се затим подели на два једнака дела. Играчи се поставе један наспрам другог, ван граница поља. Први играч баца нож на територију противника и ако успе да га забоду у земљу под правим углом, што је веома тешко, стиче право на промену границе. Оштећени тада може да одабере који ће од два попуњена дела своје територије да задржи. Потом добија прилику да гађа супарникову територију (земљу). Поред велике вештине која је потребна да би се нож исправно бацио, нарочито на већу удаљеност, ова игра захтева и добру тактику, јер се, упркос губљењу територија, добрим стратешким потезима може потпуно преокренути ток игре. Завршетак игре је када једном од играча остане само толико територије да на њу може да спусти пету.

Змајеви и школице

Пуштање змајева, игра у којој свуда у свету с подједнаким задовољством учествују и деца и одрасли, у Индији се назива патанг бази. Поред пуштања змајева и личног задовољства, у Индији је распрострањено и озбиљно надметање у овој вештини у коме се учесници труде да

ИГРАЈ СЕ НА ИНДИЈСКИ НАЧИН

Дали сте се упитали чиме се играју деца у земљи у којој има више од милијарду становника – у Индији? Можда помишљате како и они седе пред својим рачунарима или држе у рукама конзоле за видео-игре? Свакако да има и таквих. Имајући, међутим, у виду да је Индија земља шаренолика у сваком погледу, извесно је да многи не седе испред екрана и да не могу себи да приуште скупоцене играчке, већ да се играју као и њихови преци пре много година.

Широм индијског потконтинента, као и свуда у свету, број игара које деца играју ограничен је највише дечијом маштом. Неке од игара познате су искључиво у тамошњим заједницама, неке припадају онима које закупају њихове вршњаке широм света. Разликују се често само по називу. Тако се жмурке у Индији зову анк-мичоли („у слепчевој кожи“), кликери – голи или канчеј, љуљање на љуљашци назива се пир, а надметање у окретању чигре – лату.

Игра гили данда вероватно је најомиљенија улична игра у северној Индији и једна од најособенијих. Ипак, ваља напоменути да по реквизитима ко-

Тек после тога друго дете добија прилику да се опроба у овој вештини.

Иначе, у Индији деца играју различите игре лова, тачније – шуге, како се код нас каже. Две најомиљеније, посебно у Пенџабу и на северу Индије су кокла чипаки и онч нич ка папада. Кокла чипаки махом се игра у школи или на улици. Може да се игра и у кући уколико постоји довољно простора. Најмањи број учесника је шесторо, од којих је један „данер“, што је израз који се често среће у индијским играма, а могао би се превести као ловац, односно шуга. Учесници поседају у круг, зажмуре и певају једну ритмичну песму, која почиње стиховима „Кокла чипаки, цуме раат ае це...“ Као и код већине песама које прате сличну врсту игара, значење стихова није много важно: „Написао сам писмо оцу и успут га изгубио. Неко је дошао, подигао га са земље и ставио у цеп.“ Док играчи понављају ове стихове, данер их обилази и кришом иза неког стави марамицу. Када се песма заврши, сви отворе очи и провере да ли је марамица стављена

Индији јесте веома дуга историја овог спорта. Рвање се у Индији назива кушти: овај древни спорт некада је симболички замењивао ратовање. Неки мудри краљеви, уместо да војују битке у којима би се пролила крв многих њихових поданика, договарали су се да се исход сукоба између њихових краљевстава реши надметањем најбољих рвача које свако од њих може да понуди. Отуда не чуди да је значај и углед ових спортиста у друштву био огроман, као и да су се многи младићи бавили овим спортом. Техника преплитања руку и ногу да би се тело противника савило и окренуло и на крају оборило на земљу, веома је тешка и захтева снагу. Зато се и данас дечади који тренирају рвање хране веома обилно за индијске прилике, са много маслаца, млека и бадема.

Поред рвања, куштија, наводимо још једну мушку игру, која захтева велику вештину – борба за територију. Ова игра

„саплету“ противничког змаја и оборе га на земљу. Игра је подједнако занимљива било да поглед упутите ка небу и змајевима или ка земљи по којој учесници безглаво трче, не обраћајући пажњу куда се крећу и шта раде, не би ли њихов змај одлетео што више.

За такмичење у пуштању змајева обично је потребно имати доста новца, јер треба купити довољан број што бољих змајева. Змајеви се израђују у различитим облицима и величинама. Мада постоје и мајстори заната који праве уникатне, руком сликане змајеве, већином се купују они израђени индустријски. Има их квадратног или ромбоидног облика и оних са два спојена овала. Независно од облика, змајевима се често додаје и шарени реп. За израду змајева користи се веома танка хартија која се разапине преко рама подупртог са два укрштена штапа од бамбуса:

једног попречног и другог лучног за који се хартија причвршћује лепком. Око седам центиметара од горње и десетак центиметара од доње ивице лучног штапа, причвршћује се веома танак канап, ојачан стакленим прахом. Закачи се за змаја у облику троугла. На овај део каче се стотине метара танког канапа који се намотава на калем. Важно је да онај ко пушта змаја калем све време чврсто држи у рукама.

Због узбудљивости игре и опасности којима се излажу неопрезни играчи, деца је дозвољено да змајеве

пуштају само по парковима и равним површинама. У Индији је 15. август посебан дан за оне који пуштају змајеве. Тада је цело небо прекривено тробојним змајевима.

Између бројних других, постоје и још две такозване мушке игре. Прва носи прилично суров назив: *додирни дрво или умри*. Не доводи ни до каквих трагичних последица, али веома често нервира продавце по базару. Управо ту је, наиме, играју обично по двојица дечака. Онај ко поведе игру додирне дрвена врата и онда, најбрже што може, трчи до сле-

дећих. Сваки пут кад стигне до следећих врата, заштићен је од додира противника. Ако буде ухваћен између, улоге се мењају. Игра се до изнемоглости учесника или ако неко од продаваца не прекине игру.

На крају, једна игра коју углавном играју индијске девојчице. То је *икри дукри*, игра слична нашим школицама. У Индији се поље по коме се скакуће исцртава на особен начин. Правоугаоник величине два са три метра подели се у већи број квадрата, са страницама дужине 30 центиметара. У средини поља исцрта се квадрат чија је страница метар и двадесет и дијагоналама подели у четири троугла. Изван ових троуглова исцртавају се

још три паралелне линије. Ови делови симболизују мапу три света, четири океана и три неба. Скачући на једној нози, играч стопалом гура *типи*, комадић сломљене плочице или округли пљоснати камичак, узастопно у свако од прва три поља, потом у четири троугла, а на крају у три куће иза троуглова. Победник је онај ко први успе да прође кроз све ове делове, односно – поља ■

Мирјана Огњановић

Ра, краљ свих богова, најчешће је представљен у виду Сунца, које се рађа и залази сваког дана.

Хатор је богиња љубави. Она је понекад представљена у облику краве.

Тот, с главом павијана или ибиса, бог је писмености и науке.

Анубис, с главом шакала, бог је балсамовања који чува мртве.

Бастет, богиња-мачка, штити људе. Она је кћерка бога Ра.

Хорус, с главом сокола, бог је неба. Он је син Изис и Озириса. Његове очи су Месец и Сунце.

Са круном од трске и нојевим перјем на глави, **Озирис** је бог мртвих.

Озирисова жена **Изис** представља материнску љубав.

Богови на небу и на

Египатска божанства бдију над људима и над целим

Египћани поштују више од **500 богова**! На сликама и скулптурама понекад су приказани с човечјим телом и главом животиње, а понекад само у облику животиње. Животиње које се повезују с боговима и саме се сматрају светим животињама.

Сваки бог је истовремено и **добар и зао**. Тако је, на пример, лавица **Секмет** у исто време ватра која храни људе и разорна ватра која спаљује. Ујед шкорпиона **Селкета** убризгава и живот и смрт. Крава **Хатор** је богиња љубави, али и суровог уништења.

земљи

светом.

Неки богови се појављују у важним тренуцима живота, попут **Туерис**, богиње-нилског коња. Она штити приликом порођаја, као што женка нилског коња с великом жестином брани своје младунце.

Смрт и поновно рођење Озириса

Озириса је за краља поставио његов деда **Ра**, што је изазвало љубомору његовог брата **Сета**. Сет му је поставио замку, убио га и затворио у велики дрвени сандук, који је бацио у Нил. Да би спречио Озирисову жену Изис да пронађе тело, исекао га је на комаде, које је растурио по долини Нила. Али, Изис је успела поново да га састави, омотавши га дугим тракама, баш онако као што се роди с мумијама. Озирис се поново рађа и постаје владар царства мртвих.

50 година са вама

ЗАВОД ЗА УЏБЕНИКЕ
БЕОГРАД

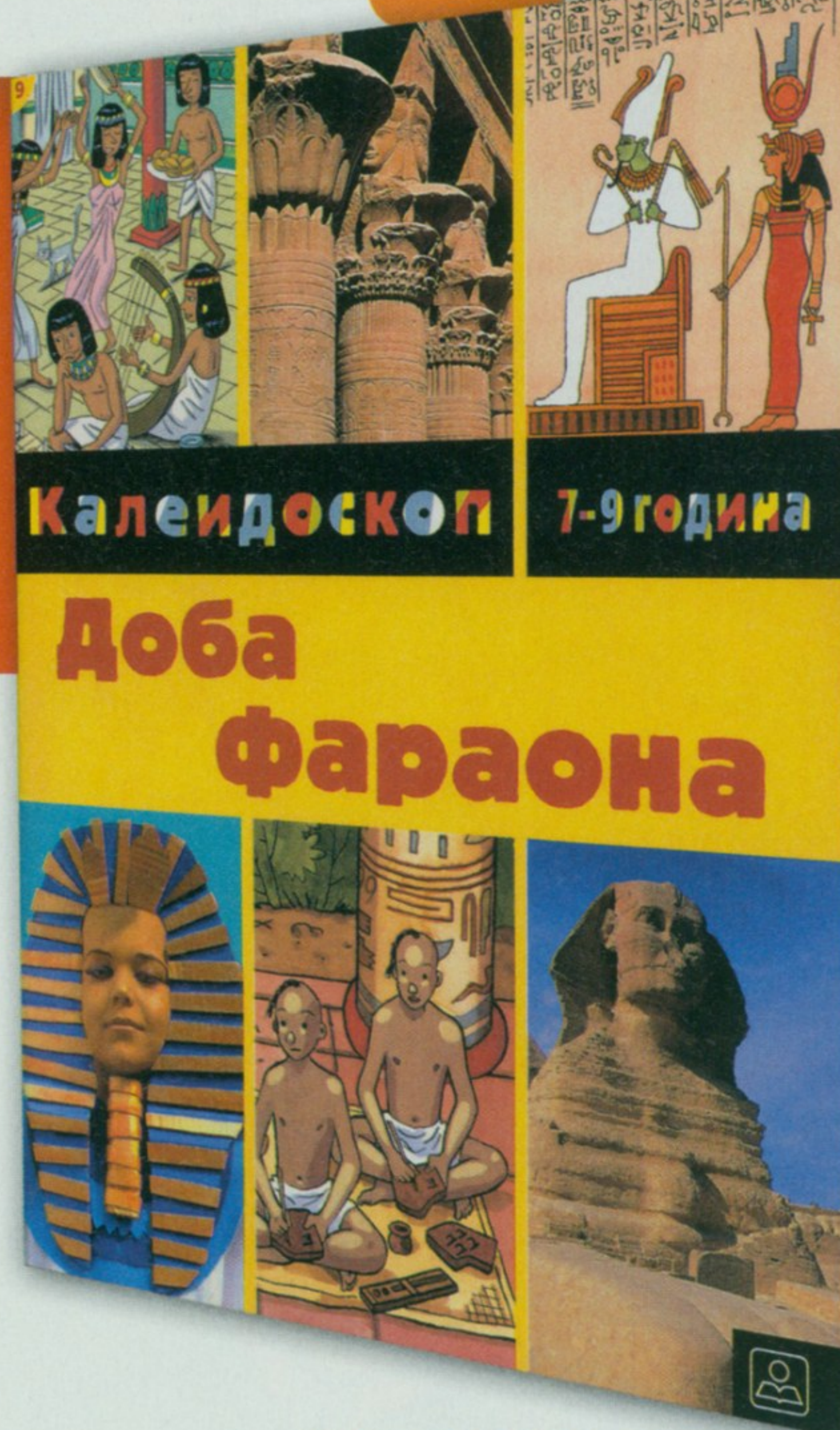
БЕОГРАД

Обилићев венац 5, тел/факс: 2638 405
Косовска 45, тел/факс: 3224 708
Kralja Milana 19, тел. 3235-409
Вукасовићева 50, тел/факс: 3594 835

НИШ Трг краља Александра 3
Тел. 018 511 428

НОВИ САД Сремска 7
Продаја: 021 616 310
Књижара: 021 624 433

КОСОВСКА МИТРОВИЦА
Владе Ћетковића 1
Тел. 028 421 609

www.zavod.co.yu

ПРИЧА МОГА ДУДА

КАД САМ ЈА КРАЉ БИО И БУБЕ ГАЈИО

Као у правој правцатој сликовници, мој дуд има лепо лишће, лепе гране, леп плод. Ни Весна, вршњациња из мог комшилука, не уме тако лепо да га нацрта. Јер, овај мој дуд је једно много лепо и велико дрво. Тата је недавно купио салаш на путу између Сомбора и Бездана и, кад год има времена, води ме тамо где га ја ухватим за руку и заповедим: „Ајмо, тата, да причамо с дудом. Он је толико леп а његове дудиње су толико слатке да мора да уме да прича и лепе и слатке приче.” И умеју, и тата и дуд... И, веровали или не, један детлић или је то, можда, вишегласје његове породице.

А троипогодишња Милица уме лепо да слуша. И да се не

Шта је све отац Милице Радовановић из Сомбора, уз пристојну помоћ једног детлића, успео да о некадашњем светом равничарском дрвету наприча својој кћери и зашто се у Војводини својевремено свадбарина плаћала на начин другачији од оног јужно од Дунава...

успава јер приче њеног дуда нису оне за „лаку ноћ, децо”. Њима је приличније да слушаоцу назову добро јутро или добар дан и онда, што би рекао песник, креће диван. Разговор угодни у пригодном окружењу, како би најближе могла да се преведе ова реч коју су нам Турци из свог богатог језичког пртљага оставили у наслед-

ство, да не кажемо – опет по турски – у аманет.

Важно је, за почетак ове приче, рећи да је Миличин (бели) дуд једно сасвим озбиљно дрво, да има приближно 200 лета, да даје три рода и да се испод њега, једног јединог у околини, покупи и до 2000 килограма као мед слатких дудиња. Измерено корацима Ми-

личиног оца Милорада Радовановића Микана, власника сомборског кафеа „Des Arts”, својеврсне галерије употребних предмета прошлости овдашњег поднебља, подневна сенка крошње разлисталог усамљеника пречника је преко 20 метара, а његово стабло могу да обујме само руке две (дугоруке) персоне.

Кад сунце одведе сенке са собом, на овом дуду рад почиње друга смена. Поред ласица и неких ноћу говорљивих птица, чини се да је тада шеф параде један детлић с члановима породице. Ако ни због чега другог, а оно судећи по гласним и јасним понављањима: ток, ток-ток, ток-ток-ток.

Дакле, ево шта је тај дуд могао да исприча радозналој Милице, уверен да има још сличних љубопитљиваца.

Нису песника сасвим понеле песничке играрије. И није, тек тако, Љубивоје Ршумовић Ршум ускликнуо: „Ово је време чуда/Ујаци падају с дуда”. Није се шалио ни Душко Радовић богобојажљиво исписујући: „Лав урликну: Зар сам пао с дуда?” Милан Ракић је, уздрхтало, сведочио: „Чекам у сенци једног старог дуда”, док је Светлана Поповић-Михајловић у свом истоименом роману осећала „слатки мирис дуда”. А мештани Ченеја, недалеко од Новог Сада, најозбиљније су узели дуд за симбол свог села варошице.

Код нас, одскора, појединци (не само ујаци и лавови) махом падају с Марса, можда зато што је претпостављени пад с ове планете много болнији, али се разлог може потражити и у све

**Какав дуд,
страшан дуд!**

мањем броју трешања, крушака и – дудова. А откуд је дуд „пао“ код нас? С Марса? Тешко. Пре ће бити да је, као „стабло Истока“, приспео из средње и источне Азије где је обожавао као кључни играч у производњи свиле.

Дуд је ваљда једина вођка која је у наше крајеве, посебно у Војводину, стигла по налогу с највишег места, с „лепог плавог Дунава“. Било га је, да како, и пре глагољања у Бечу, али је тек гроф Мерси у Банату а Марија Терезија у другим деловима „највеће и најплодније равнице у Европи“, чак и законски, обавезала своје поданике да саде ово племенито дрво. Док је наша епска песма здушно, све до спасоносног галопса Шарца Краљевића Марка, нарицала над горчином свадбарине јужно од Дунава, овде су и невеста и младожења били обавезни да пре ступања у свету тајну брака посаде по једно стабло дуда. Разлог је било гајење свилених буба јер моћна царевина није била рада да своје новце троши на увоз свиле.

Тако је дуд – на југу познатији као мурва – постао свето равничарско дрво. И није било друма који је водио у неко насеље а да није био оивичен дрворедом дудова. Свеједно да ли је он био бели, црни или дуд мурга, било га је и у центру села, на раскршћу, у дворишту, поред ђерма и бунара. Сва равничарска села имала су и расаднике младих дудова – дударе.

Јер, он је био незамењива хладовина. Лишће белог дуда било је богата трпеза свилених буба, био је богомдан материјал за каце, бачве и бурад, слатке дудиње одлазиле су у

ракију или пекмез, њиме су се храниле свиње, али и гуске, патке и остала живина. Ни људи се нису устручавали да им, у сиротовању, буде важан део оброка. А у многим (војвођанским) местима, уместо кликерима, дечурлија се забављала сакупљањем такозваних кокона, чаура свилених буба, и развлачењем његових нити, уз обавезне покличе: „Мој је дужи! Није, него мој...“

И не само то, и не само онда. Он је био важан, што је и данас, и у народној медицини. Од листа белог дуда кува се чај за лечење шећерне болести и жутице, недозреле дудиње су спас против пролива, док њихов сок помаже лакшем искашљавању, сируп од црног дуда је благотворан код запаљења грла и уста. Добročастива је и кора дуда која се самеле у прах и помаже бржем зарашћивању рана, а у Јапану се из његових цветова израђује козметички крем за одстрањивање пеге и других нечистоћа на кожи...

Своје место изборио је и у сановнику, такозваном народном приручнику за тумачење снова. Ако га видиш, следи ти неки успех, а ако га једеш, ето ти неочекиван новац. Деси ли се да у сну видиш свилену бубу, буди сигуран да ће уз тебе увек бити верни пријатељи, а ако сневаш да узгајаш свилопрељу, ето ти успеха у трговини. Што би, отприлике овако, рекао песник Мирослав Антић: „Марш из мог сокака кад не знаш да сањаш!“ Посебно кад, у сну, не уловиш дуд. Али немој да падаш с њега, чак ни у сну. Уме да, проведено, буде болно.

Милица Радовановић на очевим раменима, у сенци крошње свог дуда.

Од сиротињске хране и пића дудиња је доспела до газдинске трпезе

Ток, ток-ток, ток-ток-ток, како би се огласио детлић с Миличиног дуда, има тога још. Рецимо, лепа је легенда о дуду светог Саве у порти Пећке патријаршије. По њој, у тренутку кад је – давне 1690. године – народ под вођством Арсенија Трећег Чарнојевића кренуо у сеобу на север, у дуд је ударио гром из ведре неба. Дрво, за које кажу да га је засадио први српски архиепископ, и данас расте из два раздвојена стабла.

Неколико стотина метара од зида Смедеревске тврђаве, на плочи испред ћутљивог дуда исписано је: „Испод овог дрвета 8. новембра 1805. године смедеревски диздар Мухарем Гуса предао је Карађорђу кључеве Смедерева“. Овај бели дуд, *Morus alba*, недавно има и таблу која упозорава да је дрво под заштитом државе. А кад литија кре-

не кроз град, неизоставно застане овде да би се очитале молитве пошто се ово дрво сматра „записом“, својеврсном ботаничком светињом.

Судбина једног другог дуда посве је другачија. Оно – да знате, господине Рипли – расте ни на небу ни на земљи. Тачније, ено га на бетонском крову напуштеног железничког водоторња у Инђији, двадесетак метара изнад колосека, у облацима изнад зелене сремске пучине. Пркосећи законима физике и хемије, израстао је захваљујући кљуновима голубова који су његово семе нанели у сопствени измет таложен десетлећима и сад комотно обитавају у његовој крошњи. А о њему, још један податак за „Веровали или не“, брине оближњи кафеџија који се, али стварно, презива – Дудар.

Дуд Милице Радовановић, и на небу и на земљи, у поверењу јој каже да је усамљен још од шездесетих година века за нама. Из времена кад су његова сабраћа, преживевши средином 19. столећа силовит налет губара, немилосрдно потамањена пошто је – тамо негде – утврђено да су прави мајдан за легло свакојакних (биљних) штеточина. И сви, готово без изузетка, завршили су у околним подрумима, углавном у облику бачви у којима се љубоморно чува ракија дудовача, оштро и јако некадашње сиротињско пиће које данас, пошто је права реткост, достиже вртоглаву цену.

Ток, ток-ток, ток-ток-ток, то-ооок. Док сенке њеног дуда немо нестају према западу, Милица Радовановић надланицом нехотично брише слаткасти траг који су дудиње оставиле на њеној наусници. Чича-Мича и... стиже-нова-прича... ■

Петар Милатовић

ПОДНИКНИ
ЗАБАВНИК

10. 8. 2007.

КАКО ЈЕ ЛИМЕНКА СТИГЛА НА СВЕТ

ПОСЛАСТИЧАРЕВ САН

Бројне намирнице, полузготовљена или готова јела, воће и разноразни напаци продају се у лименкама. Практично и надасве корисно паковање, нема шта. Тако се, што је свима познато, херметички затвореним намирницама продужава рок трајања, а састав, укус и прехранбена вредност остају готово непромењени. Ипак, мало коме је знано ко је и кад дошао на замисао да на такав начин сачува храну дуже време.

Тај домишљати човек био је Француз Никола Франсоа Апер. Није био врсни научник већ посластичар. Непоуздани подаци кажу да је рођен 1749. или 1750. године као једно од једанаесторо деце гостионичара из Шампање и живео све до 1841. године. Из бележака које је оставио сазнаје се да је одмалена био усмеравао да се бави неким занатом сродним родитељском послу. Николи је било одређено да учи за кувар-а посластичара. Али, уз учење је ишао и рад. Као и сва деца у породици, и он је помагао родитељима у гостионици. Био је задужен за послове у винском подруму. То му није тешко падало. Био је очаран чудесним поступком врења самлевеног грождја и пуњењем боца које би се потом добро затварале плутаним запушачима да вино не ветри.

Када се после завршеног школовања запослио у кухињи војводе Рајнског палатина-та Кристијана IV, а потом у Паризу код принцезе Де Форбах, Никола Апер трудио се да своју кулинарску вештину што више унапреди. Али, он није смишљао укусне слане и слатке ђаконије за уважене достојанственике. Желео је нешто значајније – да нађе начин да храну конзервира, односно сачува што дуже непромењеног укуса и квалитета. Опробаним, старим рецептима – кувањем у шећеру, стављањем у саламуру и сирће – то није могао да постигне. Тражећи решење синула му је идеја да би храну, баш као некада вино које је точио у стаклене боце и затварао плутом, могао да сачува на исти начин.

Када је пре скоро двеста година француски цар Наполеон Бонапарта затражио помоћ и обзнанио како ће богато наградити оног ко му реши питање исхране војника, Никола Апер, посластичар из Шампање, понудио му је свој изум – стакленке конзервиране хране. Он је добио награду од 12.000 франака а човечанство право решење за дугорочно очување намирница

Претеча лименке била је херметички затворена стакленка Николе Апера.

И тако је већ крајем 1800. године, убеђен у успех, извео први оглед. Нажалост, намирнице које је ставио у боцу и чврсто затворио плутаним чепом нису се одржале. Покушавао је и с куваним и пресним намирницама, мешао је говеђе месо, рибу, воће, јаја, поврће. Узалуд. После дан-два садржај боце био је неупотребљив.

Апер се није предавао. Одлучио је да боце напуњене храном, али с довољно ваздушног простора испод чепа који добро заптива, стави у каду пуну воде и загреје је до кључања. Резултат није изостао. Иако је већина боца попуцала под притиском, у оним ретким неиспуцалим храна се неизмењеног укуса дуго одржала.

Посластичар је био пресрећан. Успео је у свом науку. Наравно, он тада није био свестан да је дошао до чудесног открића и да је рок трајања намирница продужио јер их је изложио високој температури и тако уништио микроорганизме, бактерије труљења. Много касније Аперово откриће научно је доказао Луј Пастер (1822–1895), француски хемичар и биолог, назвавши пастеризацијом поступак када се излагањем намирница температури од 55 до 70 степени Целзијуса у њима уништавају микроорганизми, али се не мења битно састав, укус и прехранбена вредност.

Николи Аперу остало је још да направи одговарајуће „паковање“ за ту храну.

Смислио је да то буду боце од дебелог стакла с великим отвором кроз који је лакше могла да се убацује храна. Да не би прскале у кључалој води, обавио их је платном.

Баш када су прве Аперове конзерве, или боље рећи стакленке, конзервиране хране биле спремљене, француски цар Наполеон Бонапарта (1769–1821) затражио је помоћ и обзнанио да ће богато наградити оног ко реши питање исхране војника. Никола Апер понудио је своје конзерве и 1810. године од владара добио награду од 12.000 франака.

Вероватно је тај новац омогућио посластичару да заувек заборави на мешање посластица и да патентира свој изум и оснује прву фабрику конзерви у свету. Јер, потреба за добрим, укусним и дугоодрживим намирницама бивала је све већа. Тражили су их поморци из целог света. Никола Апер објавио је књигу о свом изуму под називом „L'Art de conserver les substances animales et vegetales“, у слободном преводу „Вештина очувања животних намирница“.

Француз Пјер Дјуранд и Енглец Брајан Донкин добро су проучили књигу и на основу ње унапредили Аперов изум. Стаклену боцу заменили су отпорнијим белим лимом. Њихову обраду Аперовог проналаска откупили су енглески индустријалци и 1812. године основана је прва фабрика за производњу лименки намењених конзервисаним намирницама. Захваљујући развоју масовне индустријске производње, већ крајем 19. века постала је незамењиво потрошачко добро.

Али, општепозната у целом свету, лименка непрекидно трпи дораде и усавршавања. Иако различитих облика, величина и начина отварања, не мења намену. Сигурно чува укус и хранљиве вредности намирница које су у њој. Тако је већ скоро пуних двеста година, од када је посластичар Апер почео да остварује свој сан ■

С. Д.

ХЛАДАН ТУШ

Моћна камера

Panasonic Lumix DMC-FX100

Стручњаци куће „Panasonic“ заиста имају разлога да буду поносни. Направили су дигиталну камеру Lumix DMC-FX100, за сада јединствену у свету.

Уз уграђену CCD високу технологију која видљиве слике претвара у електричне сигнале, први пут је у једном уређају обједињена моћна резолуција од 12,2 мегапиксела и панорамски објектив од 28 милиметара, а придружен је и 3,6 x оптички зум.

Снимци начињени малом црном или сребрнастом дигиталном камером DMC-FX100 могу да се гледају и на великом HD телевизијском екрану.

Према наговештајима произвођача, цена овог уређаја биће око **300 евра**.

Детаљнији подаци о Lumix DMC-FX100 могу да се нађу на адреси: www.panasonic.co.uk

Ја носим радио

Revo Pico Wi-Fi

На британском тржишту овог лета у продаји се појавио занимљив дигитални уређај куће „Revo“. У питању је самонапајајући интернет радио назван Pico Wi-Fi.

Иако мали, величине 10 x 16,7 x 10 центиметара, може да прима програме око 550 интернет радио-станица у свету, али и да преузима музичке записе с рачунара, iPod, MP3 и WMA формата. Називи радио-станица или музичких праваца сврстани су по алфabetу тако да је лако наћи жељени програм и звук.

Пошто су батерије извор енергије Pico Wi-Fi радија, и пуне се два сата а омогућавају осам сати слушања, овај мали уређај може да се

преноси из просторије у просторију или користи у природи.

Цена је око

225 евра.

Адреса

www.revo.co.uk

открива много више о овом уређају ■

Водени бацач

Water Mortar

Шта друго рећи за Water Mortar осим да је занимљива играчка која ће многим приуштити праву забаву у врелим летњим данима.

Уместо гађањем, кесе пуне воде испаљиваће се из

цеви „базуке“ дугачке 45 центиметара. „Борбе“ мокрим освежењем могу да се воде на удаљености од шест до осам метара, колико је домет воденог хица испаљеног опругом из цеви лаганим притиском на окидач, све док се не потроши „муниција“ од стотинак водених балона.

Да би се дошло до ове играчке потребно је имати **30 евра**, а да би се њом управљало више од три године живота.

Љубитељи овакве врсте забаве Water Mortar могу да разгледају на адреси: www.iwantoneofthose.com

ЗА ТЕХНОМАНЕ

За добар пријем слике

Goodmans GDB15HD

Да би имали добру и чисту слику на екрану, свима онима који су своје домове опремили HD телевизорима, решење је дигитални сет GDB15HD куће „Goodman”.

Ипак, на рачун овог уређаја упућен је подједнак број замерки и похвала. Првенствено око повезивања за телевизијски апарат. GDB15HD омогућава јефтинији а бољи пријем телевизијских програма резолуције до 1080i, али прикључење није једноставно и изискује веће техничке припреме, а није у могућности ни да сними жељене емисије.

Али, за цену од око **75 евра**, колико стаје уређај куће „Goodman”, не може се баш све добити. Треба се задовољити добрим пријемом слике.

Без обзира на замерке, уређај GDB15HD завређује да се погледа на адреси: www.argos.co.uk

Команде покретом

BT Balance

Стручњаци куће BT у својим лабораторијама усавршавају један нови дигитални уређај – адаптер за лептоп који уместо миша или тастатуре покрете на екрану или померање и окретање рачунара користи као команде за управљање.

Назван једноставно BT Balance, адаптер се уграђује у лептоп и сликовито би могао да се опише као мерач убрзања – чип који сакупља податке сензора за покрет који шаљу сигнале које софтвер користи да би покрете претворио у команде за рачунар. Тако се курсором на екрану управља померањем или окретањем лептопа.

Стручњаци куће BT још нису одобрили продају овог адаптера нити су за њега одредили цену.

Уређај за који се верује да ће бити од велике користи представљен је на адреси www.btplc/innovation/

Само ме додирни

LG MFFM37 'Touch Me'

И кућа LG спремила је изненађење за ово лето, нови MP3 плејер MFFM37 'TouchMe'. Баш како име казује, овај дигитални уређај има LCD екран од шест центиметара осетљив на додир и довољно је само дотакнути неку од жељених тачки које се нуде и уживати у музици или видео-снимцима похрањеним у 4 гигабајта меморије.

Преко MFFM37 може да се слуша музика с MP3, WMA, OGG звучних и MPEG4 и WMV9 видео-формата.

Док се не појави у продаји, плејер куће LG може да се погледа на адреси

www.lge.co.uk

С. Делибашић

КУДА ИДЕШ, ГОСПОДИНЕ?

Занима ме како је настао и шта тачно значи израз *кво вадис*?

**ВЛАДИЦА
Бор**

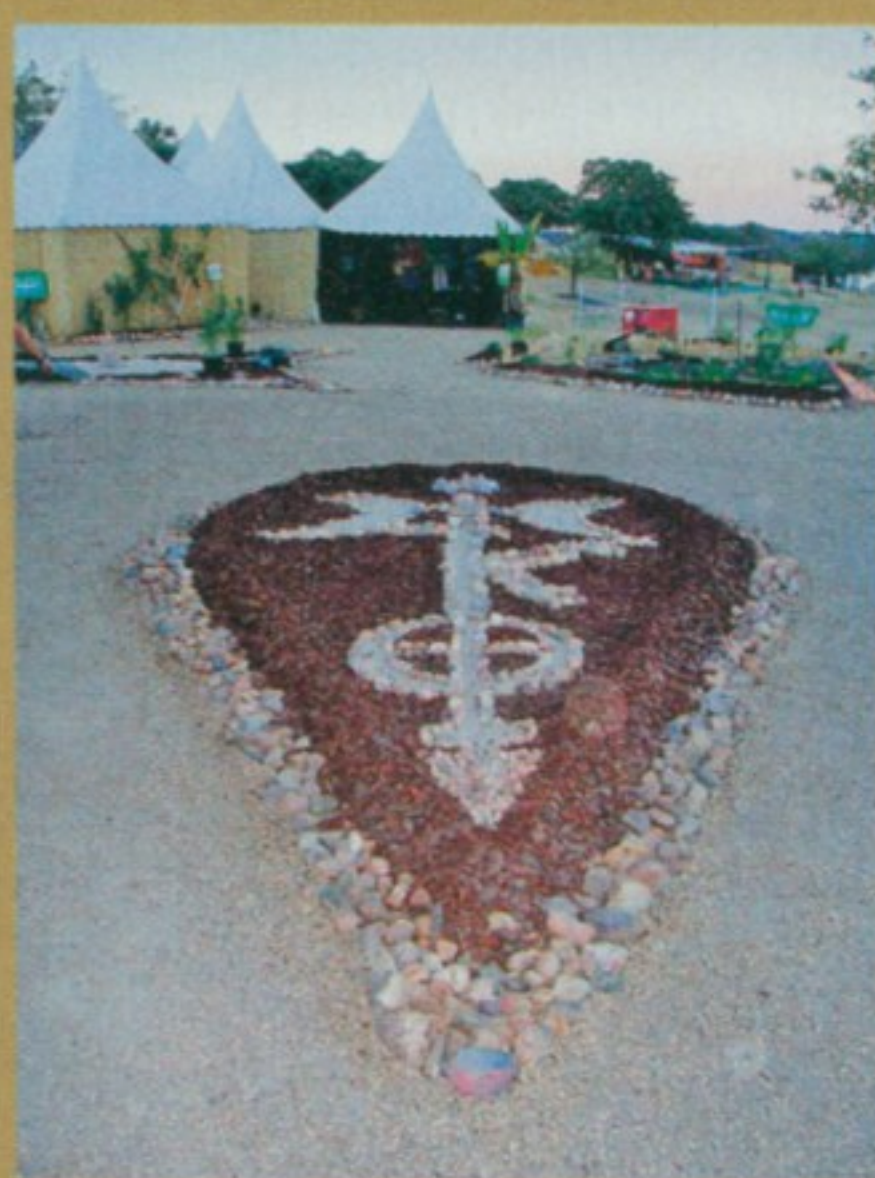
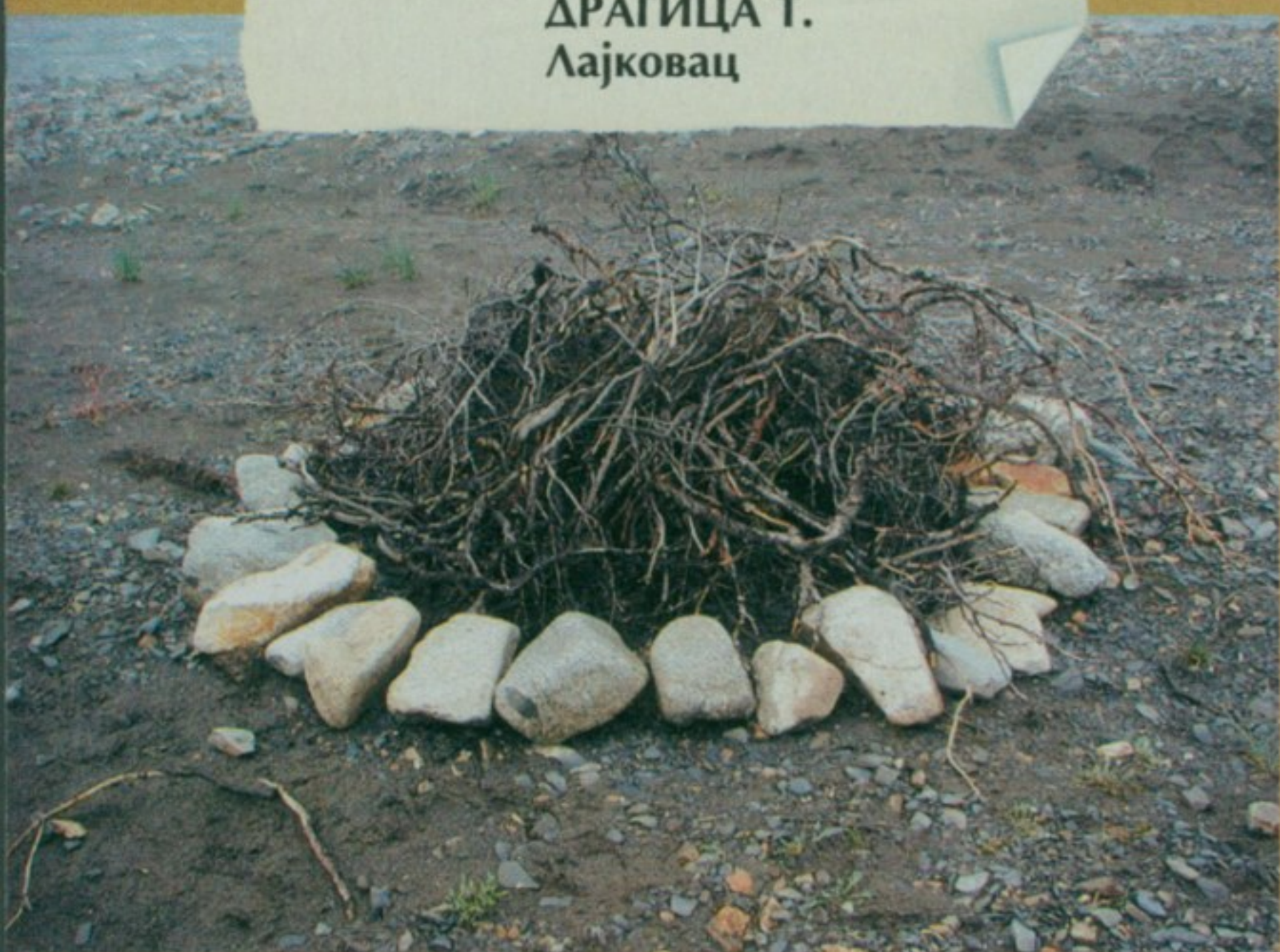
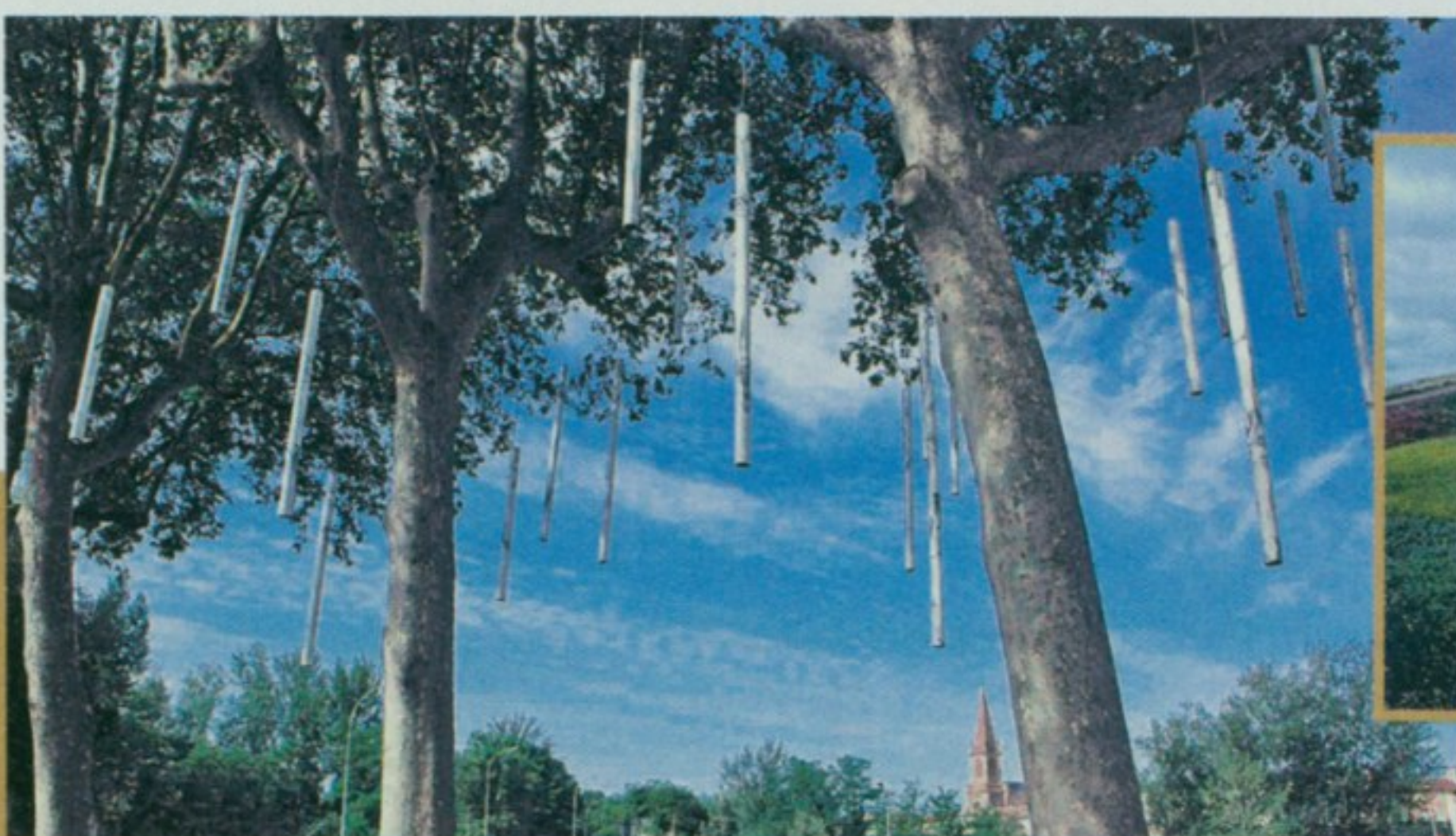
Према једној легенди, израз *кво вадис* (лат. Quo vadis) настао је у време Неронових прогона хришћана. Апостол Петар хтео је због тога да побегне из Рима, али му се на путу Вија Апија указао Исус Христос. Петар је, наводно, тада узвикнуо: „Quo vadis, domine?” (Куда идеш, Господине?), а Исус му је одговорио: „Venio Romam iterum crucifigi.” (Долазим у Рим да поново будем разапет.) Петар се на то, посрамљен, вратио у Рим где је умро мученичком смрћу. За роман „Quo vadis”, у коме је величао спиритуалност и одрицања првих хришћана, а осудио пагански Рим и његову елиту, пољски писац Хенрик Сјенкјевич (на слици) добио је 1905. године Нобелову награду за књижевност ■

УМЕТНОСТ У ПРИРОДИ

Молим вас да ми одговорите шта се тачно подразумева под изразом *ленд арт*.

**ДРАГИЦА Т.
Лајковац**

Ленд арт је уметнички покрет који се 1967. године јавио у Америци. Под њим се подразумева директни рад ликовних уметника у природи, односно у шумама, пустињама, планинама, на снежним пољима. У таквом окружењу уметници остављају трагове својих захвата, често величанствених размера.

Неки од тих трагова су пролазни док су други, изведени уз помоћ механичких помагала, много трајнији и с временом постају једна врста вештачких „археолошких” локалитета. Ленд арт настао је у тренутку кад су уметници настојали да превазиђу класичне излагачке просторе галерија и музеја.

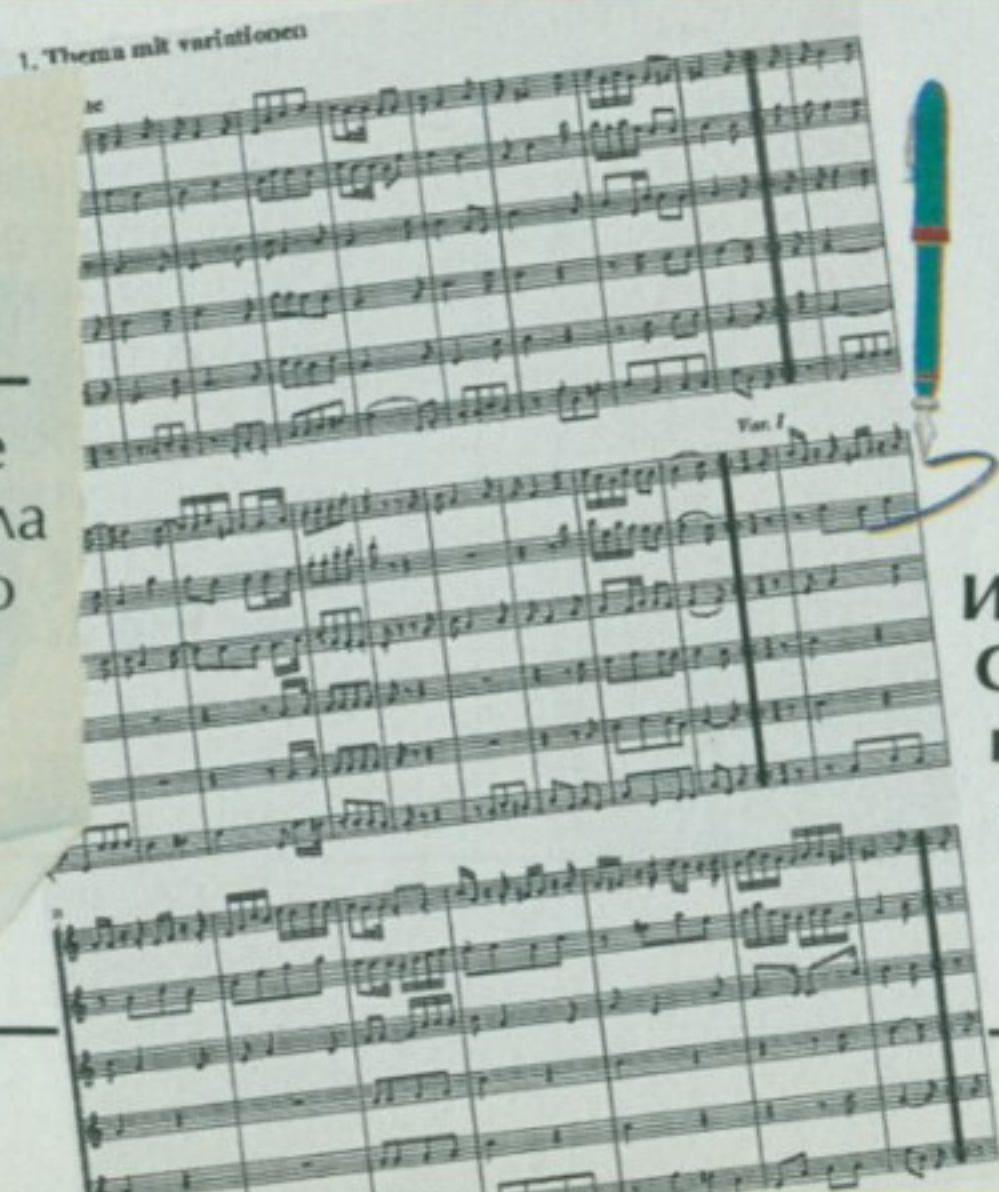
Главни припадници овог правца су: Валтер де Марија, Роберт Смитсон, Денис Опенхајмер, Ричард Лонг и Јан Дибетс ■

ЛАКО И НЕУСИЉЕНО

Поклоник сам класичне музике, па бих те молила да ми кажеш шта тачно значи музичка ознака *анданте*?

**ЈАСМИНА
Земун**

Andante је једна од најстаријих основних ознака за темпо у музици и први пут се јавља око 1600. године. Распрострањено је мишљење да је анданте ознака за став у композицији који има лагани темпо. Међутим, то није сасвим тачно: анданте је нешто између веселог, брзог става (као што је *allegro*) и спорог става (*adagio*). Постоји и израз *andantino* који означава нешто бржи темпо од андантеа. Иначе, на италијанском *andante* значи текући, неусиљен. Сваком поклонiku уметничке музике предлагемо занимљиву и корисну Интернет адресу: www.andante.com где се свакако може наћи мноштво занимљивих вести из музике ■

QUO VADIS

TECHNICOLOR

M-G-M

Дойисујте се, људи!

Hello, „Забавнице“,
имам само две
молбе. Објави мој
мејл и нешто
о групи RBD.
Наравно, за све
фанове те групе:
www.freewebs.com/rebelde-rbd-fans/kiss.

КЕРАМИКА СА МАЈОРКЕ

Желим да сазнам нешто
више о предметима од
печене глине који се
називају мајолика.

БРАНКО
Голубац

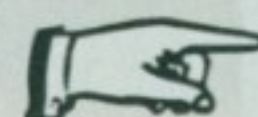

Мајолика или фа-
јанс је керамички
производ од печене
глине превучене не-
провидном глеђи.
Назив мајолика
(итал. maiolica) по-
тиче од италијанског име-
на за шпанско острво
Мајорка, где је од 9. века
цветала маварско-шпан-
ска производња глеђоса-
не керамичке робе. На-
зив фајанс за исте производе
потиче од француског имена
(faïence) италијанског града
Фаенце у коме се производи-
ло познато посуђе ове врсте.

У 15. веку италијански вајар
Лука дела Робија (1400–1481)
направио је у Фиренци чувен-
не рељефе у мајолици с лико-
вима Богородице. Њему се
приписује и проналазак не-
провидне глеђи разних боја,
особене за мајолику.

За производњу мајолике
употребљава се глина с мно-
го кречњака који проводе
чини врло порознима. Обли-
ковани предмети од мајоли-
ке превлаче се оловном гле-
ђи која је непровидна јер јој
је додат калајни оксид. Та-
кви предмети пеку се два пу-
та – најпре без глеђи, а по-
том након умакања у каша-
сту глеђ.

Од мајолике се израђују по-
суде, вазе, плочице за облага-
ње зидова купатила и
кухиња, каљеве пећи... ■

Лука дела Робија
„Мадона
од ружа“

Дойисујте се, људи!

Здраво!
Зовем се Мијаџи и
имам 17 година.
Обожавам да гледам
филмове, а омиљени
ми је „Kill Bill vol 1“.
Такође волим
миџологију,
археологију и
мистерије. У слободно
време бавим се
преводима с енглеског
и немачког и волим да
читам књиге, па ако
неко има сличне
занимације нека ми
пише на:
Ранок Мијаџи
Војвођанска 161
22304 Нови Бановци
Србија

ПЉУНИ И ЗАЛЕПИ...

Молим те да објавиш
адресу и број
телефона „Друштва
филателиста“, пошто
бих желео да postanем
њихов члан.

ДРАГАН
Шид

Код нас постоји мноштво дру-
штава филателиста. Ипак, убе-
дљиво најугледније је оно које
се зове Српски филателистички
клуб, основан још далеке 1919.
године, а на залагање чувеног
филателисте и писца бројних
стручних чланака Евжена Дерока.
Касније је преименован у Савез фи-
лателиста Југославије, а однедавно
се вратио свом првобитном имену.

Смештен је у Београду, у Улици
господара Јеврема 56. Телефони су
063/201-018 и 011/ 334-3926, факсо-
ви 011/303-4687 и 334-1750. Основ-
ни подаци о њиховом деловању могу
да се нађу на адреси: www.auction-sfk.com, а електронску пошту прима-
ју на адреси: aukcsfk@eunet.yu

NOVI BROJ NAJTIRAŽNIJEG I NAJSTARIJEG
DOMAĆEG KOMPJUTERSKOG ČASOPISA

БРОЈКЕ И ЦИФРЕ

Поштовани „Забавнице“!

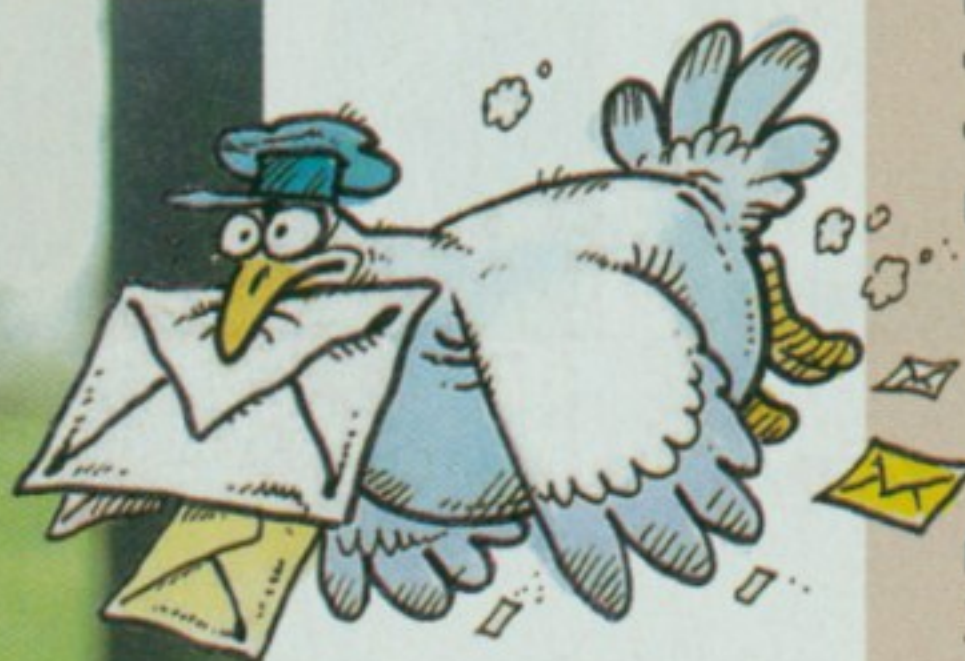
Јасно је да је „Забавник“ права оштра енциклопедија и нећу много да га хвалим. Довољно је да кажем да, читајући „Забавник“, најлакше се схвати тачност изреке да човек учи док је жив. Из сваког броја сазна на десетине података који му нису били познати ма колико био образован. Ти подаци су били релевантно мерило за тачност, али, на моју жалост, у последњем броју од 20. јула наишао сам на два месеца на исту језичку грешку. На 22. страни, у реченици „јомињу се цифре од 3000 до 6500 резултирају“, реч цифре је погрешно употребљена. (Требало је уместо цифре, рећи бројеви или бројке.) Цифре су само од 0 до 9, а све остало може да буде само број, или сума, ако се ради о новцу. Други пример је на 51. страни у реченици „23.000 евра је цифра која је неопходна...“ (И овде уместо цифра треба рећи сума.) Ова језичка грешка постала је код нас масовна појава. Греше и наши највећи финансијски стручњаци, а да се не говори о политичарима, економистима и осталима, који угрожавају наш језик јер су им досиђуни толики медији помоћу којих они шире своју језичку некултуру на цео народ. Овде нећу да говорим о многим језичким нонсенсима којима обилује наша телевизија и штампа. Навео сам, добронамерно, само ова два примера из „Забавника“ надајући се да ће их прихватити моју примедбу и да се ваши лектори неће наљућити на мене због свог превида.

С поштовањем,
Радмило Ристић, професор

Захваљујемо на примедби коју нам је упутио наш уважени читалац, истовремено се извињавајући и осталим „забавниковцима“ због (овог) превида. Од свог постанка „Забавник“ се труди да негује наш језик, уз избегавање туђица где год је то могуће и бригу да свака исписана реч има своје право значење.

Иначе, по „Великом речнику страних речи и израза“ Ивана Клајна и Милана Шипке, цифра је средњовековна латинска реч преузета из арапског језика и означава: 1. знак којим се пише број; бројка. 2. знак на бројчанику означен бројком; бројчаник, цифарник. 3. украс, писан или шаран. А „Речник српскохрватског књижевног језика“, издање Матице српске, за реч број даје неколико објашњења. Прво је да је то основни појам при израчунавању или изражавању количине, основни елемент бројања. Па да је то количина уопште, ред, група или врста, примерак, врста речи... Значи, с језиком се није шалити. Поштујући га, поштујемо и сами себе ■

КИШНИ ЉУДИ

У питању је опклада а нико у крају не може поуздано да нам одговори ко је од нас двојице у праву. Ево о чему се ради: Мишко, мој друг, тврди да је филмски лик „Кишног човека“, кога игра Дастин Хофман, измишљен, а ја сам убеђен да није. Ко је у праву?

БРАНКО РОСИЋ
Београд

Чувени филм „Кишни човек“, поодавно класично дело покретних слика, снимљен је на основу неких детаља из живота аутистичног генија Кима Пика кога је тумачио Дастин Хофман. Иначе, аутизам медицина објашњава као тешку болест која настаје у раном детињству, с неспособношћу за разговор и за успостављање односа с другим људима. Оболели се повлаче у себе и живе у неком свом свету.

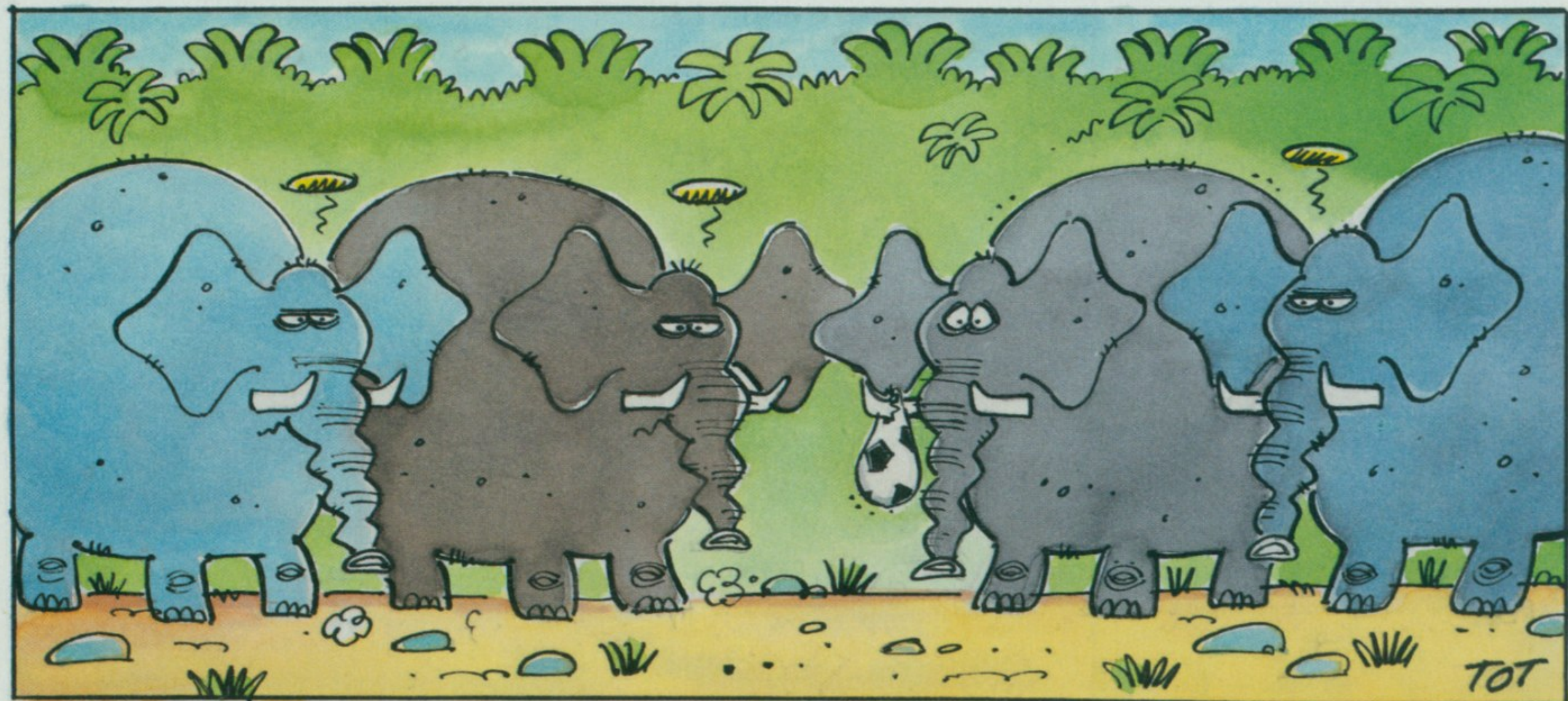
Ким Пик данас има 54 године и живи у Солт Лејк Ситију, у америчкој савезној држави Јута.

Највећи део времена проводи у градској библиотеци. Лекари су утврдили да је прави гигант у 15 области укупног знања које је човечанство сакупило током свог постојања. Он

напамет зна 12.000 књига, заправо све оно што је прочитао од своје четврте године.

Отворену књигу чита тако што левим оком скенира страницу, док десним оком „чита“ супротну; за осам страница потребне су му 53 секунде.

Нека најновија истраживања показала су да у свету данас постоји 50 аутистичних особа с фантастичним способностима које се крећу од аритметике, музике па све до картографије. Тако, рецимо, двадесетосмогодишњи Данијел Темет из Велике Британије, који је после епилептичног напада у трећој години постао машина за рачунање, говори десет језика а измислио је и сопствени језик ■

РЕКЛИ

СУ О НОВЦУ

КАД НОВАЦ ОДЛАЗИ, ИМА СТО НОГУ, А КАД ДОЛАЗИ – САМО ДВЕ.

Не цени новац ни више ни мање него што вреди. Он је добар слуга, али лош господар.

АЛЕКСАНДАР ДИМА СИН
француски књижевник
(1824–1895)

Новац је шесто чуло без кога не могу у пошћуности да се уопште осећају осталих пет.

СОМЕРСЕТ МОМ
енглески књижевник
(1874–1965)

Ако новац заиста не доноси срећу, онда га враћаш.

ЖИЛ РЕНАР
француски писац
(1864–1910)

У живој шреба изабраћи: или да зарађујемо новац или да га трошимо. За обе ствари човек нема времена.

ЕДУАР БУРДЕ
француски писац
(1887–1945)

Немаш ли грош, увек си лош.
БУГАРСКА НАРОДНА ПОСЛОВИЦА

За смртнике зло је уверљивије од хиљаду других разлога.

ЕУРИПИД
грчки писац
(485–406. пре н. е.)

Време је много драгоценије од новца. Пара можеш да имаш и више, али не и времена.

ЦИМ РОН
амерички писац
(рођен 1925)

Новац често много кошта.

РАЛФ ВАЛДО ЕМЕРСОН
амерички писац
(1867–1937)

Можда новац не може да донесе срећу, али зашто бар може да помогне да вам је удобно и кад сте несрећни.

ХЕЛЕН ГАРЛИ БРАУН
америчка списатељица
(рођена 1922)

Многи људи не брину о новцу све док им није при крају, други се исто ипак ипонашају, али с временом.

ЈОХАН ВОЛФГАНГ ФОН ГЕТЕ
немачки књижевник
(1749–1832)

Ко год је изјавио да новац не може да купи срећу сигурно није знао где да иде у куповину.

БО ДЕРЕК
америчка глумица
(рођена 1956)

Никад немој да радиш само због новца или моћи. То ти неће сачувати душу или помоћи да ноћу мирно заспиш.

МЕРИЈЕН РАЈТ ЕДЕЛМАН
америчка активисткиња
(рођена 1939)

Новац је исто што и секс: уколико га немаш, само о њему размишљаш, добијеш ли га, можеш да размишљаш и о другим стварима.

ЏЕЈМС АРТУР БОЛДВИН
амерички књижевник
(1924–1987)

Пријатељи су ипак драги, одани и поуздани да ће вам шрајати чистав живој уколико не зашражиће да вам позајме новац.

МАРК ТВЕН
амерички писац
(1835–1910)

Највише се јури за новцем и женама иако су то две ствари које најмање познајемо.

ВИЛ РОЦЕРС
амерички хумориста
(1879–1935)

BY JIM DAVIS

ГАРФИЛД GARFIELD GARFIELD GARFIELD

